

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Handwritten text in Armenian script at the top of the page.

6-85

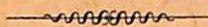
Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ի Ր

ՀՈԳԱԲԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ԵԼՏԻ ԳՈՒԼԷԻ ԱԳԳ. ՀԻՆԱՆՈՂԱՆՈՅԻ

(Ս. ՓՐԿԻՉ)

1900 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1 ԷՆ 1900 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31

معارف نظارت جلیله سنک فی ۱۱ اغستوس سنه ۳۱۷ تاریخلو و ۲۶۷
نومرولی رخصتنامه سیله طبع اولمشدر.

Կ. ՊՈԼԻՍ

Տպագր. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

1901

Printed in Turkey

61
4-23

1901

61
63-23
u

20 JUL 2010

50

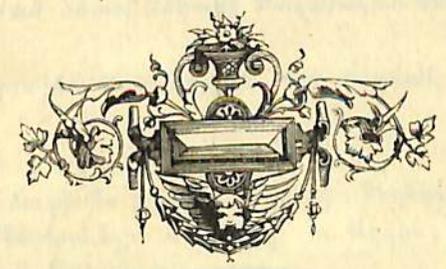
Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ի Ր

Printed in Turkey

ՀՈԳԱԲԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ԵԼՄԻ ԳՈԼԵԻ Ա.ԳԳ. ՀԻԼԱՆՈՂԱՆՈՅԻ

1900 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1 ԷՆ 1900 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31

Կ. ՊՈԼԻՍ

Տպագր. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

1901

մէկ երկու անգամներն սխալուեցան հրաժարիլ . Հոգաբարձութիւնս մտադիր է յառաջիկայ տարւոյն մէջ վերակազմել խնամակալութիւնը որոնց եւ անշուշտ պիտի աջակցին նաեւ վաղեմի խնամակալութեան երբեմն անդամները , որք իրենց փորձառութեամբ մեծապէս պիտի նպաստեն նորերուն գործունեութեան :

Մեր ընկերներէն Համբարձումեան Գառնիկ էֆ. նախապարհոր-
դութեանց եւ գործոց բերման հետեւանօք սխալուեցաւ հրաժարիլ 1899
ին, եւ որոյ տեղ Հոգաբարձութիւնն իբր ընկեր ընտրեց էֆտերեան Պո-
ղոս էֆ.ն գոր եւ վաւերացուց Քաղաքական պատկառելի Ժողովը :

Հաստատութեանս եկամուտներու վրայ մեր նախորդ տարւոյ շր-
ջանի աւելցուցած « վան ծաղկեփունջի » նուէրներն պատկառելի
գումար մը առաջ բերին, որպէս կը յուսացուէր , եւ ինչպէս կը տես-
նուի մեր հաշուեկէշոնց մէջից բաժնոյն մէջ :

Անցեալ տարւոյ նման նուագահանդէս մը տուեցաւ ի նպաստ
Հաստատութեանս, *Իւնիօն Ֆրանսէզի* արահներուն մէջ , աջակցու-
թեամբ երկու մասնախմբի մը եւ օժանդակութեամբ Հայ ու օտար-
ազգի արուեսագէտներու եւ արուեստաւերերու , որ շուրջ 800
ոսկւոյ գումարի նպաստ մը տուաւ մեզ :

Տարւոյս շրջանին ի գործ դրուեցան կարգ մը բարեկարգութիւն-
ներ որոնց գլխաւորներն են.

Ա. Զրաբուժական սրահի մը հաստատութիւնը կանանց հիւանդա-
նոցի մէջ :

Բ. Սննդոց բաշխման սպրակի մը շինութիւնը կանանց հիւան-
դանոցի համար, յար եւ նման արանց կողմինին համար Փարիզէ բեր-
ուածներուն :

Գ. *Քերմո-սիֆօնի* կարսայի մը հաստատութիւնը կանանց բաժ-
նոյն մէջ որ 13 ծորակներով սաք ջուր կը մատակարարէ Կանանց Հի-
ւանդանոցի, Սերանոցի, Յիմարանոցի եւ Աղջկանց Որբանոցին :

Դ. Յիմար արանց եւ կանանց կրկին պարտեզներուն մէջ խելա-
գարները արեգական դեմ պատարարելու համար մասնաւոր սաղա-
ւարներու հաստատութիւնը :

Ե. Արանց հիւանդարանի մէջ սնունդները վարի յարկէն վեր
հանելու համար վերելակի (ascenseur) մը հաստատութիւնը :

Զ. Ունեցանք Հաստատութեանս աշխատանոցին համար երկու ըն-
տիր մանրացոյցք, մին նուիրեալ Տիար Ռափայէլ Մարկոսեանէ (ի

յիշատակ Տիկին Ե. Կիւմիւշեփեանի) գոհարալանառ ի Փարիզ , եւ
միւսն Տիար Ահարոն Մ. Մանուկեանէ (ի յիշատակ իւր վաղամեռիկ
սիկնոջ) հաստատել ի Գահիրէ : Տօք. Նաղուպեան էֆ. բարեհաճե-
ցաւ Տօք. Ն. Տաղաւարեանի առաջարկին վրայ՝ նուիրել մի նրբահաս
(microtome) գործի :

Է. Որպէս մտադրած էին՝ մանչերու Որբանոցին մէջ հաստա-
տեցինք դերձակութեան , կահագործութեան եւ ուսայնանկութեան
նիւղերն : Առ այժմ կահագործութեան նիւղին մէջ միայն արտուներ
կը պատրաստուին (1):

Ը. Հաստատութեանս մի լիակատար Կանոնագրի պատրաստ-
ութիւնը , գոր յանձն առաւ կատարել Հաստատութեանս բժշկապետ
Տօքր. Ն. Տաղաւարեան էֆ. եւ որ արժանացաւ մեր հաւանութեան
ու Պատկառելի Քաղաքական Ժողովոյը կողմանէ վաւերացման :

Թ. Կանանց Յիմարանոցի խնողեալ վիճակն ի նկատի առնելով՝
շինեցինք օժանդակ շէնք մը որ 18 անկողիննոց ննջարանի մը վե-
րածուեցաւ :

Ի ծրագրական վիճակի ունիմք եւ յետագայ բարեկարգութիւններն :

1. Վերելակ մը (ascenseur) կանանց Հիւանդարանի մէջ սնունդ-
ները վեր հանելու համար :
2. Արանց Յիմարանոցի համար մասնաւոր ննջատեղակներ :
3. Կանանց Յիմարանոցի մէջ կատարներու յատուկ խցիկներ :
4. Հականեխական մեծ ջերոց (étuve) մը (2):
5. Արանց Հիւանդարանի եւ Սերանոցի նեմիւսներուն եւս եւրո-
պական դրութեամբ առանց զարեւոտութեան նեմիւսներու վերածումը :
6. Անուշ ջուրի մի երրորդ ընդունարանի շինութիւնն :
7. Հաստատութեանս հրապարակին մի մեծադպար պարտեզի
վերածումը , ուր կրնան ծուռ գալ հիւանդներն եւ ծերերը :
8. Արանց կողմի *քերմո-սիֆօնի* կանանց կողմինին նման՝ կա-
տարեկարգործեալ վիճակի վերածմամբ Ապուշարանի եւ աշխատանոց
լիմարաց նոր շէնքի եւս անով սաք ջուր մատակարարումն :

(1) Այս եօթը բարեկարգութիւնները արդէն ծրագրուած էին անցեալ
տարուին որպէս եւ յիշատակեալ են մեր նախորդ տարւոյ տեղեկագրոյն մէջ :

(2) Այս չորս պէտքերն արդէն անցեալ տարի իսկ զգացուած ու մեր տե-
ղեկագրի մէջ յիշատակուած են, եւ որոց գործադրութիւնն առաջիկայ տար-
ուան մնացին :

8. Լուսարանի ըս վերջին յառաջադիմութեանց՝ կասարելագործեալ վիճակի մը վերածումն :

9. Որբանոցի մէջ առողջապահական դասի մը եւ երկրագործական դասընթացի մը հաստատութիւնը :

Մեծապէս աշխատեցանք չի յաւելուլ Հաստատութեան պատասխարեւոյ թիւն եւ որք շուրջ հազար եւ միշտ, որոնց 200ը հիւանդ, 300ը յիւար, 300ը որք, 150ը ծեր եւ անկեալ, եւ 50ը ուսանող եւն :

Պատր կը համարինք սոս մեր խորին շնորհակալութիւնը յայտնել Ազնուաբալ Խնամակալութեի Տիկնանց որք քեպէտ հաշուած՝ կը ջանան օգտակար ըլլալ Հաստատութեան : Հրապարակային շնորհակալութեան արժանի է նաեւ Որբանոցի ժրջան խնամակալութիւնը :

Ինչպէս անցեալ՝ նմանապէս եւ մեր այս տարւոյ շրջանին մէջ վայելեցինք Ապրանեան Յարութիւն ԷՖ . ի օժանդակութիւնը, նամանաւանդ կանանց բաժնոյն *թերմօ-սիֆօնի* հաստատութեան նկատմամբ :

Հարկ կը համարինք սոս հրապարակաւ խոստովանիլ եւ Հաստատութեան բժշկապէտ Տօքր . Ն . Տաղաւարեանի արդիւնաշատ գործունէութիւնն, ոչ միայն իբր խղճահար իր պատշաճան մէջ՝ այլ շատ անգամ իբր հեղինակ եւ առաջարկող շատ մը բարեկարգութեանց :

Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի է եւ մեծարգոյ Դամիանոս ԷՖ. Փափագեան՝ որ Որբանոցի մէջ կօշկակարութեան նիւղին հաստատութեան ի վեր հանած է անձնուիրաբար հսկել այդ նիւղի աշխատութեանց : Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի են նոյնպէս ծանօթ հարսապէտ Մելիսոսեան ԷՖ. որ միշտ անձնուիրաբար կը ստանձնէ :

Հաստատութեան շինութեանց հսկողութիւնն եւ Բարսեղ ԷՖ. ~~Պրոֆ.~~ ^{Պրոֆ.} Երանոսեան որ միշտ հանած է անձնուիրաբար նորոգել Հաստատութեան վաւարաններն եւ որ այս տարի նուիրեց Տնօրէնութեան յարկի նիւրանոցին համար խիստ նոյս եւ հսկայ վաւարան մը :

Ներկայ Տեղեկագիրս ըս առաջնոյն երեք ուրոյն մասերէ կը բաղկանայ .

Ա. Տեղեկագիր Հաստատութեան անձնուիր բաժնի . Հիւանդանոց, Յիւարանոց, Որբանոց, Անկեղանոց-Մերանոց, Ուսանող եւ Մոմարան :

Բ. Տեղեկագիր Հաստատութեան օժանդակ յարկերու, Դեղարան Հանդերձատուն, Մատան, Անասնարան, Խոհանոց, Արհեստանոց, Մասուն, Մասնապարան ու Դիւան, Պարտէզ եւ Հրապարակ :

Գ. Տեղեկագիր Հաստատութեան կալուածոց, գոյից եւ ելեւմտից :

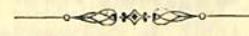
Ներկայս կը կնենք մեր արտաբողջ շնորհակալութիւնները մասնաշնորհով առ Ազգայինս՝ որք այնչափ վստահութեամբ կը վարուին մեզ հանդէպ եւ իրենց նուերներօք հաջալեր կը կարգան մեր գործունէութեան, եւ առ Պատ. Վարչութիւնը որ իւր հզօր պատշաճութեամբ կը դիւրացնէ մեր գործունէութիւնը :

Չանադիր եմք ու պիտի ջանամք միշտ արժանի մնալ Ազգային եւ վարչական այս մեծ վստահութեան եւ համակիր հանդիսացնել ամենուն այս մեծ Հաստատութիւնը որուն հոգաբարձութիւնը մեզ յանձնելու պատիւն քր.մ է :

Հայցելով միշտ Պատկաւելի Ժողովոյդ աջակցութիւնը, մասչլիմք ի համբոյր արբազնած աջոյն Ամենապատիւ Սրբազան Նախագահիդ եւ խնդրեմք ի նմանե օրհնել Հաստատութիւնս եւ զայն մասակարարող նուիրատուներն եւ ազօրել վասն կենաց Օգոստապատ. Կայսեր, որոյ հանապազօրեայ շնորհները կը վայելեն Հաստատութեան համայն պատասխարեալ :

Անկամք Հոգաբարձութեան Եկեք.Գոյի Եւր. Հաստատութեան

Գանձապէտ	Ասենաղաղիւր	Ասենապէտ
ՊՕՂՈՍ ԷՆՔՍԷՐՃԵԱՆ	Գ. Մ. ԱԼԵԱՆԱՔԵԱՆ	ՊՕՏՐԻԿ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ
	Անկամք	
ՏՕՔ. ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆ		ՏԻԳՐԱՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
ՏՕՔ. Ա. ՆԱԶԱՐԵԱՆ		Յ. ՍԹԱՄՊՕԼԼՈՒԵԱՆ
ԳՐԻԳՈՐ ԷՎԼԷՆԵԱՆ		Գ. ԿԻՒՄԻՒՇԿԷՐՏԱՆ

Մ Ա Ս Ն Ա

ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՍ ԶԱՆԱԶԱՆ ԲԱԺԻՆՆԵՐԸ

Ա. Է Բ Ե Ա Ն Դ Ա Ն Ո Յ

1. ՆԵՐՔԻՆ ՇԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆ

1900 Յունուար 1 եւ մինչ 1 Յունուար 1901

Վսեմաշուր / Ասեմապետ ԷՄԵՆՏԻ

Եւ

Պատուարժան Տեախ Անդամք Մեղուաշան Հոգաբարձութեան

Եւսի Գուրի Ազգ. Հաստատութեան

ի Մեծ Նոր Խան

Ազգանուէր և Ժրաջան Տեախք,

Ներկայիւ պատիւ ունիմ մատուցանել Ձեզ իմ պաշտօնավարութեան երկրորդ տեղեկագիրն որ 1900 տարւոյն համարատուութիւնն է :

Ներկայ տեղեկագրոյս համար պիտի հետեւիմ ամենայնիւ նախորդին ծրագրոյն և բաժանմանց՝ որ այնչափ գոհ թողուց զՁեզ, սակայն կրկնութիւններէ խոյս տալու մտօք համառօտակի պիտի անցնիմ այն ամեն մասերն որք նախորդ տարւան վիճակն ունին :

Գ Լ Ո Ի Խ Ա .

Հ Ի Ի Ա Ն Գ Ա Ն Ո Յ

Հիւանդանոցիս բաժանումներն, պաշտօնէութիւնն զբեթէ նոյնն են, ուստի միայն բարեկարգութեանց մասին արժան կը համարիմ հաստատմը դնել աստ:

Բարեկարգութիւնք. — Իբր բարեկարգութիւնք յիշատակութեան արժանի են .

Ա. Կանանց Հիւանդարանի մէջ վիրաբուժական սրահի մը հաստատութիւնն:

Բ. Կանանց Հիւանդարանի համար սննդոց բաշխման սայլակի մը շինութիւնը ճիշդ նման արանց կողմինին համար Փարիզէ բերուածներուն:

Գ. Թերմո-սիֆօնի կաթնայի մը հաստատութիւնը կանանց բաժնոյն մէջ՝ որ տաք ջուր կ' մատակարարէ կանանց Հիւանդարանի, Ծերանոցի, Յիմարանոցի եւ Աղջկանց Որբանոցի:

Դ. Արանց Հիւանդարանի մէջ սնունդներ վեր հանելու յատուկ վերելակ մը (ascenseur):

Ե. Հաստատութեան աշխատանոցի մանրացոյցերով և նրբահատով օժտուիլը, և անոնց շնորհիւ Մանրէաբանական ճիւղի մը հաստատութիւնն:

Որպէս առաջարկած եմք, կը կրկնեմք եւ ներկայիս յետագայ բարեկարգութիւնները.

Ա. Կանանց հիւանդարանի սնունդները վեր հանելու համար վերելակ մը:

Բ. Աշխատանոցի համար մասնաւոր փոքր ջերոց մը:

Գ. Հականեխական մեծ ջերոց մը (étuve) տարափոխիկ հիւանդութեանց ենթարկեալներու անկողնոց, առարկայից և զգեստեղինաց հականեխման համար:

Դ. Ըրանակարի գործի մը՝ երբեմն կարելոր հիւանդաց նախկին և վերջին վիճակները լուսանկարելու համար:

Ե. Աշխատանոցի պետ մը (chef de laboratoire) կարգել ու անոր յանձնել աշխատանոցի քիմիաբանական, մանրէաբանական

և լուսանկարչական աշխատութիւններն ու բժշկական փորձերն:

Զ. Աչքի, կտորդի եւ ականջի հիւանդութեանց բաժին մը ստեղծել:

Է. Արանց Հիւանդարանի ձեմիչներն եւս կանանց կողմինին նման Եւրոպական դրութեան վերածել:

Ը. Արանց կողմի բերմո-սիֆօնն եւս կանանց կողմինին նման կատարելագործեալ վիճակի վերածել:

Գ Լ Ո Ի Խ Բ .

Հ Ի Ի Ա Ն Գ Գ

Հիւանդաց քիւր. — 1900ի տարեշրջանին ներքին հիւանդութեանց բաժնին մէջ դարմանուելով մեկնած են 4105 հիւանդ, իսկ արտաքին կամ վիրաբուժական բաժնոյն մէջ 700. Ընդ ամէնը 1805 հիւանդ եւ 35 հոգեվարք, որով մտից դուժարն է 1840 սակայն Հաստատութեան Մայր սոմարին մէջ նշանակուած են միայն 1808՝ զի 32 հիւանդներ թէ բժշկական և թէ վիրաբուժական բաժիններու մէջ իրենց տարբեր հիւանդութեանց համար դարման ընդունած են. զոր օրինակ, յօդացաւի ենթակայ մը այդ հիւանդութենէ բուժուելէ վերջ՝ վիրաբուժական բաժինն կը դիմէ իր մի վաղեմի ուռն հանել տալու փափաքանօք:

Անցեալ տարւոյ շրջանին մէջ Ազգ. Հիւանդանոցն դարմանուած էին 1638 անձինք, որոց 1076ը բժշկական, 562ը վիրաբուժական և 45 երկու բաժիններու մէջ. այս թիւերն ցոյց տան Հիւանդանոցս դիմողայ թւոյն աճումը:

Այս թիւերուն մէջ չի կան Հաստատութեան բժշկաց կողմանէ սուքի վրայ դարմանուող շատ մը պաշտօնեաներ և այլ պատրաստութեան բժշկաց խորհրատուութեան դիմողները:

Հիւանդաց սեւր. — Ինչպէս անցեալ տարւոյ Տեղեկագրով կ'ըսէինք՝ հիւանդաց 3/4ը այլ և 1/4ը կիներ են. այս տարւոյ հիւանդաց սեւին համար և նոյնը կրնանք բւել. կիներն քիչ անգամ կը դիմեն Ազգ. Հիւանդանոց: Աւստի ըստ սեռի հիւանդաց բաղդատական ցուցակը:

Պատրաստ Ա.յր	90	Կին	13	Գումար	103
Ընդունուած »	835	»	274	»	1109
	<u>925</u>		<u>287</u>		<u>1212</u>

Հիւանդները ո՞ւսի կուգան. — Այս տարուան չըջանին մէջ Հիւանդանոցի ներքին հիւանդութեանց բաժինը դիմող 1109 հիւանդաց 802ը դրսէն եկած են և 307ը Հաստատութեանս դանազան յարկերէն, որք ըստ յետագայ ցուցակին կը բաժնուին.

Որբանոցէն	Ա.յր	66	—	Կին	—	44	Գումար	110
Ծերանոցէն	»	57	=	»	—	38	»	95
Յիմարանոցէն	»	57	—	»	—	23	»	80
Պաշտօնեայ	»	18	—	»	—	4	»	22
								<u>307</u>

Հիւանդաց հայրեմիքը. — Ներքին հիւանդութեանց բաժնին մէջ դարմանուած 1105 հիւանդաց 445ը տեղացիներ են, 65էր դրսեցիներ, որոնց աւագ մեծամասնութիւնը Թուրքիոյ դաւառներէն՝ և 6ը օտարազգիներ, Թուրք, Յոյն, Հրեայ:

Հիւանդներու քիւն քստ ամսոց. — Այս տարուան չըջանին մէջ մեր սրահները դիմող հիւանդները ըստ մտից ամսոց՝ յետագայ ցուցակով կը պատկերանան.

			Փոխադրեալ	569
Յունուար	88	Յուլիս		130
Փետրուար	97	Օգոստոս		71
Մարտ	115	Սեպտեմբեր		78
Ապրիլ	99	Հոկտեմբեր		76
Մայիս	78	Նոյեմբեր		80
Յունիս	92	Դեկտեմբեր		101
	<u>569</u>			<u>1105</u>

Այս ցուցակի թիւերէն՝ որպէս և նախորդ տարուան նմանօրինակ ցուցակէն դժուարին է որոշ եզրակացութիւն մը հանել. առ այս քանի մը տարիներու թիւերը հարկ են:

Հիւանդաց արիւն. — Մեր խնամոց յանձնուած հիւանդները ըստ իրենց հասակի յետագայ կերպով կը դասակարգուին.

			Փոխադրեալ	739
1 — 10 տարեկան	51	51 — 60 տարեկան		171
11 — 20 »	197	61 — 70 »		130
21 — 30 »	157	71 — 80 »		45
31 — 40 »	145	81 — 90 »		18
41 — 50 »	189	91 — 100 »		2
	<u>739</u>			<u>1105</u>

Ըստ այս ցուցակին ամենէն աւելի հիւանդացողները 11—20 տարեկան դեռատի պատանիներ են: Հաստատութեանս Որբանոցի մէջ այս տարի ճարակուած խոյլականջ (oreillon) հիւանդութիւնը մատակարարած է այս տարիքի հիւանդաց մեծամասնութիւնն, ուստի և բացառիկ թիւ մ'է. անկէ վերջ կուգան 41—50, 51—60 տարեկաններն և յետոյ 21—30, 31—40, 61—70 տարեկաններն: Ծերերու թուոյն նուազութիւնն՝ ինչպէս դիտել կուտայինք անցեալ տարի՝ կենաց տեւողութեան նուազելուն հետեւանքն է:

Անցեալ տարւոյ տեղեկագրաւս դիտել կուտայի թէ ընդհանուր առմամբ դաւառացիներն աւելի երիտասարդ հիւանդներ կը մատակարարեն մեզ, իսկ պոլսեցիներն իրենց ընտանեաց մէջ կը խնամուին և միայն անոնց անտէր ծերերը Ազգին տունը կը դիմեն. սա և մասամբ մեր Հաստատութեան վարկի անկումը կը նշանակէր. բերկրութեամբ կը ծանուցանենք թէ Հաստատութեանս վարկը սկսած է բարձրանալ յաչս ժողովրդեան և Կ. Պոլսեցիք սկսած են աւելի մեծ թուով դիմել մեր Հիւանդանոցը:

Գ Լ Ո Ի Խ Գ.

Հ Ի Ի Ա Ն Գ Ո Ի Թ Ի Ի Ն Գ

Ընդհանուր ցուցակ դարմանեալ հիւանդութեանց. — Յետագայ ցուցակաւ կը ներկայացնենք այս տարւոյ չըջանին մեր սրահներուն մէջ դարմանուած հիւանդութիւններն և անոնց ելքն. ըստ բժշկական գիտութեան դասակարգելով այդ հիւանդութիւնները.

ՅՈՒՅԱԿ ԿԱՐՄԱՆԵԱՒ, ՀԻՒԱՆԳՈՒԹԵԱՆՅ

	ՊՏՐԱՍ. 1900	ԸՆԴՈՒՆ. Ը	ԲՈՎԱՆԳՈՒ ԿՈՒՐԻՆԵ	ԲՃՇԷՄԱԼ	ԲԱՐՈՒՖՄԱԼ	ԱՐՃԱԿԷՄԱԼ	ՄԵՆԷՄԱԼ	ՊՏՐԱՍ. 1901
ՀԻՒԱՆԳՈՒԹԻՒՆՔ ԵՆՉԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՐԵՍՄԱՆՔ								
Ֆրանկախտային թթառայ (Rhinite syphilitique)	0	1	1	1	0	0	0	0
Ջրուռեց խոչախոտի (œdème de la glotte)	1	1	1	0	0	0	0	0
Ուռական խոչառայ (Laryngite tuberculeuse)	1	2	3	0	0	2	1	0
Ֆրանկախտային խոչառայ (Laryngite syphilitique)	0	1	1	0	0	0	0	1
Սուր ցնցղառայ (Bronchite aiguë)	0	66	66	61	1	2	0	2
Տեւական ցնցղառայ (Bronchite chronique)	7	10	17	0	14	0	1	2
Յնցղաթորառայ (Bronchopneumone)	0	2	2	1	0	0	1	0
Կապոյտ հազ (Coqueluche)	0	1	1	0	1	0	0	0
Ջրմա (Asthme)	0	1	1	0	1	0	0	0
Թորային փրուռոյց (Emphysème pulmonaire)	2	9	11	0	0	0	1	1
Թորային արեւակուտում (Congestion pulmon.)	0	5	5	2	0	0	3	0
Թորային քաղցկեղ (Gangrène pulmonaire)	0	1	1	0	0	0	1	0
Թորառայ (Pneumonie)	5	9	14	9	0	0	1	4
Թորային ուռականութիւն եւ Մաշարէախտ (Tuberculose pulmonaire et Phtisie)	11	141	152	0	56	15	60	21
Սրնծաց մաշարէախտ (Granulie)	0	1	1	0	0	0	1	0
Ջրզողութիւն թորամզնի եւ թորային ուռականութիւն (Pleurésie avec Tuberculose pulm.)	0	2	2	0	0	0	2	0
Թորամզնառայ (Pleurite)	2	5	7	6	0	1	0	0
Ջրզողութիւն թորամզնի (Pleurésie)	3	14	17	14	3	0	0	0
	31	272	303	94	85	20	73	31
ՀԻՒԱՆԳՈՒԹԻՒՆՔ ԱՐԵԱՆ ՇՐՉԱՆՔ ԿՈՐԵՍՄԱՆՔ								
Սրտակրանառայ (Péricardite)	0	1	1	0	0	0	0	1
Կերանում սրտի (Hypertrophie du cœur)	0	2	2	0	1	0	1	0
Թերակծկում սրտի (Asistolie)	2	0	2	0	0	0	2	0
Յօղազաւային ներքնամզառայ սրտի (Endocardite rhumatisale)	0	1	1	1	0	0	0	0
Անբաւականութիւն սրտի խոյրածեւ դռնակի (Insuffisance du valvule mitrale)	1	16	17	0	10	0	2	5
Անծկութիւն սրտի խոյրածեւ դռնակի (Rét. mit.)	0	5	5	0	5	0	0	0
Անբաւականութիւն եւ անծկութիւն սրտի խոյրածեւ դռնակի (Ret. et Ins. mitrale)	3	1	4	0	2	0	2	0
Անբաւականութիւն մայր շնչերակի (Ins. aört.)	0	2	2	0	2	0	0	0
Անբաւ. սրտի խոյր. անծից եւ անծկութ. մայր շնչերակի (Ins. mitrale et Ret. aörtique)	0	7	7	0	5	0	2	0
Անբաւ. սրտի խոյր. անծից եւ գերանում սրտի (Ins. mitrale et Hypertrophie du cœur)	0	1	1	0	0	0	1	0
Ելութիւն եւ գերանում սրտի (Parésie cardiaque et Hypert. du cœur)	0	1	1	0	1	0	0	0
Սրտամկնառայ (Myocardite)	0	15	15	0	9	1	3	2
Սրտի խոյրածեւ եւ մայր շնչերակի անծից դիւանդութիւն (Lésions mitrale et aörtique du cœur)	0	5	5	0	2	0	3	0

	ՊՏՐԱՍ. 1900	ԸՆԴՈՒՆ. Ը	ԲՈՎԱՆԳՈՒ ԿՈՒՐԻՆԵ	ԲՃՇԷՄԱԼ	ԲԱՐՈՒՖՄԱԼ	ԱՐՃԱԿԷՄԱԼ	ՄԵՆԷՄԱԼ	ՊՏՐԱՍ. 1901
Ելութիւն սրտի (Parésie du cœur)	0	5	5	0	4	0	1	0
Անծկութիւն մայր շնչերակի (Retr. aörtique)	0	6	6	0	5	0	0	1
Սրտախտային ախտածէտութիւն (Cachexie card.)	0	5	5	0	0	1	4	0
Ընդլայնում երակաց (Varices)	0	1	1	0	1	0	0	0
Յաւազին սպիտակ երակառայ (Phlegmasia alba dolens)	0	1	1	1	0	0	0	0
Տորումում մայր շնչերակի սրովայնային մասին (Anévrisme de l'aorte abdominal)	0	1	1	0	0	0	0	1
Կրծամզուկ (Angine de poitrine)	0	3	3	0	1	1	1	0
Կեղծ կրծամզուկ (Fausse angine de poitrine)	0	1	1	0	0	0	1	0
Կարծրութիւն շնչերակաց (Artériosclérose)	2	11	13	0	10	2	1	0
Տեւաւտութիւն (Hémorroïde)	0	3	3	1	2	0	0	0
Բժարիւնութիւն (Épistaxis)	0	1	1	0	0	0	0	0
Աւշանոսառայ (Lymphangite)	0	1	1	0	0	0	0	1
	8	96	104	4	60	5	24	11
ՀԻՒԱՆԳՈՒԹԻՒՆՔ ՄԱՐՈՂԱԿԱՆ ԽՈՂՈՂԱԿԻ								
Ընդառայ (Gingivite)	0	1	1	1	0	0	0	0
Բերանառայ (Stomatite)	0	2	2	2	0	0	0	0
Սուր փողացաւ (Angine aiguë)	0	8	8	8	0	0	0	0
Նշկառայ (Amygdalite)	0	6	6	5	0	0	0	1
Կերանում նշկաց (Hypertrop. des amygdales)	0	1	1	1	0	0	0	0
Կոկորդախտառայ ֆրանկախտային (Pharyngolaryngite syphilitique)	0	1	1	1	0	0	0	0
Ստնզանք ստուգնի (Spasme œsophagienne)	0	1	1	1	0	0	0	0
Սուր որկրառայ (Gastrite aiguë)	1	17	18	17	0	0	0	1
Տեւական ոսկրառայ (Gastrite chronique)	1	1	2	0	2	0	0	0
Դժուարամարսութիւն (Dyspepsie)	1	3	4	4	0	0	0	0
Ընդլայնում որկորի (Dilatation de l'estomac)	0	18	18	12	6	0	0	0
Որկորակեղ (Ulçère de l'estomac)	0	6	6	3	2	1	0	0
Խիլղ որկորի (Cancer de l'estomac)	1	2	3	0	1	0	2	0
Որկորացաւ (Gastralgie)	0	5	5	3	1	0	0	1
Կրծիմն ստամոքսի (Embarras gastrique)	3	23	26	25	0	0	0	1
Յարատեւ ջերմ (Fièvre continue)	0	5	5	4	0	0	0	1
Կոնոլային որկորառայ (Gastrite alcoolique)	0	3	3	3	0	0	0	0
Խիլղ սորի (Cancer de pylore)	1	3	4	0	1	1	2	0
Որկորացեցաւ (Gastro-entéralgie)	0	1	1	1	0	0	0	0
Որկորացեռայ թեթեւ (Gastro.entérite légère)	1	20	21	21	0	0	0	0
Սուր աղեռայ (Entérite aiguë)	0	49	49	47	0	0	0	2
Տեւական աղեռայ (Entérite chronique)	4	2	6	0	1	0	5	0
Ուռական աղեռայ (Entérite tuberculeuse)	1	26	27	0	7	3	14	3
Կեղծանոսառային աղեռայ (Entérite pseudo-membraneuse)	0	1	1	1	0	0	0	0
Ուռական տաղ աղեռայ եւ որովայնային շճամզնի (Entéropéritonite tuberculeuse)	0	6	6	0	0	0	5	1
Թանչատի աղեռայ (Entérite disentérimforme)	0	3	3	3	0	0	0	0
Թանչք (Dysentérie)	0	11	11	9	1	0	1	0
Փրուռոյց սրովայնի (Pneumatose abdominale)	0	1	1	1	0	0	0	0

	Պրսուս. 1900	Ընդունված	Բնականորեն կուրվել են	Բժշկվել	Բարուրեցվել	Արձակվել	Մեռել	Պրսուս. 1900
Յաւելագիտապ (Appendicite)	0	2	2	2	0	0	0	0
Աղեղարծ (Occlusion intestinal)	0	2	2	1	0	0	1	0
Խիթ աղեաց (Colique intestinale)	0	1	1	1	0	0	1	0
Յամառ պնդուծիւն (Constipation opiniâtre)	0	3	3	3	0	0	0	0
Երկգորդ (Ténia)	0	3	3	3	0	0	0	0
Աղեղուտոտ (Ascaride lombricoïde)	0	3	3	3	0	0	0	0
	14	240	254	186	22	5	30	11
Հ Ի Ի Ա Ն Դ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ք								
ԼԵԱՐԴԻ, ՓԱՅՄԱՂԻ ԵՒ ՈՐՈՂ, ՇՃԱՐԱՂԱՆԹԻ								
Լեարդատապ (Hépatite)	0	1	1	1	0	0	0	0
Դմային ղեղնուծիւն (Ictère catarrhale)	0	7	7	5	0	0	2	0
Չար ղեղնուծիւն (Ictère grave)	0	1	1	0	0	0	1	0
Կորեկակերպ խղկայած լիարդի (Abscess miliaire du foie)	0	1	1	1	0	0	0	0
Լեարդային խիթ եւ Հիսթերի (Colique hépatique et Hystérie)	0	1	1	0	0	0	0	1
Ծիւրային լեարդախտ (Cirrhose atrophique)	0	5	5	0	2	1	2	0
Խիթ լեարդի (Cancère du foie)	0	2	2	0	0	0	1	1
Կերածուժ փայծաղի [ճահճախտի հետեւանօր] Hypertrophie de la rate, suite de palud.)	0	1	1	0	1	0	0	0
Ուռականուծիւն որովայնային շճանաղանծի (Péritonite tuberculeuse)	1	6	7	0	2	1	2	2
	1	25	26	7	5	4	6	4
Հ Ի Ի Ա Ն Դ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ք								
ՄԻՉԱՅԻՆ ԵՒ ԾՆԵԴԱԿԱՆ ԿՈՐԾԱՐԱՆԱՅ								
Սուր երկկամատապ (Nephrite aiguë)	0	10	10	8	2	0	0	0
Երկարատեւ երկկամատապ (Nephrite chron.)	5	19	24	0	11	2	7	4
Ծփերիկամ (Reine mobile)	0	1	1	0	0	1	0	0
Կարծրացում երկկամանց (Sclérose rénale)	0	1	1	0	0	1	0	0
Միզամիւնաորում (Urémie)	0	1	1	0	0	1	0	0
Միզարար (Lithiase urinaire)	0	1	1	1	0	0	0	0
Փամփշտատապ (Cystite)	0	1	1	0	1	0	0	0
Կերածուժ շագանակագեղծի (hyp. de la prost.)	1	1	2	1	0	1	0	0
Անմիզակալութիւն (Incontinence d'urine)	0	1	1	0	1	0	0	0
Ջրային յաճախամիզութիւն (Pollakiurie nerv.)	0	1	1	0	0	1	0	0
Երազամիզութիւն (Pollution nocturne)	0	1	1	1	0	0	0	0
Սերմամիզութիւն (Spermatorrhée)	0	3	3	2	1	0	0	0
Ջոււփողատապ (Salpingite)	0	1	1	1	0	0	0	0
Դաշտանատուծիւն եւ Դժուարաղաշտան (Aménorrhée Dysménorrhée)	2	0	2	0	2	0	0	0
Դաղարի խանգարմունք (Trouble de la ménop.)	1	1	2	0	2	0	0	0
	0	1	1	0	1	0	0	0
	9	43	52	14	21	6	7	4

	Պրսուս. 1900	Ընդունված	Բնականորեն կուրվել են	Բժշկվել	Բարուրեցվել	Արձակվել	Մեռել	Պրսուս. 1901
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՔ ԶՂԱՅԻՆ ԴՐՈՒԹԵԱՆ								
Ուղեղային արիւնակուտում (Congestion céréb.)	0	6	6	1	0	0	5	0
Ուղեղային անարիւնութիւն (Anémie cérébrale)	0	2	2	1	0	0	0	1
Ուղեղային արիւնահոսութիւն (Hémorrh. céréb.)	0	4	4	1	0	0	3	0
Ընդհանուր անդամալուծութիւն (Paralysie gén.)	1	6	7	0	1	1	1	3
Ուղեղային կակղութիւն (Ramolissement céréb.)	0	2	2	0	1	0	1	0
Ուղեղային ֆրանկախտ (Syphilis cérébrale)	0	2	2	0	0	0	2	0
Ողնուղատապ թիկանց (Myélite dorsale)	0	1	1	0	0	1	0	0
Պոտի հիւանդութիւն (Mal de Pott)	0	1	1	0	0	0	1	0
Ֆրանկախտային ողնուղատապ (Myélite syphil.)	0	1	1	1	0	0	0	0
Երկարատեւ ողնուղատապ (Myélite chronique)	3	4	7	1	0	2	2	2
Ընթացային անկանոնութիւն (Ataxie locomot.)	2	6	8	0	4	1	0	3
Կիսահարութիւն (Hémiplégie)	2	30	37	2	18	7	6	4
Միջնահարութիւն (Paraplégie)	2	1	3	1	1	0	0	1
Մասնահարութիւն (Monoplégie)	0	2	2	0	1	0	0	1
Անդամալուծական ակտաժէտութիւն (Cachexie paralytique)	0	3	3	0	0	0	3	0
Կամուս. Խօլութիւն (Démence apopléptique)	0	4	4	0	0	1	3	0
Չղացալուծիւն զիստաջղի (Névralgie sciatique)	1	14	15	10	3	1	0	1
Արտաջղատապ (Névrite périphérique)	1	1	2	2	0	0	0	0
Քաղցկեղ արտաջղատապի հետեւանօր (Cangrène suite de périmévríte)	0	1	1	0	0	0	1	0
	17	91	108	20	29	14	29	16
ՉՂԱԳԴՈՒԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՔ								
Անգար (Migraine)	0	1	1	1	0	0	0	0
Չլախտութիւն (Névrosthénie)	1	16	17	3	9	4	0	1
Լուսնոտութիւն (Épilepsie)	2	5	17	3	1	2	0	1
Լուսնոտական բացատութիւն (Absence épilep.)	0	1	1	1	0	0	0	0
Հիստերի (Hystérie)	1	16	17	6	9	1	0	1
Սուր զաւանցանք (Délire aiguë)	0	1	1	0	0	0	1	0
Դողդոջական զաւանցանք (Délirium trémens)	1	1	1	1	0	0	0	0
Ծամելակծկում կարկամութեան (Trismus de tétanie)	0	1	1	1	0	0	0	0
Չղային անքնութիւն (Insomnie nerveuse)	0	1	1	1	0	0	0	0
Չղայնութիւն (Névrose)	0	3	3	1	1	0	0	1
Չղային դողդոջ (Tremblement nerveux)	0	1	1	0	0	0	0	1
Յնցական անդամալուծութիւն (Paralysie agit.)	0	1	1	0	0	0	1	0
Չղագրգռական սննդատուութիւն (Trophonévrose)	0	3	3	0	1	0	0	2
	4	51	55	18	21	7	2	7
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՔ ՇԱՐԺԻԶ ԿՈՐԾԱՐԱՆԱՅ								
Կերանակերպ ջլատում մկանանց (Paralysie musculaire pseudo-hypertrophique)	1	0	1	0	1	0	0	0
Սուր յօղատապ (Rhumatisme art. aiguë)	0	32	32	32	0	0	0	0
Երկարատեւ յօղատապ (Rhumatisme chronique)	3	11	14	0	10	0	1	4
Մկնացալ (Rhumatisme musculaire)	0	2	2	2	0	0	0	0

	Պրսուս. 1900	Ընդունված	Բնականորեն կուրվել են	Բժշկվեալ	Բարուբեալ	Արձակեալ	Մեռեալ	Պրսուս. 1901
Յողացաւային կարկամումն պարանոցի (Torticolis rhumatismal)	0	2	2	1	1	0	0	0
Կոսրտուր (Courbature)	1	33	34	34	0	0	0	0
Միջացաւ (Lumbago)	1	3	3	3	0	0	0	0
Ուռական ազդրացաւ (Coxalgie bacillaire)	1	0	1	0	1	0	0	0
Ուրնացաւուծիւն (Tarsalgie)	0	1	1	0	0	1	0	0
Կողացաւուծիւն (Pleurodinie)	0	3	3	3	0	0	0	0
Յողաջրզողուծիւն (Hydrarthrose)	0	1	1	1	0	0	0	0
Մասունկային յօղատապ (Arthrite fongueuse)	0	1	1	0	0	0	0	1
	6	89	95	76	13	1	0	5
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՔ								
Ջրծաղիկ (Variole)	0	1	1	1	0	0	0	0
Սուտ ծաղիկ (Varioloide)	0	3	3	3	0	0	0	0
Կարմրուկ (Scarlatine)	0	1	1	1	0	0	0	0
Խոլլականջ (Oreillon)	0	20	20	20	0	0	0	0
Ժանտատենդակերպ ջերմ (Fièvre typhoïde)	1	5	6	4	0	0	2	0
Ընդճատաջերմ (Fièvre intermittente)	1	7	8	8	0	0	0	0
Ճահճածէտուծիւն (Impaludisme)	0	2	2	1	1	0	0	0
Համազոււմ (Grippe)	1	14	15	11	1	0	0	3
Թագնաջերմ (Fièvre larvée)	0	1	1	1	0	0	0	0
Ինքնաճուրում ժանտատենդակերպ ջերմի հետեւանօր (Intox. suite de fièvre typh.)	0	1	1	0	0	1	0	0
Դոռումալուծիւն (Alcoolisme chronique)	0	1	1	0	1	0	0	0
Ջղային աստածէտուծիւն (Cachexie nerveuse)	0	1	1	0	0	0	1	0
Ընդճանրացեալ ուռականուծիւն (Tuberculose généralisée)	0	15	15	0	2	1	12	0
Մշտահոսականուծիւն արեան (Hémophilie)	0	2	2	2	0	0	0	0
Սակաւարիւնուծիւն (Anémie)	1	18	19	15	2	2	0	0
Շաքարամիզուծիւն (Glycosurie)	0	8	8	1	4	0	1	2
Խոզակստ (Scrofule)	1	1	2	0	2	0	0	0
	5	101	106	68	13	4	16	5
ԱՓՐՈՂԻՏԵԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՔ								
Ջերմամզուծիւն (Blennorrhagie)	0	2	2	2	0	0	0	0
Ջերմամզային ամորճատապ (Orchite blennor.)	0	2	2	2	0	0	0	0
Կովպերատապ (Covpérite)	0	1	1	1	0	0	0	0
Անձկուծիւն մզուկի ջերմամզուծեան հետեւանօր (Ret. uretral blennorrhagique)	0	1	1	1	0	0	0	0
Ֆրանկախտ Չրդ աստիճանի (Syphilis second.)	0	1	1	0	0	0	0	1
Կարծր չարակեղ վարոցի (Chancre induré de la verge)	0	1	1	1	0	0	0	0
Կարծր չարակեղ սրբանի (Chan. ind. de l'anus)	0	1	1	0	0	1	0	0
Սւտիչ չարակեղ (Chancre phagédénique)	0	1	1	1	0	0	0	0
Ֆրանկախտ երրորդ աստիճանի (Syphilis tert.)	3	11	14	7	6	1	0	0
Ժառանգական ֆրանկախտ (Hérédo-syphilis)	0	2	2	1	1	0	0	0
	3	23	26	16	7	2	0	1

	Պրսուս. 1900	Ընդունված	Բնականորեն կուրվել են	Բժշկվեալ	Բարուբեալ	Արձակեալ	Մեռեալ	Պրսուս. 1900
ՄՈՐՔԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՔ								
Ընդճանրացեալ կրգէմա (Exéma généralisée)	0	6	6	4	1	0	0	1
Գոս (Gale)	0	8	8	5	0	0	0	3
Գոնջ (Favus)	0	3	3	2	0	1	0	0
Նրակեպար (Acnée)	0	1	1	1	0	0	0	0
Ընդճանրացեալ մկնուուծիւն (Furunculose gén.)	0	2	2	2	0	0	0	0
Մորթարոս (Lichène)	0	1	1	1	0	0	0	0
Գոտեակ (Zona)	0	1	1	1	0	0	0	0
Հարուածակէրք (Contusion)	0	1	1	1	0	0	0	0
Գայլցաւ դիմաց (Lupus de la face)	0	1	1	0	0	0	0	1
	0	24	24	17	1	1	0	5
ՁԱՆԱՁԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՔ								
Արեւահարուծիւն (Insolation)	0	5	5	5	0	0	0	0
Մորփետամոլուծիւն (Morphinomanie)	0	2	2	0	2	0	0	0
Սննդական թունաւորում (Intox. alimentaire)	0	2	2	2	0	0	0	0
Ծերուծեան տկարուծիւն (Faiblesse sénile)	0	10	10	3	6	0	0	1
Ծերուծիւն (Sénilité)	5	26	31	0	4	1	23	3
Ծերուծեան խելայեղուծիւն (Démence sénile)	0	3	3	0	0	0	2	1
Տկարամոլուծիւն (Imbécilité)	0	2	2	0	0	0	0	2
Սեւամաղճուծիւն (Mélancolie)	0	1	1	0	0	1	0	0
Բնախոսական թշուառուծիւն (Mysère physiol.)	0	1	1	0	0	1	0	0
Կեղծ հիւանդ (Simulation)	0	2	2	1	0	1	0	0
	5	54	59	11	12	4	25	7
Յուցակիս իւրաքանչիւր հիւանդութեանց խումբի տուած գումարներն իրարու վրայ բարդելով կ'ունենանք	103	1109	1212	531	289	73	212	107

Այս ցուցակէն կը տեսնուի թէ՛ այս տարւոյ շրջանին մէջ դարմանուած 1212 հիւանդաց 531ը կատարելապէս բժշկուած են, 289ը բարւոքած, 73ը առանց կարեւոր փոփոխութեան արձակուած և 212ը մեռած են, ու 1901 Յունուար 1ին կային 107 անձեր պատրաստ և ի դարմանի :

Մորթային և Ափրոզիտեան հիւանդութեանց ենթարկելոյ միայն անոնք կ'ընդունիմք՝ որոնց ոտքի վրայ դարմանումը հրնար չէ. այս է անոնց սակաւութեան շարժառիթը :

Մեծ պակաս մը լեցուցած պիտի ըլլայ Պատ. Հոգաբարձութիւնը եթէ հաճի աչքի, ականջի և կոկորդի հիւանդութեանց

յատուկ դարմանարածիւններ աւելցնել, որպէս առաջարկած էի արդէն անցեալ տարի: Գիտէք թէ այդ կարգի հիւանդներն չենք ընդունիր ընդհանրապէս, եւ երբ ստիպուինք ընդունիլ՝ զայնս քաղաքի մասնագիտաց կը յղեմք պարբերաբար:

Յանախուրիւն հիւանդութեանց. — Վերոգրեալ ցանկը ըստ հիւանդութեանց դասակարգին համառօտելով կ'ունենանք յետագայ ցուցակը.

		Փոխադր.	847
Շնչառ. գործր.	հիւանդ.	303	Ջրադրդութիւն հիւանդութ.
Արեան շրջանի	»	104	Շարժիչ գործարանաց
Մարտոզական գործ.	»	254	Ընդհանուր
Լեարդ, փայծաղ, և լին.	»	26	Ափրոզիտեան
Միզային և ծննդ. գործր.	»	52	Մորթային
Ջրային դրութիւն հիւանդ.	»	108	Չանաղան
		847	1212

Այս ցուցակէն կը տեսնուի թէ մեր բաժնոյն մէջ դարմանուած հիւանդութեանց աւագ մեծամասնութիւնը շնչառուարական և մարտոզական գործարանաց կը վերաբերին, եւ ինչպէս դիտել տուինք անցեալ տարի՝ այս երկու դասակարգի հիւանդութեանց գումարն՝ ամբողջ հիւանդաց թուոյն կէսը կը ներկայացնէ. ապա կուգան Ջրային դրութեան, Արեան շրջանի և Շարժիչ գործարանաց հիւանդութիւնք՝ որոնց գումարը հիւանդութեանց $\frac{1}{4}$ ը կը ներկայացնեն, եւ մնացեալները միայն $\frac{1}{4}$ ն:

Հիւանդութիւնները մասնաւորաբար առնելով իրենց յաճախութեան կարգաւ ըստ յետագային կը դասակարգուին. Թոքային ուռականութիւն (152), Յնցղատապ (66), Սուր աղետապ (49), Սրտի հիւանդութիւնք (79), Կիսահարութիւն (37), Կտարաւք (34), Սուր յօգատապ (32), Ծերութիւն (31), Ուռական աղետապ (27), Կրճիմն որկորի (26): Այս տասն հիւանդութիւններու թիւն մօտաւորապէս նոյնն են անցեալ տարուան թիւերուն, եւ որոց գումարն՝ ամբողջ դարմանելոց (1212) գրեթէ կէսն (533) կը ներկայացնէ:

Դասակարգութիւն հիւանդութեանց ըստ իրենց տեսակաւորութեան. — Հիւանդութիւններն իրենց տեսակաւորութեան տեսակէտով երեք դասի (սուր, տեւական և հօգեվարք) բաժնելով կ'ունենանք

Սուր հիւանդութիւնք	544
Երկարատեւ հիւանդութիւնք	561
	1105
Հօգեվարք	35
	1140

Հիւանդանոցիս պատուարան մը և անկեղանոց մը միանգամայն ըլլալն կը բացատրէ երկարատեւ հիւանդութեանց ենթարկելոց բազմութիւնն:

Տեսողութիւն հիւանդութեանց. — Այս տարւոյ շրջանին մեր սրահներու մէջ դարմանեալ հիւանդաց 1105 ը մեկնած են իբր բժշկեալ, բարւոքեալ, արձակեալ կամ մեռեալ. արդ՝ անոնց Հիւանդանոց անցուցած օրերուն գումարն է 37,545 օր, որով իւրաքանչիւր հիւանդ միջին հաշուով 33 $\frac{1}{2}$ օր մնացած է Հիւանդանոցս: Անցեալ տարուան միջինն էր 31 օր:

Մեր անցեալ տարւոյ տեղեկագրոյն մէջ տուած ենք այս տեսողութեանց երկարութեան պատճառներն զորս աւելորդ կը համարինք կրկնել աստ:

Անցեալ տարւոյ նման գաղափար մը տարու համար թէ՛ ումանք մինչեւ որչափ երկար ժամանակ կը մնան Աղգ. Հիւանդանոցի մէջ, յետագայ ցուցակաւ կը պատկերացնենք 100 օրէ աւելի մեր սրահներու մէջ մնացողներու ցանկը:

	Գումար	Միջին
32 հոգի 100 — 150 օր =	3833 օր	119 օր
8 » 150 — 200 » =	1356 »	169 »
12 » 200 — 300 » =	2789 »	232 »
6 » 300 — 400 » =	2044 »	380 »
1 » 407 » =	407 »	407 »
1 » 797 » =	797 »	797 »
60	11,226	187

Այս 60 անձեր միայն 11,226 օր մնացած են և կամ իրարու վրայ իւրաքանչիւրը 187 օր, որ մեծապէս կը բարձրացնէ ընդհանուրին Հիւանդանոց մնացած օրերու միջինը: Արդ 1105 հի-

անդայ թիւէն հանելով այս 60 երկարամնացները (1105—60=1045) և ընդհանուրին Հիւանդանոց մնացած օրերուն գումարէն (37545)՝ այդ 60 անձանց Հիւանդանոց մնացած օրերու գումարն (11,226)՝ կ'ունենանք 1045 անձերու համար (37545.—11226) 26319 օր, որ մեզ կուտայ $\frac{26319}{1045} = 25,18$ օրուան միջին մը՝ որ գոհացուցիչ կրնայ համարուիլ :

Անցեալ տարուան նմանօրինակ հաշիւներու միջինն էր 23 $\frac{1}{2}$ օր :

Գ Լ Ո Ի Խ Գ .

ԱՐԳԻՒՆՔ ՀԻՒԱՆԳԱՆՈՑԻ

Ընդհանուր ցուցակ.—Այս տարւոյ շրջանին ներքին հիւանդու-
թեանց բաժնին հիւանդաց ելեւմուտքն կը ներկայացնէ յետագայ
ցուցակն .

ՊԱՏՐԱՍ 1900 ՅՈՒՆՈՒՐ 1

	Այր 90	Կին 13	Գումար	103
	ՄՈՒՏՔ			
Դրոէն	Այր 637 —	Կին 165 —	Գումար	802
Որբանոցէն	» 66 —	» 44 —	»	110
Պաշտօնեայ	» 18 —	» 4 —	»	22
Մերանոցէն	» 57 —	» 38 —	»	95
Յիմարանոցէն	» 57 —	» 23 —	»	80
				1112
	ԵԼՔ			
Բժշկեալ	Այր 411 —	Կին 120 —	Գումար	531
Բարուքեալ	» 224 —	» 65 —	»	289
Արձակեալ	» 46 —	» 27 —	»	73
Մեռեալ	» 158 —	» 54 —	»	212
				1105
Պատրաստ	Այր 69	Կին 38	Գումար	107
				1212

Այս ցուցակէն կը տեղեկանանք թէ խնամեալ 1212 հիւանդաց 531ն կատարելագէտ աւողջացած են, 289ը բարուքեալ, 73ն աւանց մեծ բարեփոխութիւն մը կրելու թողուցած են Հիւանդանոցն, 212ն մեռած են, իսկ 107ը դեռ ի դարմանի են 1901 ի Յունուար 1ին .

Ո՞ր ամսոց մեզ աւելի մահ կը պատահի. — Նշանակենք ի ստորեւ իւրաքանչիւր ամսոց մահերու թիւերն :

	Փոխադր.	90	Փոխադր.	142	
Յունուար	24	Մայիս	12	Սեպտեմբեր	10
Փետրուար	22	Յունիս	15	Հոկտեմբեր	15
Մարտ	24	Յուլիս	16	Նոյեմբեր	17
Ապրիլ	20	Օգոստոս	19	Դեկտեմբեր	18
	90		152		212

Այս թիւերն հեռի են որ եւ է որոշ դիտողութիւն ներշնչելու, որպէս կ'ըսէի անցեալ տարի քանի մը տարիներու միջիններն հարկ են որ եւ է եզրակացութեան հանդէտ համար :

Մեռելոց սեռը. — Վերոգրեալ ընդհանուր ցուցակէն կը տեսնուի թէ 212 մահերու 158ն այր են եւ 54ը կին : Արդ մեր դարմանած 1105 հիւանդաց 839ն այր եւ 266ը կին են, ուստի

$$839 \text{ այր } 158 \text{ մահ } \%_0 = 18,39$$

$$266 \text{ կին } 54 \text{ մահ } \%_0 = 20,26$$

Միջին հաշուով այրերը $\%_0$ 18 մահ տուած են և կիները 20.

Կանանց մահերու առաւելութիւնն դիւրաւ կը բացատրուի նկատի առնելով իզական սեռէ աւելի պառաւներու Հիւանդանոցս դալն, որպէս դիտել տուինք արդէն :

Մեռելոց սարիքը. — Մեռելները ըստ իրենց հասակի դասակարգելով կ'ունենանք

	Փոխադրեալ	107	
1—10	2		
11—20	14	51—60	37
21—30	29	61—70	44
31—40	23	71—80	18
41—50	39	81—90	6
	107		212

Այս ցուցակն ինքնին որ և է որոշ եզրակացութիւն չիտար, առանց բաղդատելու իւրաքանչիւր հատակի մահերն այդ տարիքով հիւանդներու թուոյն հետ՝ ըստ յետադայ ցուցակին:

Տարի	Թիւ հիւանդաց	Մահ	Համեմատութիւն
1— 10	51	2	3,92
11— 20	197	14	7,10
21— 30	157	29	12,41
31— 40	145	23	15,86
41— 50	189	39	20,63
51— 60	171	37	21,63
61— 70	130	44	33,84
71— 80	45	18	40,00
81— 90	18	6	33,33
91—100	2	2	100,00

Այս բաղդատական ցուցակն կը ցուցնէ թէ մահերը գրեթէ տարիներու հետ կ'աճին: Այս եզրակացութիւնը բնական կրնայ համարուիլ:

Մեռեալք բազմաթիւ հիւանդութեանց. — Հիւանդութեանց իւրաքանչիւր դասակարգին տուած մեռելներն յետադայ ցուցակու կը պատկերացնեմք:

	Մահ
Շնչառետարական գործարանի հիւանդութիւնք	(303) 73
Արեան շրջանի » »	(104) 24
Մարտոզական » »	(254) 30
Լեարդի, Փայծաղի, Որովայնի, ևլն »	(26) 6
Մզային և Մենդական գործարանաց »	(52) 7
Ջզային դրութեան »	(108) 29
Ջզադրգոական »	(55) 2
Շարժիչ գործարանաց »	(95) 0
Ընդհանուր »	(106) 16
Ափրոզխտեան »	(26) 0
Մորթային »	(24) 0
Չանազան »	(59) 25

Այս ցուցակէն որ և է եզրակացութիւն հանելը կարելի չէ, ուստի մասնացոյց ընենք միայն աւելի մահաութ հիւանդութիւնները ու դասաւորենք զայնս իրենց վտանգաւորութեան կարգով: Աստ պիտի նշանակենք միայն այն հիւանդութիւններն որոնցմէ 5էն աւելի ունեցած ենք:

Ուղեղային արեւակուտում	6—5= 0/0	83,33
Ուռականութիւն աղեաց և շճամզնի	6—5= 0/0	83,33
Տեւական աղետապ	6—5= 0/0	83,33
Ախտածէտութիւն սրտախտի	5—4= 0/0	80,00
Ընդհանրացեալ ուռականութիւն	15—12= 0/0	80,00
Ծերութիւն	31—23= 0/0	74,49
Սրտի խոյրածեւ անցից և մայր շնչեր հիւանդ.	5—3= 0/0	60,00
Թոքային արեւակուտում	5—3= 0/0	60,00
Ուռական աղետապ	27—14= 0/0	51,85
Ծիւրական լեարդախտ	5—2= 0/0	40,00
Թոքային ուռականութիւն	152—60= 0/0	39,47
Ժանտատեւդակերպ ջերմ	6—2= 0/0	33,33
Երկարատեւ երկիւմատապ	24—7= 0/0	29,16
Ընդհանուր անդամալուծութիւն	7—2= 0/0	28,57
Երկարատեւ ողնուղատապ	7—2= 0/0	28,57
Ուռականութիւն որովայնային շճաթաղանթի	7—2= 0/0	28,57
Անբաւ սրտի խոյրածեւ անցի. և անց. մայր շնչ.	7—2= 0/0	28,57

Մեռելները եթէ դասակարգենք ըստ իրենց հիւանդութեանց տեւականութեան՝ կ'ունենանք

Սուր հիւանդութիւնք	544— 22=3,67
Երկարատեւ հիւանդութիւնք	561—190=33,86
Հոգեւարք	35—35

Այս ցուցակէն կը տեսնուի թէ սուր հիւանդութիւններէ քիչեր (0/0 3,67) միայն կը մեռնին, և մահացելոց ստուար մեծամասնութիւնը երկարատեւ հիւանդութեանց ենթարկեալներն են:

Ո՞ր հիւանդներն աւելի մահ կուճան. — Հոգեվարքներէն ետք որք թաղուելու համար հիւանդանոց կը բերուին, կուզան Հաստատութեանս Ծերանոցի եւ Յիմարանոցի պատասխարեալները՝ որք

չատ անգամ մահամերձ Հիւանդանոց կը բերուին. այդ յարկերն մեռնելու դատապարտելոց միջերանոցներ կրնան համարուիլ: Վերջացող տարւոյ շրջանին մէջ ունեցանք

Հոգեւարք	35	
Ծերանոց	32)	62
Յիմարանոց	30)	
	<u>97</u>	

Մահերը ի՞նչպէս կը բաժնուին. — Մեր սրահայ մէջ տեղի ունեցած 212 մահերէն 146ը դրսէն եկածներ են, 32ը Ծերանոցէն, 30ը Յիմարանոցէն եւ 2ը պաշտօնեայ, զորս յետագայ ցուցակաւ կը ներկայացնենք:

Դրսէն	Այր	119	—	Կին	27	—	Գումար	146
Պաշտօնեայ	»	2	—	»	—	—	»	2
Ծերանոց	»	15	—	»	17	—	»	32
Որբ	»	1	—	»	1	—	»	2
Յիմար	»	21	—	»	9	—	»	30
		<u>158</u>			<u>54</u>			<u>212</u>

Մեռեալներու համեմատութիւնը. — Մեր սրահայ մէջ դարմանեալ 105 հիւանդաց վրայ 212 մահ ունեցած ենք, ըսել է $\frac{105}{212} = 49.48\%$: Իսկ եթէ ձերերն ու յիմարներն ալ հանեմք որք մեռնելու համար կուգան մեր սրահներն եւ մեր վիճակացոյցներն կը ծանրարեանեն՝ կ'ունենանք $212 - (32 + 30) = 152$ մահ, $1105 - 62 = 1043$ հիւանդներու վրայ այսինքն $\frac{1043}{152} = 68.61\%$:

Իսկ եթէ Հիւանդանոցիս վերաբուժական և բժշկական բաժիններն դիմող հիւանդաց ամբողջական թիւն $(1105 + 700) = 1805$ համեմատութեան դնեմք ընդհանուր մահերու թուոյն հետ $(212 + 31) = 243$, կ'ունենամք $\frac{243}{1805} = 13.46\%$ մահականութիւն մը:

Իսկ եթէ հոգեվարքներն ալ առնեմք կ'ունենամք $\frac{243+35}{1805+35} = 13.46\%$ մահականութիւն մը: Բազմաառութեան դընելով այս վերջին մի քանի տարիներու միջիններն՝ օր քան զօր աւելի լաւ արդիւնքներ տրուիլն երեւան կուգայ:

1897ին $\frac{1}{100}$	16,51	1899ին $\frac{1}{100}$	16,97
1898ին $\frac{1}{100}$	19,37	1900ին $\frac{1}{100}$	15,40

Տեղեկագիրս կնքելու՝ պարտք կը համարիմ իմ մասնաւոր գոհունակութիւնս յայտնել իմ Պատ. պաշտօնակցիս, Տօք. Զարդարեան էֆէնտիի իր համերաշխ գործակցութեան եւ աջակցութեան համար, և շնորհակալութիւնս Հաստատութեանն օժանդակ բժշկաց և նամանաւանդ օգնականիս Տօք. Իւլիկէեան էֆէնտիի՝ որ այնչափ ազնուութեամբ ու անձնուիրութեամբ կ'օժանդակէ մեզ ու կը դիւրացնեն մեր գործունէութիւնս:

Պարտ կը համարիմ եւ հրապարակաւ իմ շնորհակալութիւնս յայտնել Զեղ, Աղնուաշուք Տեարք, վասն այն վստահութեան որ ունիք իմ վրայ ու բարեացակամութեան որով կ'ունենդրէք բոլոր առաջարկներս և ջանադիր կ'ըլլաք դիւրացնել իմ գործունէութիւնս:

Ընդունեցէք, խնդրեմ և այս առթիւ, Պատուարժան Տեարք, իմ ամենախորին յարգանացս հաւաստին:

Տեօուչ Հիւանդարանի

և

Բժշկապետներին հիւանդութեանց բաժնոյն

ՏՕԲ. Ն. ՏԱՂԱՒԱՐՅԱՆ

15 Յունուար 1901

Աղգ. Հիւանդանոց եէտի Գուլէի

2. Վ Ի Բ Ա Բ ՈՒ Ժ Ա Կ Ա Ն Բ Ա Ժ Ի Ն

1900 Յունուար 1-ին մինչև 1900 Դեկտեմբեր 31

Վսեմաշումք Ասեկապետ Եմեկի

և

Պատարժան Անդամք Հոգաբարձութեան

Եկեի Դուրեի Ազգ, Հիւանդանոցին

Մեծ Նոր խան

Ազնուաշուք Տեա՛րք,

1900 Յունուար 1է մինչև 1900 Դեկտ. 31, վերաբուժական բաժնին մէջ ընդունած ենք ընդ ամէնը 698 հիւանդ, որուն վրայ նախորդ տարիէն մնացած 64 հիւանդներն ևս աւելցնելով 762 ամբողջական գումարը կ'ունենանք: Այս թիւէն 62ը տակաւին դարմանումի ներքեւ կը գտնուին, որոնք 1901ի հաշույն պիտի անցուին: Հետեւաբար, այս վերջինները հանելով ամբողջական գումարէն, մի միայն 700 հիւանդի վրայ պիտի ըլլան մեր տուած տեղեկութիւնները:

Հիւանդաց սեռն ու տարիքը վերաբուժական տեսակէտով խիստ կարեւոր է: Արդ՝ 700 հիւանդներէն 524ը այր և 176ը կին են. իսկ անոնց տարիքին զանազանութիւնը յետագայ ցուցակին մէջ նշանակուած է:

1—10 տարեկան	89	Փոխադրեալ	565
10—20 »	110	50—60 տարեկան	82
20—30 »	161	60—70 »	39
30—40 »	97	70—80 »	11
40—50 »	108	80—90 »	3
	565		700

Ինչպէս այս ցուցակէն կը տեսնուի, ամենէն աւելի չափահասներն են որ առարկայ կը ըլլան վերաբուժական խնամոց, ինչ որ ընկերային տեսակէտէն դատելով աննշան երեւոյթ մը չէ:

Այս տարուան մէջ ընդունուած հիւանդներուն թիւը՝ նախորդ տարուանէն աւելի է: Այս հաշուով՝ 1899ին ընդունուած հիւանդաց թիւն էր 566, մինչդեռ այս տարի 700 է, ինչ որ 134 հիւանդի առաւելութիւն մը ցոյց կուտայ:

Ի մի բան, կրնայ ըսուիլ թէ վերաբուժական բաժինը լաւ վիճակի մէջ է, այլ դժբաղդարար լաւ չնշանակեր կատարեալ, ու միշտ ընելիք բան կայ: Եւ որովհետեւ Պատ. Հոգաբարձութիւնը միշտ յօժարակամութիւն ցոյց կուտայ գործադրել մեր խընդիրքները՝ կարելիութեան սահմանին մէջ, կարի երախտապարտ պիտի ըլլամ եթէ հաճի նկատողութեան առնել՝ մեծ ջերոցի (étuve) մը պէտքը՝ որ անհրաժեշտ է հականեխելու համար անկողինները՝ իրենց յարակից մասերով, հիւանդաց ճերմակեղէններն ու վերարկուները, վասն զի ներկայ ժամանակիս մէջ բժշկութիւնը մանրէներու վրայ հիմնուած է: Առանց այս գործիքին՝ գրեթէ անկարելի պիտի ըլլայ մեզ արդիւի տարափոխութիւնը ու վարակումը հիւանդութեանց:

Մտնենք հիմա բուն իսկ վերաբուժական խնդրոյն մէջ: 700 հիւանդաց ամենքն ալ գործողութեան ենթարկուած չեն. ասոնցմէ մէկ մասը դեղերով դարմանուած է, մէկ մասին ալ վէրքը միայն դարմանուած է առանց գործողութեան: Վերջապէս կան որ իրենց հաճութեամբ մեկնած են յարկէս, ոմանք ալ հեռացած են՝ իրենց արտին անբուժելիութիւնը նկատի առնելով:

Արդ՝ 700 հիւանդներէն, իրապէս 282ին վրայ աւելի կամ նուազ կարեւոր գործողութիւններ կատարած ենք:

Գործողութեամբ բժշկեալք	235
Առանց գործողութեան բժշկեալք	191
Գործողութեամբ բարւոքեալք	34
Առանց գործողութեան բարւոքեալք	91
Գործողութեամբ ոչ բժշկեալք	6
Արձակեալք	112
Առանց գործողութեան մեռեալք	24
Գործողութեան ենթարկմամբ մեռեալք	7
Գումար	700

Երեք հիւանդի վրայ յաջորդաբար իրարմէ տարրեր գործողութիւններ ըրած ըլլալով, կատարուած գործողութեանց իրական թիւը կը հասնի 285ի:

Այս ցուցակէն դիւրին է եզրակացնել թէ մահերու ընդհանուր թիւը շուրջ 4,43 առ 10 է, իսկ գործողութեան ենթարկմամբ մեռածներու մահուան թիւն է 1 առ 10, կարճ խօսքով 700 հիւանդներէ 31ը միայն մեռած են:

Փափաքելի էր որ կանանց բաժնին մէջ եւս դատ սենեակ մը ունենայինք հոգեւարք կիներու յատկացեալ, ինչպէս որ ունինք արանց կողմը: Մեր բոլոր հիւանդները, ինչ կրօնքի ալ պատկանին, իրենց կղերին այցելութիւնը կ'ընդունին երբ հոգեվար վիճակի մէջ գտնուին:

Նախապէս ըսինք թէ այս տարի 285 գործողութիւններ կատարած ենք, արդ՝ ասոնց մէկ քանին վրայ կ'արժէ որ քիչ մը տեղեկութիւն տանք:

1. 30 տարեկան հիւանդ մը որու ձախ աչքի վերին կողմը բոլորովին անհետացած էր խոյլային հին կեղաւորութեան (ulcération) մը հետեւանօք ինքնակազմութեան (autoplastie) ենթարկուելով՝ բուժուեցաւ: Գեղազիտական յաջողութիւնը կատարեալ եղաւ:

2. Հատում (ablation) մը կատարեցինք տղու մը ձախ ականջամուտքին մէջ գտնուած կանգնական այտոյցի (tumeur érectile) մը վրայ որ վարժապետի մը զարկած ապտակին հետեւանօք գոյացած է եղեր՝ ինչպէս ըսին: Ախտակրկնում չպատահեցաւ:

3. Երկու քիթ դարմանեցինք սահումի (glissement) եղանակաւ: Այս գործողութիւններէն մին կատարուեցաւ Բանկայթիցի խոհարար կնոջ մը վրայ, որու մասին օրաթերթերը այնքան խօսեցան այն ատեն: Բայց որովհետեւ քիթին միջնացանկը բնաւ գոյութիւն չունէր, թեթեւ խորութիւնով մը յաջողեցանք բուժում ձեռք բերել:

4. Իննամեայ տղու մը վրայ, որու ձախ այտը ու շրթունքներուն մէկ մասը եղծուած էին քաղցկեղէ, վիզէն մասեր առնելով կրցանք դոյել մի եւ նոյն կողման կզակային մասերը ու դարբեցնել լորձնային շարունակական հոտումը: Սոյն տղուն զազրելի դէմքը կերպարանափոխուելով՝ նշանաւոր կանոնաւորութիւն մը ստացաւ:

5. Երկու գերահումն նշկաց. — Խլում՝ Մէղօնէօլի գործիքով: Թերեւս այս պարագային մէջ կարելի ըլլայ կալվանօ-գօթէր գործածել, բայց մենք չփորձեցինք այս կերպը մեր հիւանդաց վրայ:

6. Շնչափողատութիւն (trachéotomie) մը՝ խոչափողի այտուցի մը համար:

7. Հատում՝ ենթախոչաքերանային (sous-glottique) մեղմ այտուցի մը՝ կալվանօ-գօթէրի միջոցաւ, բարեկամիս Տօք. Տատուրի գործակցութեամբ:

8. Ութնամեայ անձի մը վրայ հատում՝ ծոծրակի ճարպուռի մը՝ որն որ երկու քիթօ կը կռէր:

9. Երկու հատում կատարեցինք ստինքի՝ պարպելով մի եւ նոյն ատեն անութն ալ: Այս օրինակ պարագաներու մէջ ընդհանրապէս մկանունքը մինչեւ ոսկոր կը հանենք՝ ախտին վերստին կրկնումին դէմ լաւ ե'ւս մաքառելու համար:

10. Պոտի ցաւ (Mal de Pott), — Այս պարագային կը փորձենք նաև Գալօի (Calot) եղանակը, այս կերպը տղու մը վրայ փորձելով՝ որն որ հազիւ կրնար քալել եւ որուն կուզը տարուան մը կար, կատարելապէս յաջող արդիւնք ձեռք բերինք:

11. Թարախուտ ջրգողութիւն թոքամզնի (pleurésie purulante). — Հիւանդը գործողութեան ենթարկելով, կողահատութիւն կատարեցինք: Այս տեսակ հիւանդներու վրայ միշտ մէկ կամ երկու կողերու հանումը ի գործ կը դնենք:

12. Երեսնամեայ կնոջ մը մակորովայնական մորթային մասին

մէջ՝ ջրապայարային փուշտի մը հանդիպեցանք որուն հատումը կատարեցինք բարեկամիս Տօքթ. Նազարեան պէյի հետ: Գործողութենէն առաջ՝ սոյն այտուցին արտանուէրը նշանակուեցաւ միայն այն ատեն երբ Բրափայի գրեխով ծակում (ponction) կատարեցինք փորին վրայ:

13. Ախտածէտ տղու մը վրայ ճահճախտային ծագում ունեցող ահագին փայծաղի մը հատում փորձեցինք, բայց դժբաղդարար արդիւնքն աննպաստ ելաւ: Անշուշտ սոյն գործողութիւնը ատեն անգամ մահացու չէ, մանաւանդ ճահճախտի մէջ, սակայն ներկայ պարազային մէջ choc opératoire մը տեղի ունեցաւ: Ուրիշ առթիւ դարձեալ փայծաղի գերածման մը մասին խօսած եմ, ուր վիրահատական յաջողութիւնը կատարեալ եղած է:

14. Երկու երիկամային տեղափոխութիւն բուժուած են երկկամակարումի (néphropexie) միջոցաւ: Այս երկու կիներէն մանաւանդ միոյն վրայ վիրահատական յաջողութիւնը և արտաւոր երեւոյթներու անհետացումը ա՛յնքան շուտ տեղի ունեցաւ որ կիներ 20 օր վերջ մեկնեցաւ Հիւանդանոցէս: Երիկամին հատումը փութացնելու համար, Բրօֆէսէօր Կիւյօնի խորհուրդին համաձայն, վերջին կողը՝ կապերէն միոյն մէջ կ'առնեմ:

15. Լուսնոտի մը վրայ՝ որու փորը դանակի մը հարուածէն լայն բացուածք մը ունեցած էր եւ աղիքները դուրս թափած էին՝ որովայնահատում ի գործ դրինք, հանդերձ աղեճարպային հատուումով: Հիւանդը բուժուեցաւ: սակայն վիրահատութիւնը պատճառ եղաւ հիւանդին լուսնոտութենէ յաճախակի բռնուելուն:

16. Ցայլական աղեթափութեան ենթակայ եղող 58 անձի գործողութիւնը բրած ենք որոնցմէ միայն երկու քը խեղդող տեսակէն էին: Այս երկուքէն մին միայն աղէկցաւ, իսկ միւսը՝ որուն աղեաց գոսացաւութիւնը պէտք է նկատի առնել՝ մեռաւ: Ինչպէս 58 թուանշանէն կ'երեւի, աղեթափութեան գործողութիւնը մեր ամենէն յաճախ կատարած գործողութիւնն է:

Հազիւ հազ տեսանելի ու մերթ մինչեւ բարձքերուն միջին մասն իջնող աղեթափութիւնքն իսկ գործողութեամբ բուժուած են: Աղեթափութեան պարկին մէջ դիտած ենք մերթ աղիք, մերթ մակաթաղանթ, երբեմն կուրաղին եւ երբեմն ալ յաւելաղին՝ առանձին: Քանի մը կրամէն մինչեւ 500 կրամ կըող մակաթաղանթի եւ երկու անգամ ալ յաւելաղիի հատում կատարած ենք:

Երկու անգամ ալ աղեթափութեան հետ միասին փամփշտաթափութեան (hernie de la vessie) հանդիպեցանք: Այս պարազային փամփուշտին ներկայութիւնը խիստ հազուադէպ ըլլալուն՝ մասնաւորաբար կը յիշատակեմ զայդ, վասն զի չսպասուած մէկ վայրկենէն՝ երբ վիրահատին կտրոյցին հանդիպի՝ անոր վիրաւորուելը անխուսափելի կ'ըլլայ: Դժբաղդարար այս դէպքը պատահեցաւ մեզ անգամ մը. անմիջապէս հիւանդին միզանցքէն ներս միզահան (sonde) մտցնելով՝ դիտեցինք որ անիկա ցայլական մասէն դուրս կ'ելնէր. ուստի անմիջապէս փամփուշտը կարեցինք ու ջանացինք շուտով արմատական դարմանը աւարտել: Այս հազուադէպ պատահարը նշանակելու անոր համար կը շահագրգռուիմ՝ որովհետեւ հիւանդը կատարելապէս բուժուելով 20 օրէն մեկնեցաւ Հիւանդանոցէս:

17. Աղեաց եւ որովայնային շճաթաղանթի ուռուանութեան (Éntéro-péritonite tuberculeuse) ենթակայ եղող 4 տղոց վրայ որովայնահատութիւն ի գործ դրինք: Չորսն ալ աղէկցած մեկնեցան:

18. Կրկնուած յաւելաղետապի (appendicite à répétition) դէպքի մը՝ գործողութիւն կատարելով՝ բուժում ձեռք բերուեցաւ: Միայն թէ յաւելաղիին անջատումը խիստ դժուար տեղի ունեցաւ՝ կցումներուն (adhérences) պատճառաւ:

19. Ուղեղային պալարի մը հետեւանքով դանկահատում (trepanation) ի գործ դրինք Ֆարապէօֆի գործիքին միջոցաւ, բայց հիւանդը ուղեղային տենդէ բռնուելով՝ մեռաւ:

20. Հինգ հիւանդներ՝ որոնք տեւատեսութենէ (hémorrhoidé) առաջ եկած այտուց և արեւահոսութիւն ունէին, Բաքլէնի ջերմատաղով (thermocautère de Paquelin) դարմանեցինք, ուրիշ լաւ արդիւնքներ ստացանք՝ առանց վերջէն անձկութիւն (rétrécissement) տեղի ունենալու:

21. Ինը հատ յղի կիներ ունեցանք որոնց 5ին ծննդարերութիւնը բնական եղաւ, 3ը մեկնեցան ու վերջինը հինգերորդ ամսուն մէջ վիժում մը ունեցաւ placenta previaի հետեւանօք:

22. 34 կիներ արգանդային քերումի (curettage) ենթարկուեցան՝ տեւական արիւնահոսական արգանդատապի և երկու անգամ ալ վիժման հետեւանօք, եւ առանց վտանգի առողջացան: Այրող լուծոյթներէն՝ ամենէն աւելի մանիչի երփնաջուրին (tein-

ture d'iode) նախապատուութիւն կուտանք, զոր Պրոնի (Brauu) գրեխին միջոցաւ արդանդային խորչին մէջ կը ներմուծենք:

23. Կնոջ մը վրայ, որ արգանդի արիւնհոսական նեարդուռ (Fibrome de l'utérus hémorrhagique) ունէր, կատարեցինք որովայնային մասնական արգանդահատում՝ որոյ կոթունն որովայնի շճաթաղանթէն դուրս թողուեցաւ (avec pédicule extrapéritonial) հիւանդը բուժուեցաւ. կոթունն դարմանեցինք թանէնի և իօսոֆօրմի (tanin et iodoforme) խառնուրդով: Նմանօրինակ պարագաներու մէջ երբեմն ձուարաններն ալ կը հանենք եւ երբեմն՝ տեղերնին կը թողունք:

24. Երկու անգամ արգանդի անկման (prolapsus utérin) առթիւ՝ փորձեցինք որովայնի հաստատումը: Բոլորչի կապերու կարճումը ի կիր առնուած չէ մեր կողմէ: Իսկ արգանդափողային կծկումը միայն անգամ մը փորձեցինք առանց որ եւ է յաջողութեան: Անձնական փորձառութեանս վրայ յենելով՝ առ այժմ չեմ կրնար ըսել թէ արգանդակարումը (hystéropexie) կրնայ անտարակոյս ու միշտ վիժումի պատճառ ըլլալ: Այս երկու կիներէն մին, յիրաւի, ունեցաւ վիժում մը աւելի վերջէն, բայց սակա չի կըրնար վերագրուիլ գործողութեան, վասն զի սոյն կինը դադիական ախտ ունէր ու մեր միջամտութենէն առաջ՝ նոյն իսկ երկու անգամ՝ վիժում ունեցած էր արդէն: Այս գործողութեան համար արգանդէն անցնող երեք կար բաւական են:

25. Կին մը որ մի և նոյն ատեն արգանդափողի ու սրբանի կրկին պատառուածքներու երթակայ էր, գործողութեան ենթարկուելով՝ բոլորովին աղէկցաւ: Արգանդափողը էմմէթի (Emmet) եղանակաւ դարմանուեցաւ, մինչդեռ միւսը Լ. Թէթի (L. Tait) կերպով: Ինձ համար այս երկու եղանակները լաւագոյն են:

26 Կնոջ մը վրայ՝ որու ձախ ձուարանը վատասերած էր եւ աւելի կամ նուազ սաստիկ ցաւեր կը պատճառէր՝ որովայնահատում կատարուեցաւ՝ հանելու համար նոյն գործարանը: Բուժումը կատարեալ եղաւ: Ուրիշ կին մ'ալ նոյնպէս ձուարանահատման (ovariotomie) ենթարկեցինք որ 15 լիտր հեղուկ պարունակող փուշտ(kyste) մ'ունէր: Սոյն փուշտը իր անհամեմատ մեծութեանը համար պահած ենք:

27. Երկու որձատութիւն կատարեցինք, մին ձախ կողման ուսական ամորձատապ ունեցող մարդու մը, միւսն ալ ամորձիքին

վրայ մուռ ունեցող հիւանդի մը: Արիւնհոսութիւն՝ բնա՛ւ:

28. Հիւանդ մը որուն մէկ ամորձիքը վիրատրուած ու դուրս թափած էր, բուժուեցաւ՝ նախ ամորձիքը կտրելով ու յետոյ զայն իր տեղը գետեղելով:

19. Հատ մ'ալ ուռական փամփշտատապ (cystite tuberculeuse) ունեցանք որուն փամփուշտը բացուելով քերում կատարուեցաւ, այլ հակառակ վէրքին գոցուելուն՝ հիւանդը մեռաւ, ախտին ծաւալման հետեւանօք:

30. Բարթոլինեան գեղձի բորբոքման (Bartholinite) ենթակայ երկու կիներ բուժուած են, քլորօֆօրմի սակ փուշտերուն՝ հանուելէն յետոյ՝ որոնց մին թարախտած էր: Այս առթիւ պէտք է միշտ խնայել արգանդափողային հուզաթաղանթն:

31. Փամփշտային միզային քարեր ունեցող 2 հիւանդ ունեցանք, մէկուն վրայ միջնայքի հատում (taille périnéale) ի գործ դրինք, իսկ միւսին՝ ենթատրոպայնային հատում (taille hypogastrique): Այս վերջին պարագային՝ Կիւյօն-Բէրիէի (Cuyon-Perier) խժափողը գործածեցինք. բայց վստահարար՝ ապագային պիտի փորձեմ նաև փամփուշտի կարումը, որ աւելի արագ բուժում մը յառաջ պիտի բերէ:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՅՈՒՑԱԿ ՀԻՒԱՆԴԱՅ ԵԼԵԻՄՏԻՑ

1900 Յուն. 1ի պատրաստ. հիւանդք 64	Բժշկեալք	426
1900 Յուն. 1է մինչև 1901 Յուն.	Բարուքեալք	125
1 ընդունուած հիւանդներ 698	Արձակեալք	418
	Գումար	762
1901 Յունուար 1ին պատրաստք 62	Մեռեալք	31
		700
		700

Ահա ամբողջ ըսելիքս ներկայ տարւոյս համար: Կը յուսամ աւելի կատարեալ տեղեկագիր մը պատրաստել գալ տարի որ իմ ծառայութեանս 7րդ տարին պիտի ըլլայ:

Պարտք կը համարիմ ներկայս կնքելու իմ ջերմ շնորհակալիքս յայտնել Ձեզ Պատուարժան Հոգարարձութեանդ բոլոր այն զոհողութեանց համար՝ զորս բարութիւնն ունեցաք ընելու բարելաւելու իմ բաժինն, եւ մեծարոյ օժանդակ բժշկաց Հիւանդանոցիս Տեարց Տօքթ. Բարադամեան, Գաղաղեան եւ Իրլիքճեան ու Ա. դեղագործին Ֆէրհատեան էֆէնտիի՝ որք այնչափ ազնուութեամբ գործողութեանցս պահուն ինձ հետ կ'ախտակցին:

Վիրաբոյժապէս Ազգ. Հիւանդանոցի
ՏՕՒԹ. ԶՍԲԳԱՐԵԱՆ

28 Ապրիլ 1901

Ք . Յ Ի Մ Ա Ր Ա Ն Ա Ց

Մ Ի Ա Մ Ե Ա Յ Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ի Ր

1900 Յունուար 1-ին մինչև 1901 Յունուար 1

Տեղ Ասենապես եւ Տեարք Խորհրդակալի

Պատուարժան Հոգաբարձութեան

Եւսի-Գուլիի Ազգային Հաստատութեան

Պատիւ ունիմ ներկայիս հետ Ձեզ յղել Յիմարանոցի արանց եւ կանանց բաժիններու 1900 տարւոյ ելեւմուտքն պատկերող ցուցակներն: Այս ցուցակաց թուանշաններէն դիւրին պիտի ըլլայ Ձեզ տեսնել թէ՛ երկու սեռէ հիւանդաց թիւն յարաճուն վիճակ մ'ունի, հակառակ երկու բաժիններէն միանգամայն տեղի ունեցած շատ մը ելքերուն (մեկնումներուն):

Անցեալ տարուրէն մնացած հիւանդներէն բժշկեալներուն համեմատութիւնն է արանց համար 0/0 9,37, իսկ կանանց 0/0 13,6: Նորեկ արանց 0/0 30,48ը բժշկեալ են, իսկ կանանց 0/0 35,10ը:

Յիմարանոցի երկու բաժիններու մահականութիւնն 0/0 8,5 ի սովորական միջինէն փոքր աւելի եղած է: Ի նկատի առնելով մեր խնամոց յանձնեալ անձանց կազմն՝ այս միջինն շատ աւելի նուազ պարտէր ըլլալ, եթէ մեր երկու բաժիններու առողջապահական պայմաններն լաւագոյն ըլլային: Արդարեւ մահացելոց աւագ մեծամասնութիւնը ուսականութեան զոհ կ'երթայ, հիւանդութիւն՝ զոր ընդհանրապէս մեր յարկերուն մէջ կ'ընդունին, զի այս ախտն որջ դրած է Յիմարանոցիս երկու բաժիններու մէջ միանգամայն:

Առ այս բազմիցս գրեցի Պատկառելի Խորհրդոյդ, նոյն իսկ անցեալ տարւոյ Տեղեկագրոյս մէջ, մասնաւորապէս շեշտելով առաջարկեցի տարին զոնէ քանի մը անգամներ կրով բուել Յիմարանոցիս երկու բաժիններու պատերն եւ զգացուցի հականեխական ջեռոցի (étuve) մը անհրաժեշտ պէտքը: Դժբաղդարար առաջարկու-

թիւններս անլսելի մնացին եւ այսօր արտուր հետեւութեանց հանդիսատես կ'ըլլանք:

Յիմարանոցի բնակչութեան օր քան զօր աճումն մեր յարկերը ուսականութեան վարակիան նպաստաւոր միջավայրի մը կը վերածեն: Արդարեւ ոչ միայն հիւանդաց խանութ կայ՝ այլ նոյն իսկ կատարեալ խնոզում:

Թոյլ տուք ինձ անգամ մ'եւս խնդրել Պատկառելի Խորհուրդէդ՝ մօտէն զբաղել Յիմարանոցի բաժիններով, զի ներկայ վիճակաւ հնար չ'է շարունակել. կամ վերջ տալու է նոր յիմարաց ընդունելութեան եւ կամ 500 անձեր պատասպարելու կարող Յիմարանոցի յատուկ շէնք մը կառուցանելու է:

Վերջերս եւրոպիոյ նմանօրինակ հաստատութեանց ըրած այցելութեանցս շնորհիւ տեսնուած փորձերուն վրայ յենելով՝ այս տարի աւելի կարեւորութիւն տուի յիմարաց երկրագործական աշխատութեանց, որք լաւ արդիւնք կուտան: Այս մասին կը խնդրեմ Պատուարժան Հոգաբարձութեանէն ինձ յանձնել աշխատանոցի վերածելի յարկեր՝ ուր յիմարները կրնան աշխատիլ անձրեւոտ օրերն: Այս աշխատութիւնք նոյն իսկ Հաստատութեանս համար շահարկեր կրնան ըլլալ:

Տարւոյս ընթացից մէջ ըստ սովորութեան գիտական աշխատութիւններ ալ ունեցայ, ու բազմաթիւ գործեր հրատարակեցի, որոնց շնորհիւ արժանացայ անուանուիլ Իսկական Անդամ « Societa Trenatria Italiana » ի, Թիւրակից Անդամ « La Société de Névrologie et de psychiatrie de Vienne » ի եւ Օսար Անդամ « La Société Médico-Psychologique de Paris » ի:

Այս պատիւներն գլխաւորապէս Ձեզ կը վերաբերի, Ձեզ Տեարք, որ շարունակեցիք ինձ հանդէպ ունեցած Ձեր մեծ վրաստահութիւնն եւ զիս պահեցիք միշտ ի գլուխ Ձեր խնամոց յանձնուած Հաստատութեան այն կարեւոր բաժնոյն՝ որոյ զեկն ունիմ ի ձեռին, եւ որ ինձ մատակարարեց այդ աշխատութիւնները արտադրելու կարեւոր նիւթերը:

Ներկայս կնքելէ առաջ թոյլ տուք ինձ, Տեարք, յիշատակել Ձեզ իմ օգնականս եւ յիմարապահներս՝ որք մեծապէս օժանդակեցին ինձ իմ գործիս մէջ եւ մերթ հիանալի եռանդով մը կատարեցին իրենց բազմազան պարտականութիւններն:

Հաճեցէք բնդունիլ, Տէր Ատենապետ եւ Տեարք Անդամք Խորհրդականք, իմ եւ իմ ստորակարգելոցս շնորհաւորութիւններն նոր սկսող տարւոյն համար եւ հաճեցէք զիս համարիլ միշտ

Կ. Պոլիս, 6/20 Յունուար 1901

Ձերդ անձնուէր

ՏՕՒԹ. Լ. ՄՕՆՃԷՐԻ

Յիմարանոցի Եւսի-Գուլիի Հայկական Հաստատութեան

Գ. Ո Ր Ք Ա Ն Ո Յ

Մ Ի Ա Մ Ե Ա Յ Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ի Ի

1899 Սեպտեմբերին մինչև 1900 Օգոստոս

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԻՈՑ

Մասնացեալ առ Պատուարժան Կրթ. Խնամակալութիւն

1898-1899 դպրոցական տարւոյ տարեկան արձակուրդէն անմիջապէս յետոյ, 1899 Սեպտ. 1/13ին Որբանոցիս նոր տարեշրջանի (1899-1900) դասախօսութիւնները վերատին սկսան: Նախորդ տարւոյ մէջ ունէինք միայն Տարրական և Միջին դասընթացքներ ու Ծայկոց մը: Այս տարի կազմուեցաւ նաև Բարձրագոյն դասընթացքը:

Նոր կարգերու կազմութեան առթիւ, մէկ կողմէ անցեալ տարւոյ մէջ իւրաքանչիւր ամիս աշակերտաց ստացած վարուց և բւամանց միջին թուոց և տարեկան քննութեանց միջին թուոց արդիւնքը հիմբունուեցաւ, և միւս կողմէ ուշադրութեան առնուեցաւ մասնաւորապէս աշակերտաց տարիքը:

Շատ մը չափահաս տղայք, թէպէտ և Երկու տարիէ ի վեր Որբանոցս ընդունուած, բայց անկէ առաջ բնաւ դպրոց դացած և նախնական ուսում առած չ'ըլլալով՝ ստորին դասարաններու մէջ կը գտնուէին՝ փոքրահասակ տղայոց հետ:

Յայտնի է թէ միեւնոյն դասարանի աշակերտաց տարիքի անհամեմատութիւնը, դանազան անպատեհութիւններէ զատ, իմացական տեսակէտով թէ՛ փոքրերուն և թէ՛ մեծերուն հաւասարապէս վնասակար հետեանքներ ունի, վասն զի՝ փոքրերը կը ստիպուին իրենցմէ տարիքով մեծ ընկերներու հետ աշխատիլ և իրենց կարողութենէն աւելի, մեծերուն հաւասար աստիճանաւ՝ ուսում առ-

նելու անընտան հիգեր ընել, մեծերն ալ միւս կողմէ ստիպուած կ'ըլլան զոհողութիւններ կրել, աշխատելով իրենցմէ տարիքով փոքր դասընկերներու հետ, որոնց ըմբռնելու կարողութիւնն ինչ ալ ըլլայ դասին նիւթը՝ չկրնար հաւասարիլ. իրենց մեծերուն, ունեցած մտային կարողութեան:

Ուստի ստորին դասարաններու չափահաս աշակերտները բաժնեցինք փոքրերէն, և այս կերպով իւրաքանչիւր դասարանի աշակերտաց մէջ ըստ կարի կրցանք պահել տարիքի հաւասարութիւնն, որ ամէն մէկ դասարանի աշակերտաց միօրինակ զարգացումը ապահովելով՝ կ'ապահովէ նաև դպրոցին ընդհանուր յառաջդիմութիւնը: Ա. դասարանի մէջ գտնուող չափահաս աշակերտ մը, փոխանակ Բ^Թ ը դնելու՝ բարձրացուցինք Գ^Թ դասարանը, և Գ^Թ էն Ե^Թ դասարանը, այսինքն Տարրականէն Միջին, Միջինէն Բարձրագոյն դասընթացքը:

Այս միջոցն՝ որուն յաջողութիւնն արդէն աներկբայելի էր, կատարելապէս արդարացուց մեր ակնկալութիւնը և մեծապէս օգտակար եղաւ աշակերտաց:

Այս տարեշրջանիս մէջ ունեցանք 6 դասարան հետեւեալ կերպով.

Նախապատրաստական դասարան	23	աշակերտներով
Տարրական դասընթացքի Ա. տարին	29	»
» » Բ. »	39	»
Միջին » Ա. »	32	»
» » Բ. »	38	»
Բարձրագոյն » Ա. »	24	»

Իւրաքանչիւր դասարան՝ առանձին սենեակներու մէջ զետեղուած՝ ունեցաւ իր դաստիարակ-ուսուցիչը:

Վեց դաստիարակ-ուսուցիչներէն զատ՝ ունեցանք նաև 7^Թ մը, շարաթական արձակուրդով բացակայ դաստիարակ-ուսուցիչն աւելը բռնելու յատուկ պաշտօնով:

Պաշտօնավարեցին նաև 6 այցելու մասնագէտ ուսուցիչներ. Թուրքերէն լեզուի, Կրօնագիտութեան, Թուրք. լեզուի և Օսմ. պատմութեան (Թուրք ուսուցիչ մը՝ Հասարակաց Կրթ. Նախարարութեան կողմէ կարգեալ), Գեղագրութեան, Գծագրութեան և Եկեղեցական երգերու. ընդամենն՝ Տեսուչն ի միասին հաշուելով՝ 14 կրթական պաշտօնեայնէր:

Դասերու տեւողութիւնը մէկ ժամ է միայն. նախապատրաստական դասարանի աշակերտաց դասերն աւանդուեցան յատուկ ժամանակացոյցի մը համեմատ. դասախօսութիւններէն ոմանց 30, ոմանց 40 վայրկեան տրուեցան՝ ըստ կարեւորութեան նիւթին, աւելի ժամանակ յատկացուած ըլլալով փոքր տղայոց հանգըստի եւ զբօսանաց:

Աւանդուած դասերն են, Կրօնագիտութիւն եւ Բարոյախօսութիւն, Թուարանութիւն, Մայրենի լեզու, Իրագիտութիւն, Աշխարհագրութիւն, Պատմութիւն, Գրավարժութիւն, Գծագրութիւն, նաեւ երգ եւ մարմնամարզական վարժութիւններ առանց գործիքի եւ ձեռական աշխատութիւններ:

Տարր. Դասընթացքի իւրաքանչիւր տարիներու մէջ աւանդուեցան Կրօնագիտ. եւ Բարոյախօսութ. Մայրենի լեզու, Թուարանութ. Պատմ. Աշխարհագրութիւն, Իրագիտութիւն, Գրավարժութիւն, Գծագրութիւն, Դպրոցական եւ Եկեղեցական երգ, Մարմնամարզի վարժութիւններ առանց գործիքի:

Միջին Դասընթացքի մէջ աւանդուեցան Կրօնագ. եւ Բարոյախօսութ. Մայրենի լեզու՝ միայն աշխարհարար, Թուարանութ. եւ Երկրաչափութ. Պատմ. եւ Աշխարհագր., Թուրքերէն եւ Ֆրանս. Բնական Գիտութ. Գրավարժ. Հայ. Թուրք. եւ Ֆրանս. Գծագր. Դպրոցական երգ, Եկեղեցական երաժշտութիւն եւ մարմնամարզական վարժութիւններ:

Բարձր. Դասարանի աշակերտաց աւանդուեցան, Կրօնագիտ. եւ Եկեղեց. պատմ. Մայրենի լեզու, գրարար եւ աշխարհ. Բարոյախօսութ. Թուարանութ. Երկրաչափ. Տոմարակալ. Պատմ. եւ Աշխարհագր. բնական, քղքին. եւ ուսումն. հանդերձ տնտեսագ. առեւտր. ծանօթութեամբք: Թուրք. եւ Ֆրանս. Գեղագրութ. եւ Հայ. Ֆրանս. եւ Թուրք. Գծագրութ. Դպրոցական երգ եւ Մարմնամարզ:

Իւրաքանչիւր դաստիարակ-ուսուցիչ իր դասարանին ուսմանց գլխաւոր ճիւղերը աւանդելէ գատ, կ'այցելէ նաև ուրիշ դասարան մ'ուր կը դասախօսէ ուսմանց այն ճիւղը որ իր մասնագիտութիւնն է, այնպէս որ ամէն դասընթացքներու աշակերտք կարգաւ կը լսեն բոլոր դաստիարակներու դասախօսութիւնը՝ փոխանակ կապուած ըլլալու միայն մէկ դաստիարակ-ուսուցչի:

Սակայն մէն մի դաստիարակ-ուսուցիչ յատուկ պատասխա-

նատուութիւնն ունի կրթութեան, կարգապահութեան եւ դաստիարակութեան այն դասարանին աշակերտաց՝ որոց մասնաւոր դաստիարակ-ուսուցիչը կարգուած է:

Որբանոցիս մնայուն Ուսուցչաց խումբը դպրոցական տարւոյն սկիզբն իւր առաջին ժողովները կազմելով, խորհրդակցութեամբ կ'ընտրէ ուսանողաց դասագրքերը եւ կ'որոշէ դասերու բաժանումը եւ ժամանակացոյցը: Ուսուցչական ժողովը կը գումարուի ամէն 15 օրն անգամ մը, եւ կը խորհրդակցի դասուց աւանդման եղանակը որոշելու եւ իւրաքանչիւր դասընթացքի աշակերտներու աւանդուած ուսմանց միջեւ համերաշխութիւնը պահպանելու խնդրոց վրայ, ինչպէս նաև կը զբաղի ներքին բարեկարգութեան վերաբերեալ խնդիրներով:

Տարւոյս ընթացին մէջ տեղի ունեցան երկու անգամ եռամեայ բեանացի քննութիւններ, առաջինն Գեղտեմբերի, երկրորդը Մարտի սկիզբը՝ Տեսչութեանս եւ ուսուցչաց միջոցաւ. իսկ տարւոյս վերջը կատարուեցան գրաւոր եւ բերանացի քննութիւնները, որոնց ներկայ գտնուեցան Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ՝ Կրօնական Ժողովոյ Սրբազան Ատենապետը, Պատ. Հոգաբարձութեան եւ Խնամակալութեանդ Անդամք եւ ուսումնասէր ազգայիններ:

Քննութեանց աւթիւ քննիչք գոհութեամբ տեսան ուսանող որբերուն ուսումնական յառաջադէմ վիճակը եւ հաստատեցին Որբանոցիս ընդհանրապէս թէ՛ ուսումնական եւ թէ՛ կրթական բարեփոխեալ կացութիւնն՝ որ այս միամեայ շրջանիս մէջ ձեռք բերուած էր Պատուարժան Խնամակալութեանդ ջանիւք:

Արդարեւ այս բարեփոխումը սկսած է յօրէ անտի պաշտօնարութեան Պատուարժան Խնամակալութեանդ որ Որբանոցիս կըրթական վիճակը հետզհետէ աւելի բարեկարգելու եւ որբերու բարւոք նախակրթութիւնն ապահովելու փափաքն տածելով՝ ամեն ջանք ի գործ դրած եւ գոհողութիւններ իսկ յանձն առած է, յարատեւ եւ հիմնական բարեկարգութեամբ օժտելու այս Հաստատութիւնն իւր ամեն մասերուն մէջ, կրթական, ուսումնական եւ արհեստական:

Կրնանք յայտարարել թէ Որբանոցս ամենէն կանոնաւոր եւ բարեկարգ նախակրթարանի մը աստիճանաւ՝ լուրջ եւ իրենց վիճակին յարմարագոյն նախակրթութիւն մը կուտայ որբերուն:

Որբանոցս յառաջիկայ շրջանին կը պահէ ընծայել աղգին իւր

չըջանաւարտները: Բարձրագոյն Դասընթացքի Բ. տարւոյ շրջանն ալ ըստ օրինի բոլորելէ յետոյ:

Բացի կրօնական դասերէ Բարոյախօսութեան դասերով աշակերտաց բարեկրթութեան, կենցաղադիտական վարմանց, նկարագրի կազմութեան հոգ տարուած է, ի մտի ունենալով ներշնչել անոնց ոգի կարգապահութեան, աշխատասիրութեան, ընկերասիրութեան և կրթեալ կամօք բարւոյն նախանձախնդիր ընելու դասնք:

Աշակերտաց դասերու մէջ յառաջդիմութեան մղում տարու նպատակաւ՝ ամէն ամիս վարուց եւ ուսմանց իւրաքանչիւր ճիւղի թիւերու միջիններն առնուելով, գոհացուցիչ թիւեր ստացող աշակերտաց ամսօրեայ գոհունակութեան գրեր յանձնուեցան հրապարակային հանդէսիւ. յետամնաց և թոյլ աշակերտներուն ալ՝ ինչպէս նաև կարգապահութեան եւ բարեկրթութեան մէջ թերութիւններ ունեցողներուն յորդորներ տրուեցան իրենց յառաջադէմ և բարեկրթ ընկերներուն՝ հետեւելու: Ամսօրեայ հրապարակային այս դպրոցական հանդէսները ըստ սպասարթութիւն թողուցին աշակերտաց վրայ, և գեղեցիկ արդիւնքներ յառաջ բերելու նպատակին:

* * *

Աղջկանց Որբանոցի կազմակերպութիւնն ևս տեղի ունեցաւ ըստ կազմ: Կանոնագրի և ուսմունք աւանդուեցան ըստ Կրթ. Ծր-բագրի Ուսումնական Խորհրդոյ:

Աղջկանց Որբանոցն ունեցաւ
Նախապարաստ. դասարան մը 60 երկսեռ աշակերտներով
Տարր. դասընթացքի Ա. տարին 27 » »
Միջին » Ա. » 17 » »
Բարձր. » Ա. » 17 աշակերտուհիներով

այսինքն կանոնագրին տրամադրած բոլոր դասընթացքներն, որոնց իւրաքանչիւրը պիտի կրինէ յառաջիկայ տարի իւր ընթացքը, ուսմանց ընդլայնմամբ լրացնելու համար իւր օրինական երկամեայ շրջանը:

Նախապատրաստական դասարանը՝ երկու մաս բաժնուած ևս առանձին սենեակներու մէջ գետեղուած՝ յանձնուեցաւ պատասխանատու դաստիարակ-վարժուհւոյ և օգնական վարժուհւոյ մը

խնամոց: Միւս երեք դասարաններն ալ, առանձին սենեակներու մէջ գետեղուած, ունեցան իրենց պատասխանատու դաստիարակ-վարժուհիներն:

Բարձր. Դասընթացքին դաստիարակ-վարժուհին պաշտօն ունի նաև փոխանորդել Տեսչութիւնն եւ հսկել ընդհանուր բարեկարգութեան: Դաստիարակուհիներն ևս իրենց դասարանին գըլխաւոր դասերն աւանդելէ զատ՝ ստանձնեցին ուրիշ դասարանի մը ուսմանց մէկ երկու ճիւղերու աւանդումը:

Իւրաքանչիւր դասընթացքի դասախօսութեանց առարկաներն նոյնն եղան մանչերու Որբանոցի համապատասխան դասընթացքներուն ի բաց առեալ մանչերու եւ աղջկանց յատուկ առարկաները:

Բացի մնայուն դաստիարակ-վարժուհիներէն, ունեցանք նաև ձեռագործական աշխատութեանց մասնագէտ ուսուցչուհի մ'որ շարաթը երեք անգամ այցելելով կ'ուսուցանէ ստեղծագործութիւն և ձեռագիտութիւն:

Աղջկանց Որբանոցը կ'այցելեն նաև Ս. Յակոբայ Որբանոցի գեղադրութեան և գծագրութեան ուսուցիչներն, իւրաքանչիւրը շարաթը մէկ անգամ: Աղջկունք բացի ձեռագործական աշխատութիւններէ՝ կը զբաղին նաև իրենց հանդերձեղինաց կարի եւ կարկուտքի աշխատութիւններով:

Ուսուցչուհիք ամիսն անգամ մ'ի ժողով կը գումարուին Տեսչին հետ և կը խորհրդակցին ուսմանց ընթացքին եւ ներքին կարգադրութեանց վրայ:

Ամիսն անգամ մը աշակերտուհեաց ևս վարուց եւ ուսմանց միջին թիւերն հաշուելով հրապարակաւ կարգացուեցան և գոհունակութեան գրեր յանձնուեցան արժանաւորներուն:

Ամեն Կիրակի եւ Տօն օրեր՝ երկու Որբանոցներու աշակերտուհիք եւ աշակերտք ներկայ կը գտնուին եկեղեցական պաշտամանց եւ Ս. Պատարագի, նաև տարին երկու անգամ, Ս. Ծննդեան եւ Ս. Զատիկի տօներուն Ս. Հաղորդութիւն կը ճաշակեն:

Աշակերտք և աշակերտուհիք իրենց առաւօտեան եւ երեկոյեան ազօթքը կը մատուցանեն՝ դասարաններու մէջ, դաստիարակաց առաջնորդութեամբ. ճաշու ժամերուն սեղանատան մէջ կ'ազօթեն: Եկեղեցական ժամերգութեանց և Ս. Պատարագի ներկայ գտնուելու համար Ս. Յակոբայ որբերն ալ Հիւանդանոցի մատու-

ուր կ'երթան, Որբանոցիս մատրան մէջ ժամերգութիւն չկատարուելուն համար: Աշակերտներէն միայն դպիրներն ամեն առաւօտ եւ երեկոյ Հիւանդանոցի եկեղեցին կը զրկուին կարգաւ, փոխ ըսելու և քարոզ կարդալու:

Աշակերտք և աշակերտուհիք կ'ունենան օրական 4 ժամ դաստուութիւն, 5 ժամ սերտողութիւն, 1 ժամ մաքրութիւն և յարգարանք, 1½ ժամ ճաշի համար, 3½ ժամ դրօտանք և 9 ժամ քուն:

Աշակերտաց ամեն օրուան մաքրութեան եւ յարգարանքի համար առաւօտեան որոշեալ մէկ ժամէն զատ՝ ընդհանուր կերպով տղայոց մաքրութեան յատկացուած են Դշ. եւ Շր. կէս օրէ վերջի պահերը: Ամեն շաբաթ կէս օրէ վերջ աշակերտք կը փոխեն իրենց ձերմակեղէնները, երեսի սրբիչները, բարձի երեսները եւայլն. եւ կը ներկեն իրենց կօշիկները, 15 օրն անգամ մը կը փոխուին անկողնոյ սաւանները. ամիսն անգամ մը կը կտրուի տղայոց մազերը եւ բաղնիք կը զրկուին տղայքը. Աշակերտք տարուան մէջ կը ստանան երկու ձեռք զգեստ, ամիսն և ձմրան սկիզբները և 2—3 գոյգ կօշիկ:

Իժեկական խնամք եւ սնունդ. — Ս. Յակոբայ Որբանոցի աշակերտք շաբաթը երեք անգամ կանոնաւորաբար կ'ընդունին բժշկական այցելութիւն, Որբանոցիս բժշկին կողմանէ: Ազջկանց Որբանոցի մէջ բժշկական այցելութիւնը Հիւանդանոցի բժիշկներուն կողմէ տեղի կ'ունենայ:

Տկարակազմ կամ պատահաբար տկարութիւն ունեցող տղայք՝ բժշկին պատուէրին համաձայն մասնաւոր սնունդ կ'ընդունին:

Բացի նորեկ աշակերտներէն, բոլոր աշակերտաց կէսէն աւելին կրկին պատուաստուեցան Որբանոցիս բժշկին կողմանէ: Թեթեւ տկարութիւն ունեցող տղայք Որբանոցիս մէջ կը դարմանուին, իսկ լուրջ հիւանդութեան մը նշանները կրողներն անմիջապէս կը փոխադրուին ի Հիւանդանոց:

Ազջկանց Որբանոցի յատկացուած է կանանց Հիւանդարանի մէկ յարկարածինն, որուն հարիւրէ աւելի որբերու եւ որբուհիներու ընկուցութեան անբաւական ըլլալը քանիցս խնդիր ըրած ենք արդէն: Այս տեղւոյ անձկութեան պատճառաւ մտադրուած դանազան ներքին կարգադրութիւնք անգործադրելի մնացին այս տարեշրջանիս մէջ եւս:

Մանչերու Որբանոցն հաստատուած Ս. Յակոբայ վանուց մէջ՝

200 որբեր պատասպարելու անբաւական է. բաց աստի թէ՛ դըպրոցի բաժնին եւ թէ՛ մանաւանդ ննջասրահներու հին ու խարխուղ վիճակը շատ նեղութիւն եւ անհանգստութիւն կը պատճառէ որբոց, ամիսն եւ մասնաւորապէս ձմրան մէջ, յորում աշակերտք օրերով, շաբաթներով չեն կրնար բացօթեայ շրջիլ, շրջագայիլ և զբօսնուլ ու մաքուր օդ ծծել, այլ ստիպուած կը մնան շէնքին մէջ:

Տարւոյս մէջ մէկ քանի կարեւոր նորոգութիւններ ու փոփոխութիւններ կատարուեցան շէնքին մէջ: Դպրոցի ձեմիչներն փոխադրուեցան շէնքէն դուրս, Որբանոցի կից գտնուած հին, կիսափուլ սրճարանին տեղը, որով մեծ անպատեհութեան մը առաջին առնուեցաւ: Շինուեցաւ նաև սպասաւորներու եւ արհեստարանաց վարպէտներուն յատուկ սենեակ մը:⁽¹⁾

Որչափ որ այս մասնակի փոփոխութիւններն ու նորոգութիւններն անհրաժեշտ եւ ստիպողական պահանջումներու համաձայն տեղի ունեցան, սակայն Որբանոցիս արդի շէնքին և տեղւոյն անբաւականութիւնը եւ ունեցած զանազան անպատեհութիւնները կան ու կը մնան տակաւին:

Աներկբայ ենք որ ի նորոյ կառուցանելի Որբանոցը պիտի գայ վերջապէս, մտատուր ապագայի մը մէջ, հիմնական դարման տանիլ իրաց արդի կացութեան, որբերուն եւ որբուհիներուն՝ եւ Որբանոցի բարեկարգութեան ամեն նպաստաւոր պայմաններով օժտեալ պատասպարան մը պատրաստելով:

Տարեշրջանիս սկիզբը Ս. Յակոբայ Որբանոցի մէջ կը գտնուէին 185 աշակերտներ, ազջկանց Որբանոցի մէջ 59 փոքրահասակ մանչեր և 62 ազջկուներ. ընդամենն 244 մանչ եւ 62 ազջկուներ. համագումար 306 որբեր և որբուհիներ:

Տարւոյս ընթացքին մէջ աւելցած են 23 աշակերտներ և մեկնած են 27 մանչ եւ 1 ազջկի:

Հետեւաբար տարւոյս մէջ խնամուած որբերուն ըուն թիւն եղած է 329, որմէ գեղջելով մեկնող որբերուն թիւը, կը մնան տարւոյս վերջը Որբանոցս ներկայ մանջ եւ ազջկի 301 աշակերտներ:

Մեկնող սանուց եւ սանուհեաց թիւն է 28, որոց մին Բալուցի տղայ մը՝ Ռոպէրթ Քօլէթ ընդունուած է նոյն վարժարանի:

[1] Մոռուած է մեր անցեալ տարուան Տեղեկագրոյն մէջ յիշատակել շինութիւնն 40 ակողիներ պարունակող ննջասրահի մը:

Հայ ուսանողներու պաշտպանութեամբ . 5 տղայ հայրենիք զրկը-
ւած , 4ը որդեգրուած , 8ը իրենց ծնողաց յանձնուած , 2ը Հի-
ւանդանոցի ոստայնանկութեան արհեստարանը դրուած , 1ը մե-
ռած , 6ը արձակուած , և 1 աղջիկ իւր ծնողաց յանձնուած :

Տարեչրջանիս մէջ Որբանոցս ունէր 21 թոշակաւոր աշա-
կերտներ որոնց վճարած թոշակներէ գոյացած է տարեկան 11,901
Ղշ . Որբանոցիս պաշտօնէից վճարուած և տղայոց դպրոցական
պիտոյից համար ծախսուած է 74,053¼ Ղշ :

Ուսուցչական խումբէ զատ սպասաւորաց թիւն է տասը . 2 գի-
շերապահ , 2 սեղանապետ , 2 անասունհի մանչերու Որբանոցի և
1 անասունհի աղջկանց Որբանոցի , 1 դռնապան , 1 անտես և 1
հանդերձապահ :

Արհեստարանի Մանչերու Որբանոցի . — Մանչերու Որբանոցիս
մէջ նախորդ տարի 1899ի սկիզբը հաստատուեցաւ կոշիկարութեան
արհեստը :

Ներկայ տարեչրջանիս մէջ, Պատուարժան Խնամակալութեանդ
ջանիւք , 1900 Մարտ 1ին հաստատուեցաւ նաև ուրիշ երեք ար-
հեստներ , դերձակութիւն , աթոռագործութիւն և ոստայնան-
կութիւն :

Արհեստներու հաստատութեամբն Որբանոցս վերածուեցաւ
Վարժարան-Արհեստանոցի՝ ուր աշակերտք մէկ կողմէ կը ստանան
իրենց անհրաժեշտ նախնական ուսումները . միւս կողմէ , չափա-
հասք և աս հասարակ ամեն փափաքողք՝ կը հետեւին իրենց յար-
մար և ընտրած արհեստին : Այս կերպով երկար ատենէ ի վեր
որբերու ապագային համար մտածուած գեղեցիկ խորհուրդ մը և
յայտնուած փափաքները Պատուարժան Խնամակալութեանդ ջանիւք
և օրով իրագործուեցան : Արհեստի կը տրուին 12 տարեկանէ ըս-
կեսալ տղայք , ի մասնաւոր ընտրուելով գաւառացի որբերէն :

Երեք նոր հաստատուած արհեստներու համար երեք հատ
տաղաւարներ շինուեցան Որբանոցիս պարտէզին մէջ , ատենցմէ
զատ նորոգուեցաւ և ընդարձակուեցաւ կոշիկ արհեստարանն որ
անբաւական կուգար՝ գործոյն ստացած յաջողութեան և ընդար-
ձակութեան համար :

Կոշիկ արհեստարանին մէջ ի սկզբան կ'աշխատէին 4 վար-
պետներ . բայց այս տարւոյս մէջ աշակերտաց ձեռք բերած վար-
ժութեան և յաջողակութեան շնորհիւ՝ երկու վարպետներ միայն
պահուեցան՝ 14 աշակերտներու համար :

Կոշիկ արհեստարանը՝ Հաստատութեանս պատուարելոց հա-
մար պէտք եղած կոշիկներն ամբողջովին հայթայթելէ զատ՝ ըն-
դունեց նաև թէ մասնաւորներու և թէ Ազգ . վարժարաններու
աղքատ տղայոց համար յանձնարարութիւններ , որոնք վութով և
խնամով պատրաստուեցան :

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք այս առթիւ Փափազեան
Դամիանոս էֆէնտիի որ յանձն առած է անձնուիրարար կոշիկ ար-
հեստարանի աշխատութեանց հսկել և իր ձեռնհասութեամբ ի
գործ դնել ինչ որ կարեւոր է Արհեստարանին կանոնաւոր գործառ-
նութիւններն ու յաջողութիւնը ապահովելու համար :

Աթոռագործի արհեստարանը ունեցաւ մէկ վարպետ , որուն
քով աշխատեցան 10 աշակերտներ . գործաւորուհի մ'ուս բերուե-
ցաւ , աթոռներուն հիւսուածքը սովբեցնելու համար : Աշակերտք
չուտով յաջողեցան հիւսուածքի վարժուիլ , այնպէս որ գործաւո-
րուհի ունենալու պէտք չմնաց : Այս արհեստարանը պատրաստեց
զանազան ձեւերով աթոռներ և թիկնաթոռներ որոնց տոկունու-
թիւնը և ճաշակաւոր ձեւը շատ կը գնահատուին : Տասը ամսուան
մէջ շինուեցան 1000 աթոռ :

Դերձակի Արհեստարանին հետեւեցան այս 10 ամսուան մէջ 6
աշակերտներ մէկ վարպետի առաջնորդութեամբ :

Այս Արհեստարանն ընդունեց մասնաւորներու կողմէ բաւական
յանձնարարութիւններ , որոնք գոհացուցիչ կերպով կատարուե-
ցան : Աշակերտք քիչ ժամանակի մէջ փափաքով և կանոնաւոր
աշխատութեամբ գոհացուցիչ յաջողութիւններ ստացան , թէ ձեռ-
քով և թէ մեքենայով կարելու . ամենէն յառաջադէմները չա-
փառութեան և ձեւերու վարժութիւններ ևս ըրին :

Ոստայնանկի արհեստարանին մէջ հաստատուեցան 10 քեզ-
կեաներ 10 աշակերտաց համար , որոնց առաջնորդեց միայն մէկ
վարպետ :

Այս Արհեստարանի մէջ գործուեցան՝ աղջկանց և մանչերու
համար գոգնոցու , յատկապէս Աղջկանց Որբանոցի որբուհիներ-
ուն համար չրջագգեստի կտու , տղայոց համար շայագ և Հի-
ւանդանոցի ներքին պէտքերուն համար գիշերանոցի և զանազան
կտուներ :

Տարւոյս մէջ 4 արհեստարաններու աշակերտաց թիւն էր 40 ,
որ հետզհետէ պիտի բարձրացուցուի :

Արհեստաւոր աշակերտաց փափաքն ու յարմարութիւնը դիտելով Արհեստարանք կը խոստանան աւելի յաջողութիւններ յառաջիկային :

Արհեստաւոր աշակերտաց թէ՛ քաջալերութեան և թէ՛ մասնաւորաբար ապագային իրենց իբրև դրամագլուխ ծառայելու համար, շարաթափճարներ յատկացուեցան : Ամէն շարաթ իւրաքանչիւր արհեստաւոր աշակերտի յանձնուած տետրի մը մէջ արձանագրուեցան իրենց իրաւունքը եղած շարաթականներն, որոնց գումարը պիտի յանձնուի իրենց՝ երբ իբրև շրջանաւարտ մեկին Որբանոցէս :

Արհեստաւոր աշակերտք կ'աշխատին արհեստարաններու մէջ ձմեռը օրական 6 ժամ, իսկ աձառը 8, նաև կը զբաղին օրական 2 ժամ ուսմամբ : Արհեստաւոր տղայոց տրուած դասերն են կրօնագիտութիւն, Հայերէն աշխարհարար, Թուրքերէն, Թուարանութիւն և Գծագրութիւն : Յառաջիկային յատուկ դասարան մը պիտի հաստատուի արհեստաւոր աշակերտաց ուսման համար ինչպէս նաև պիտի պատրաստուի յատուկ կանոնադիր մը արհեստարաններու և արհեստաւոր աշակերտաց մասին :

Տեղեկագրոյս ելեւմտից ցուցակներուն մէջ կը տեսնուին իւրաքանչիւր Արհեստանոցի արտադրած նիւթական շահը, որ արդարեւ գոհացուցիչ է :

Անշուշտ աւելի միտիթարական և ուրախալի է տեսնել որբերուն կատարած ջանքերը իրենց հետեւած արհեստին մէջ վարժուելու և յառաջանալու մասին, և յառաջդիմութիւնը՝ զոր նոքա սկսած են ցոյց տալ կարճ ժամանակի մը մէջ իրենց աշխատութեամբ :

Արհեստաւոր որբերուն այս փափաքը եւ եռանդուն աշխատութիւնը թէ՛ յոյս կը ներշնչէ Որբանոցիս Արհեստարաններու հետզհետէ առաւել զարգացման և թէ՛ կը պսակէ ակնկալութիւնները՝ զոր Պատուարժան Խնամակալութիւնդ կը տածէ արհեստական կրթութեամբ օժտուած պատանիներ հասցնելու եւ Ազգին ընծայելու մասին :

Այսպէս թէ՛ կրթական-ուսումնական և թէ՛ արհեստական տեսակէտով Որբանոցս գոհացուցիչ տարեշրջան մը բոլորեց, եւ լի եմք յուսով որ յարատեւ ջանքերով յառաջիկայ տարեշրջանն նորանոր յաջողութեամբ պիտի լրացնէ որբերուն եւ որբուհիներուն բարւոյն համար ընդհանուր Ազգին փափաքները, շնորհիւ Պատ-

ուարժան Հոգաբարձութեան և կրթ. Խնամակալութեանդ :
Շնորհակալութիւն կը յայտնենք երկու Որբանոցներու մեր կրթ. պաշտօնէից, որոնք իրենց ստանձնած պարտականութիւնները կանոնաւոր կերպիւ եւ խղճմտութեամբ կատարեցին և աշակեցան մեզ Որբանոցիս թէ ուսումնական և թէ՛ արհեստական ճիւղերու աշխատութեանց մէջ :

Տեսուչ Որբանոցի
Եէի Գուլի Ազգ. Հաստատութան
Ս. Գ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գ. ԾԵՐԱՆՈՅ ԵՐ ԱՆԿԵԼԱՆՈՅ

Ծերանոցն՝ անոք ծեր ազգայնոց յատկացեալ յարկ մ'է, իսկ Անկելանոցն՝ աշխատելու անկարող, անտէր անձանց, փորձանաւոր աղջկանց ու լքեալ կանանց յատուկ է :

Աշխատելու կարող անկեալները թեթեւ աշխատութեանց կը գործածուին :

Հաստատութեանս մէջ ծնեալ եւ կամ իբրև ընկեցիկ Պատրիարքարանի կողմանէ զրկուած մանուկք՝ Հաստատութեանս գաւակ կ'անուանուին, որք ապա մերթ հոգեգաւակ կը տրուին և մերթ Որբանոցիս շրջանն աւարտելէ ետք արհեստի մէջ կը վարժուին. ի շփահասութեան մանչերու ճամբայ կը արուի և աղջիկները կ'ամուսնացուին, ինչպէս նաև պատսպարեալ անոք աղջիկներն :

Այժմ ունինք 135 ծեր և անկեալ, որոց 81ը այր են և 54ը կին կամ աղջիկ : Այս տարւոյ շրջանին մէջ 6373 զրշ. գանձուած է այս յարկերու պատսպարեալներէն :

Մ Ա Ս Ն Բ .

Հ Ա Ս Տ Ա Տ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ս Օ Ժ Ա Ն Դ Ա Կ Մ Ա Ս Ե Ր Ն

Ա . Դ Ե Ղ Ա Ր Ա Ն

Հաստատութեանս Դեղարանն ունի երկու վկայեալ դեղագործ և չորս աշակերտ ուսանողաց դասակարգէն :

Դեղարանն կը պատրաստէ ո՛չ միայն Հիւանդանոցիս շուրջ 200 հիւանդաց աւօրեայ դեղագործերն , այլ և յիմարաց , ծերոց , անկե-
լոց և որրոց մէջ թեթեւ տկարութիւն ունեցողներու համար բը-
ժիշկներու կողմանէ հրահանգեալ դեղերն , որով աւօրեայ շուրջ
աւելի քան 250 դեղագործեր կը պատրաստուին ամենայն կանոնա-
ւորութեամբ :

Ըստ Հաստատութեանս մայր տուժարին տարւոյս շրջանին մէջ
սպառեալ դէղորէից գումարը կը բարձրանայ 20696¹/₄ զրուշի :

1900 Դեկտ . 31ին դեղարանս պատրաստ ունէր 7137¹/₂ զրուշի
դեղ , եւ շուրջ 4516¹/₂ զրուշի գոյք (կարասի , գործիք եւլն .) :

Բ . Հ Ա Ն Դ Ե Ր Ձ Ա Տ Ո Ւ Ն , Լ Ո Ւ Ս Յ Ա Ր Ա Ն , Ց Ն Ց Ո Տ Ա Տ Ո Ւ Ն

Ե Ի Բ Ա Ղ Ա Ն Ի Բ

Հանդերձատուն կ'անուանի Հաստատութեանս հանդերձեղի-
նաց յատուկ նիւթերու մթերանոցն , ուր միշտ պատրաստ կը գտ-
նուին մասնաւոր քանակաւ ճերմակեղէնք , զգեստեղէնք . եւ ասոնց
պատրաստութեանց յատուկ նիւթեղէններ :

Հանդերձապահի խնամոց յանձնուած են նաեւ Հաստատու-
թեանս գոյից այլ մթերանոցներն :

— Լուացարանն յանձնուած է մի պէտ լուացարարուհւոյ , ուր
կաշխատին ամսականաւոր լուացարարուհիներէ զատ եւ Անկելա-
նոցէն աշխատելու կարող կիներ :

Հաստատութեանս ճերմակեղինաց պատրաստութիւնն , կար-
կտուքներն ու արդուկն՝ ընդհանրապէս Անկելանոցի պատսպարեալ
կանանց միջոցաւ տեղի կ'ունենայ :

— Ցնցոտատուն (պէյթիւլմալ) կ'անուանենք հիւանդաց , յի-
մարաց և պատսպարելոց սեպհական զգեստներու մթերանոցն որ և
հանդերձապահի հսկողութեան յանձնուած է : Հաստատութեանս
մէջ մեռնող պատսպարելոց զգեստեղէններն Հաստատութեանս կը
մնան և ամիսն անգամ մը կը վաճառուին , որ տարեկան 30—40
ոսկւոյ շահ մը կը թողու Հաստատութեանս : 1900 տարւոյ մէջ
Ցնցոտատան արդիւնքն եղած է 3897 զրուշ :

— Բաղանիքի եւ ջրի ջեւոցներն ընդ հսկողութեամբ հան-
դերձապահի են :

Հանդերձատան տարեկան սպառումն է շուրջ 800—900 ոսկի .
1900 տարւոյ մէջ սպառեալ հանդերձեղինաց գումարն եղած է ըստ
մայր տոմարի 105,930³/₄ զրուշ . իսկ նորոգութեան ծախսն 696¹/₂
զրուշ : Դեկտ . 31ին պատրաստ ունէինք Հաստատութեանս մէջ 194,
707¹/₄ զրուշ .ի հանդերձեղէնք որոյ մանրամասն ցուցակն ի ստո-
րեւ կը պատկերենք :

Տարւոյս շրջանին մէջ սպառեալ (մաշած եւ կտորած) կարաս-
եաց գումարն ըստ մայր տոմարի 14,467 զրուշի կը յանգի , իսկ նորո-
գութեան ծախսը 11,822³/₄ զրուշի : Դեկտ . 31ին պատրաստ ունէինք
180,297¹/₂ զրուշ .ի կարասիք , որոյ մանրամասն ցուցակն եւս ի
ստորեւ կը տեսնուի :

Պ Ա Տ Բ Ա Ս Տ Հ Ա Ն Դ Ե Ր Ձ Ե Ղ Է Ն Ի

(1900 Դեկտ . 31ին)

			Ղ ու Ր Ո շ
1484	Հատ	Սեղանի անձեռոց	1484
93	»	Ծածկոց սեղանի	651
468	»	Գոգնոց	1404
391	»	Ֆէս	1173
684	»	Վարագոյր	2052
18	»	Շալ	90
		Վերածելի	<u>6854</u>

	Վերածեալ	Ղրշ.	
233	Հատ	Խըրքա	6854
288	»	Գիշերանոց դտակ	4165
1	»	Ծրար մկրտութեան	288
1742	»	Եազմա	45
505	»	Ժաքէթ կամ ապա պուլուզ	45
406	»	Տափատ	10100
47	»	Առտնին պարեգօա (րօպ տը շամպրը)	8120
54	»	Վերարկու	1410
8	»	Բռնաշապիկ (քամիզօլ տը ֆօրս)	160
28	»	Բաճկոնակ	540
2145	»	Թաշիինակ	84
27	»	Չեռնակալ (դարսօլ)	700
22	»	Գօտի (կաշի)	920
21	»	Սանտր	1740
128	»	Չեռայ անձեռոց	5
58	»	Խըսիրէ խողանակ	64
41	»	Խավլու բաղնիքի	29
116	»	Ղենչակ	205
347	»	Շըջազգեստ	440
135	»	Ատուեակէ շապիկ	3470
17	»	» վարաիկ	135
10	»	» ժաքէթ կամ միսօ	17
294	»	Պօլիկ կամ գամիզօլ	50
22	»	Գասգէդ տղայոց	2940
84	»	Երկայն շապիկ	22
18	»	Էնթարի	840
120	»	Փողկապ տղայոց	180
2	»	Ծածկոց դադազի	30
2	»	Դրօշակ Օսմանեան	40
25	»	Սեզմիրան կէս (քօրսէ)	20
158	»	Բէլըրին	125
12	»	Ծրար	1580
135	»	Խըսիրէ գլխարկ տղայոց	12
200	»	Գլխարկ աղջկանց ու յիմարաց	270
			200
	Վերածելի	Ղրշ.	42715

	Վերածեալ	Ղրշ.	
5	Հատ	Պուրնուզ	42715
25	»	Միսօ	100
596	»	Էնթարի կարճ ու երկայն	250
1560	»	Գիշերազգեստ	2980
2614	»	Խավլու երեսի	7800
867	»	Սաքօ կամ պլուզ դանազան տեսակ	2614
858	»	Վերմակի երես	8570
2993	»	Շապիկ	858
3014	»	Վարաիք	14965
17	»	Մուշամպա անձրեւանոց	15070
703	»	Չանազան տեսակ տափատ	170
4462	»	Սաւան	3515
2617	»	Մահիճի երես	35696
47	»	Կրճկալ	8851
2	»	Մաշաք	47
132	»	Էլլասթիզ մուշամպա	80
77	»	Չոյզ ձեռնոց լաթէ	660
110	»	Նալըն	10
1149	»	Կօշիկ եւ հողաթափ	110
2514	»	Գուլպա	22980
6	ձեռք	Չգեստ դադաղակրաց	2514
38	հօխայ	Բամպակ	30
75	ծրար	Կտաւ շապիկցու	228
1	»	Պատանքցու	300
2	»	Թիւլպէնթ ձերմակ	24
2	»	Թիւլ սեւ	20
4	մէթրօ	Էլլասթիզ մուշամպա	5
188	»	Խասա	80
145	»	Քանէվաջօ	376
1957	»	Ամէլիքան (67 ծրար)	290
173	»	Տպածոյ	1957
10	»	Եէլքէն պէզի	346
49,50	»	Կարմիր ատուեակ	50
131	»	Թիւլիւ ձերմակ ֆանէլա	891
			131
	Վերածելի	Ղրշ.	175502

		Վերածեալ	Ղրշ.	175502
240	Մէթրո Ֆանէլա շրջազգեստցու.			240
76	» Թուսական Ասուեակ			76
100	» Ըսթօրցու և 3 հատ պատուհանի ըսթօր			880
250,40	» Տիմի			500
216,50	» Աշճի պէզի			108,25
13	» Բէթէնլի տօքումա			68
475,50	» Ապա Թուսական			7686
36	» » կապտագոյն			576
7	» Շրջազգեստցու.			70
4,50	» Թևի աստար			5
1,50	» Չուխա սեւ.			15
11,50	» Թիւլ վարազոյրցու.			11,50
17	» Իսպինաթօ			17
2	» Տափատցու կտաւ.			10
905	» Տօքումա գիշերանոցցու.			2036,25
306,50	» » Շրջազգեստցու.			689,25
207	» » Էւրոպական			621
367,20	» » զգեստցու.			1835
186,50	» » » յիմարայ			746
606,20	» » գողնոցցու.			2120
	Չանազան նիւթեղէնք			590
	» տեսակ թիրէներ			405
	Գումար	Ղրշ.		194.707,25

Պ Ա Տ Ր Ա Ս Տ Կ Ա Ր Ա Ս Ի Ք

(1900 Դեկտեմբեր 31)

Պ Ղ Ն Ձ Ե Ղ Է Ն Ք

	Հօխա	Տրամ	Ղրշ.
12 Հատ Կրակարան	100		800
20 » Քարավանա	15		120
Վերածելի	115		920

		Վերածեալ	Հօխա	Տրամ	Ղրուշ
		Վերածեալ	115		920
135	Հատ Մօրչուպա		27		216
1	» Կոնք եւ ըպրքք		2		16
21	» Կոնք		21		168
2	» Սիթիլ		6		48
9	» Թքաման		4	200	36
52	» Ափսէ		52		416
8	» Կճիճ		14	300	118
30	» Թաս		27		216
47	» Սահան		35		280
56	» Թէնճիրէ		108	200	868
15	» Խալիին		308		2464
6	» Եէտէկ		148	100	1996
4	» Քամոց		13	100	106
5	» Հէլվահանէ		28	300	230
13	» Քուչհանէ		25		200
26	» Քացաուօրա		168	200	1348
10	» Պաքրած		33		264
5	» Շերեփ		6		48
4	» Տապակ (Թալա)		7	200	60
4	» Լէնկէր		13	100	106
2	» Կրակի թի		3	100	26
2	» Սամափէր		32		256
95	» Ջրի շիշ		55	100	442
10	» Պնակ		5		40
2	» Կուժ		4	200	36
14	» Սափոր		30	040	240
126	» Չանազան կափարիչներ		50		400
2	» Տաշտ լուացից		23		184
			1367	100	Ղրշ. 11748

ՉՆԱՉՆ ԿՍՐԱՄԻՔ

	Ղրշ.	
Թանազեղէնք (սաձ)	1286	
Անագապղինձք (թուձ)	598	
Արոյրեղէնք (փիրինձ)	666	
Հանապղինձք (պաղփօն)	50	
Թիթեղեղէնք	64	
Ձինկեղէնք (ճինկօ)	2642	
Երկաթեղէնք	15191	
Յախճապակի և էմայէ	10931	
Բրդեղէնք	1800	
Բիքեղէնք	10120	
Բամբակեղէնք	11421	
Չանազան կարասիք	80483, 50	
Ս. Յակօբայ եկեղեցւոյ արծաթեղէնք	35	
» » անօթք	400	
» » Ղգեստք	400	
Հոգաբարձութեան գրասենեկի կարասիք	8680	
Գրեանք	15000	
Բժշկական և վիրաբուժական գործիքներ	29636, 25	
Ոստայնանկի գործիքներ	300	
Թիթեղագործի »	2435, 75	
Ատաղձագործի »	1304, 50	
Երկաթագործի »	240	
Պարտիզպանի »	162	
Չեռագործի ու գորգաշինութեան գործիքներ	240	
Դեղարանի »	1516, 50	
Տարբարուծական աշխատանոցի »	5054, 50	
	Գումար	Ղրշ.
		200,657
Յաւելլով նախորդ գումարը	»	11,748
Ընդհանուր գումար կարասեաց	»	<u>212,405</u>

Գ. Մ Ա Ռ Ա Ն

Մասնաւոր պաշտօնէի մը հսկողութեան յանձնուած է Հաստատութեան մասանը, եւ փայտի, ածուխի ու քարիւղի մթերանոցները:

Հաստատութեան սնունդի գլխաւոր տարրերն հացն ու միսը՝ կայսերական կառավարութեան կողմանէ կը հոգացուին:

1900 տարւոյ մէջ սննդոց մասին եղած ծախսոց գումարն է ըստ մայր տօմարի 552,056 ¹/₄ Ղրշ. (որոյ մանրամասնութիւնը ի ստորեւ կը ներկայացնենք): Արդ Հաստատութեան պատասխարեւոյ գումարը 1000 ենթադրելով, անձնուր անհատի տարեկան սնունդի ծախսն է 552 Ղրշ. եւ կամ օրական 60 փարայ:

Դեկտ. 31 ին Մասանիս մէջ գտնուած պատրաստ պարէնին գումարն է 13,256 Ղրշ. որոյ մանրամասնութիւնն յետագայ ցուցակաւ կուտանք:

Լուսաւորութեան, ջեռուցման եւ օճառի համար այս տարւոյ սպառումն արժած է 41,219 ¹/₄ Ղրշ. այս նիւթերէն պատրաստ ունինք Դեկտ. 31ին 18,358 ³/₄ Ղրշ. ի սպրանք, որոց ցուցակն եւս ի ստորեւ կուտանք:

Ս Պ Ա Ռ Ե Ա Լ Պ Ա Ր Է Ն Ք

(1900 Յունուար 1էն մինչեւ Դեկտեմբեր 31)

	Հօխա	Տրմ.
Հաց	182,963	300
Միս	54,484	200
Պանիր	318	—
Բրինձ	6,478	200
Իւղ	2,041	300
Չէթ	2,489	100
Լուբիա չոր	7,506	200
Շաքար	5,251	325
Սուրճ	650	320
Ձիթապտուղ	210	100
Սոխ եւ սխտոր	8,910	—

	Հօխա	Տրամ.	
Գետնախնձոր	11,643	—	
Մաքարօնիա	839	—	
Աղ	2,316	—	
Կաթ	32,854	—	
Ծխախոտ 36370 բաքէթ	636	190	
Բանջարեղէնք	36,272	—	
Ընդեղէնք	6,382	—	
Կէօլրէկ	616	300	
Պտուղներ	4,174	—	
Թէյ	84	325	
Հաւկիթ	Հաստ	27,123	—
Պատնջան եւ պամի	»	383,058	—
Լէմոն	»	9,066	—
Նարինջ եւ մանտարին	»	6,336	—

Պ Ա Տ Ր Ա Ս Տ Պ Ա Ր Է Ն Ք

(1900 Դեկտեմբեր 31)

	Հօխա	Տրամ	Ղրուշ
Հաց պէյլիկ	302	300	211,25
Ցորեն	30		30 —
Միս պէյլիկ	31		124 —
» գավուրմա	4		20 —
Աղ	95		59,25
Ալիւր	4		8 —
Բրինձ	27		40,50
Գետնախնձոր	43		32,25
Շաքարեղէնք	4		16 —
Կաղին	3		6 —
Թարխանա	196		196 —
Թէյ	22	25	222 —
Ծխախոտ	11	136	162 —
Իւղ	579		3763,50
Լուբիա	143	200	215,25
Վերածելի		Ղրշ.	5106

	Հօխա	Տրամ	Ղրուշ
Վերածելալ			5106
Կէօլրէկ	1	250	6 —
Ձէթ	1		6,50
Զիթապտուղ	40		30 —
Վարդեջուր	2	200	12,50
Շաքար	185	275	371,50
Շէհրիյէ	4		16 —
Ցաւար (Պուլկուր)	1410		1665 —
Պամեա	38		380 —
Պանիր	47	100	378 —
Պէօհրիւճէ	114		171 —
Պէզէլեա	35		52,50
Սուրճ	38	25	230 —
Սոխ	3535		1590,75
Սալոր	14		31,50
Միսեռ, բակլա խառն	195	200	293,25
Մխտոր	20		60 —
Պորոճիկի խիւս (Տոմաթէսի բէլթէ)	15		45 —
Օսլա	65	300	197,25
Ոսպ	55		82,50
Արմաւ	701		1752,50
Կնճթան խիւս (Թահին)	15		60 —
Կաղամբ	190		38 —
Ստեպղին	10		5 —
Կորկոտ	150		150 —
Թուղ	43		83 —
Չամիչ	67		134 —
Քիչնիչ Փըստըք	4		32 —
Մեղր	4	300	24 —
Հաւկիթ	Հաստ	453	90,25
Սիկարի Թուղթ	»	3140	125 —
Լէմոն	»	60	3 —
Նարինջ	»	310	31 —
	Գումար	Ղրշ.	13256 —

ՍՊԱՌԵՍԱՎ ՎԱՌԵԼԱՆԻԻԹՔԻ, ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՆԻԻԹՔԻ

ԵՒ ՕՃԱՌ

1900 Յունուար 1ին մինչև Դեկտեմբեր 31

Վառելանիւթ	{	Փայտ	Չէքի	2334
		Փայտ, Ածուխ	Հօխա	32160
		Հանքածուխ	»	42705
		Փօք	ածուխ	»
Լուսաւորութեան նիւթք	{	Քարիւղ	»	7673
		Լուցիկ	Տուփ	4585
		Մոմ սպարմ.	Հաս	1973
Օճառ			Հօխա	4019 1/2

ՊԱՏՐԱՍՏ ՎԱՌԵԼԱՆԻԻԹՔԻ, ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՆԻԻԹՔԻ

ԵՒ ՕՃԱՌ

(1900 Դեկտ. 31ին)

			Ղրուշ	
120	Հօխա	Փօք	ածուխ	74 —
8170	»	Փայտ, Ածուխ		2,042.50
16500	»	Հանքածուխ		4,500 —
1287	»	Քարիւղ		1,930.50
60 1/2	»	Օճառ		211.75
930	չէքի	Փայտ		9,300 —
497	Հաս	Մոմ սպարմաչէթ		87 —
440	բաքէթ	Լէսիվ տիւ ժէնի		220 —
		Գումար	Ղրշ.	4,8358.75

Գ. Խ Ո Շ Ա Ն Ո Ց

Խոհանոցն ունի մի ճարպիկ խոհարար և երեք օգնականներ :
Խոհանոցի սպասները խիստ մաքուր կը պահուին և պարբերաբար կ'անագուին :

Սպասից լուսցքը մասնաւոր հոգածութեան առարկայ եղած է :
Համայն պատասպարեալք օրն երեք ժամ սնունդ կ'ընդունին առաւօտ, ցերեկ, երեկոյ :

Ճաշացուցակը Հոգաբարձութեանս կողմէ կը պատրաստուի :
Բժշկաց առաջարկին վրայ հիւանդաց մասնաւոր սնունդք կրնան պատրաստուիլ :

Սննդոց բաշխումն ի ձեռն մասնաւոր մատակարարաց տեղի կ'ունենայ և խիստ կանոնաւոր կերպով :

Ե. Ա Ն Ա Ս Ն Ա Ր Ա Ն

Անասնաբանն երկու մասերէ կը բազկանայ. Գոմ՝ ուր կը դրուենուին Հաստատութեանս կաթ մատակարարող կովերն իրենց հորթերով, և Ախոռ՝ ուր կը գանուին Հաստատութեանս պիտոյից տեղափոխութեան համար ձիեր, երբեմն ոչխարներ ալ կ'ունենանք Գոմի մէջ :

Գոմն ունէր դեկտ. 31ին 9 կաթնու կով, 18 հորթ, 1 ցուլ, 8 ոչխար և 2 այծ. իսկ ախոռն՝ 4 ձի որոնց մին հիւանդ և ծեր :

Գոմն ունի մի պետ և մի օգնական, իսկ Ախոռն երկու կառավար :

Կովերու թիւն՝ անբաւ է Հաստատութեանս պէտք եղած կաթի մատակարարութեան համար, որով կը ստիպուինք գրեթէ միշտ դրսէն ալ կաթ դնել :

Ձիերը կը ծառայեն Հաստատութեանս յատկացեալ կառավարական միսն և ալ պիտոյքները քաղքէն բերելու :

ՀԱՇՈՒԵՑՈՒՑԱԿ ԱՆԱՍՆԱՐԱՆԻ

ՄՈՒՏՔ

1900 Յունուար 1ին պատրաստ անասունք	7710
» » » » ուտեստք	1398
Նուիրեալ կենդանիք	4170
Գնեալ ուտեստք անասնոց	24379. 25
Նուիրեալ » »	6434. 50
Այլ և ալ ծախք	282
	41373. 75
Շահ	3050. 75
	44424. 50

Ե Լ Ք

Վաճառեալ կենդանիք	700
Կտրուած »	1360
Աղբերու վաճառում	400
Առնուած կաթ 15553՝ հոխան 1 ¹ / ₂ էն	23329, 50
Պատրաստ անասունք	13600
» ուտեստ անասնոց	5035
	<hr/>
	44424, 50

Ըստ այս հաշույ Գոմի կաթնային արտադրութիւնն ու աճումը կրցած է ախոռի երկու ձիերու ծախսը հոգալ եւ 3050 ³/₄ ղըշի շահ մ'ալ թողուլ. սակայն եթէ ի նկատի առնենք Գոմի եւ Ախոռի պաշտօնէից սնունդն եւ ամսական վարձքն, երեւան կ'ելլայ բաց մը՝ որ Ախոռի ծախսը կը ներկայացնէ, եւ զոր ընդհանուր ծախուց բաժնոյն հարկ է անցնել, քանի որ ձիերը Հաստատութեան ամէն կարգի պիտոյից տեղափոխութեան կը ծառայեն:

Ինչպէս ըսինք Գոմի կաթի արտադրութիւնը չբաւէր Հաստատութեան պիտոյից, պակասը դրսէն կը գնուի: Այս տարւոյ շրջանին մէջ սպառուած 32,854 հոխա կաթին 15,553 հոխան Գոմը մատակարարած է, իսկ 17,301 հոխան դրսէն գնուած է. այսինքն մեր Գոմը պիտոյից կէսը միայն մատակարարած է:

ՍՊԱՌԵԱԼ ՍՆՈՒՆԴԻՔ ԱՆԱՍՆՈՑ

(1900 Յունուար 1էն մինչեւ Դեկտեմբեր 31)

Յարդ	Հոխա	18883
Թեփ	«	19314
Սոտ	»	23790
Բասպալ	»	2350
Վարսակ	Քիլէ	50
Գարի	»	197

ՊԱՏՐԱՍ ՍՆՈՒՆԴԻՔ ԱՆԱՍՆՈՑ

(1900 Դեկտեմբեր 31ին)

22 ¹ / ₂ Քիլէ Գարի	292, 50
8110 Հոխա Յարդ	1840
8450 » Սոտ	2535
225 » Թեփ	112, 50
30 » Բասպալ	15
40 Քիլէ Վարսակ	240
	<hr/>
Գումար ղըշ.	5035

Զ. ԱՐՇԵՍԱԻՈՐՔ

Հաստատութեանս մէջ գտնուող արհեստաւորաց խումբը կը բաղկանայ ատաղձագործ, թիթեղագործ, երկաթագործ, դերձակ, հնակարկատ-կօշիակար, մեքենավար, որմնաշէն-հիւան, անագիչ եւ ջուլհակէ: Այս արհեստաւորաց ոմանց քով արհեստ ուսանող պատանիներ կը դրուին Ուսանողաց դասակարգէն:

Ըստ մայր տոմարի 1899 Դեկտ. 31ին Հաստատութեանս Ատաղձագործին քով կը գտնուէր 130¹/₂ ղըշի պատրաստ նիւթեղէն, թիթեղագործին քով 2435³/₄ ղըշի, երկաթագործին քով 240 ղըշի, Ջուլհակին քով 305 ղըշի. իսկ աղջկանց Որբանոցի ձեռագործի նիւթեղինաց գումարն էր 240 ղըշ:

Է. ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ ԵՒ ԴԻՒԱՆ

Հաստատութիւնս Մայր մատենադարանէն զատ ունի եւ մի Բժշկական մատենադարան՝ միայն բժշկական գրքերէ բաղկացեալ: Հիւանդարանի ու Ծերանոցի բաժիններուն մէջ եւս կը գրտնուին տարրական մատենադարաններ հիւանդաց, և անկելոց ըն-

թերցանութեան համար: Հոգաբարձութիւնս կը փափաքի Որ-
բանոցին մէջ ունենալ դասական գրքերէ բաղկացեալ մի մատենա-
դարան: Մայր մատենադարանի եւ Հիւանդանոցի ու Ծերանոցի
տարրական մատենադարաններուն մէջ կան 7653 կտոր գրեանք,
որոց աւելի քան 4000 կտորները կրկին օրինակ գրքեր են: Բժըշ-
կական մատենադարանը 128 կտոր բժշկական գործերէ կը բաղ-
կանայ:

Հաստատութիւնս ունի եւ Դիւան մը՝ ուր կը պահպանուին
Հաստատութեան տոմարներն ու թղթեղէնները:

Ը. Պ Ա Ր Տ Է Ձ

Հաստատութեանս շրջափակին մէջ այր յիմարները, կին յի-
մարներն եւ ծերունիներն ունին մասնաւոր պարտէզներ. խոկ ա-
պաքինեալ հիւանդները կեդրոնական բակին մէջ ժուռ կուգան:

Հաստատութեանս ընդդիմակաց պարտէզն՝ որ հասարակաց
գրաստանայրի մը վերածուած է, 25 ոսկի վարձք կը բերէ:

Թ. Մ Ա Տ Ո Ւ Ռ

Հաստատութեանս շրջափակին մէջ կը գտնուի Ս. Փրկչի Մա-
տուռն, ուր տեղի կ'ունենան ամէն օր ժամերգութիւններ եւ կտա-
կաւ Հոգաբարձութեանս կողմանէ ընդունուած Հոգւոյ Պատարագ-
ներ ու Պաշտօններ:

Ամէն կիրակի եկեղեցւոյ մէջ խաչահանգիստ մը տեղի կ'ու-
նենայ եւ ամէն երկուշաբթի Հաստատութեան զանազան յարկե-
րուն մէջ:

Ընդհանրապէս ծերերն ու անկեալները կը հետեւին ամենօր-
եայ եկեղեցական ժամերգութեանց: Կիրակի եւ Տօն օրերն որ-
բերն ալ ներկայ կը գտնուին եկեղեցական արարողութեանց:

Այս Մատրան պաշտօնէութիւնը կը բաղկանայ հոգեւոր հո-

վիւէ մը եւ լուսարարէ մը, որք գիշերները Հաստատութեանս մէջ
կը մնան:

Հովիւը՝ հոգեւորապէս կը մխիթարէ պատուարեալներն եւ
կատարել կուտայ անոնց կրօնական պարտականութիւնները, եւ
կ'ընէ թաղումներն ու մկրտութիւնները:

Հաստատութենէս 10 վայրկեան հեռի կը գտնուի Ս. Յակոբ-
բայ վանքն, ուր՝ հաստատուած է այժմ արանց Որբաձոցն:

Ս. Փ. Մատրան բանկալի 1900 տարւոյ հասոյթն է 6130
չրուշ:

Ս. ՓՐԿՉԻ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ԱՐԾԱԹԵՂԷՆՔ

	Հօխա	Տրամ
1 Հատ Մեծ քառաթեւ խաչ.....	1	385
2 » Ճաճանչաւոր խաչ.....	1	140
5 » Զուածեւ խաչ.....	1	155
2 » Գառաթեւ խաչ վրան Գառն Աստուծոյ.....		310
1 » Բոլորակ խաչ.....		30
2 » Զեռաց խաչ, մին ոսկեղօծ.....		40
1 » Ոսկեղօծ խաչ կենաց փայտի.....		30
1 » Արծաթեայ աջ Ս. Յակոբայ մասունքով.....		215
1 » Սկիհ մազզմայօք.....		320
1 » Ոսկեղօծ աղաւնի.....		230
6 » Կանթեղ արծաթ.....	2	390
1 » Միւռօնի թաս փոքր.....		67
1 » Գաւազան արծաթ.....		390
1 » Խնկաման ».....		90
2 » Սրբատուփ ».....		25
2 » Գօտի, մին կտորած.....		27
2 » Աւետարան իւղաբերից.....		267 ¹ / ₂
1 » » ատենի.....		190
2 » » ճաշու.....	1	300
2 » Սազաւարտ մէկ վակասով.....	1	230
4 » Աւետարան մանր.....	1	250
2 » » փոքր.....		150
	վերածեալ	18 201 ¹ / ₂

	Վերածեալ	Հօխա	Տրամ
1 Հատ Աւետարան իւղարերից		18	201 ¹ / ₂
4 » Փոքր արծաթ կանթեղ			100
1 » Աւետարան ատենի			234
1 » Ճանճանչաւոր խաչ Ս. Յակոբայ մատուցող			190
2 » Արծաթ խաչ փոքր			305
1 » » սոկեղօծ խաչ			3 ¹ / ₂
1 » » »			28
1 » » »			35
1 » Արծաթապատ մաշտոց			50
1 » Արծաթեայ խաչ			26

Հօխա 20 Տր. 373

Արժողութիւն Ղրշ. 20754

Ս. Փրկչի ՄԱՏՈՒՌԻՆ ԱՆՕԹՔ

Հատ	Հատ
1 Փղոսկրեայ գաւազան	1 Խնկաման արոյրէ
3 Հաֆիսէ, մին 18 մոմնոց	2 Մեծ Շարական
46 Արոյր աշտնկ 2ը մեծ խոշոր	4 Ժամագիրք
2 Փոքր կոնք պղինձ դեղին	1 Զանգակ
2 Ոտքի կոնք բմպղզով դեղին	1 Լսնապղինձ կանթեղ ատենի (տակը արծաթ)
24 Ծաղկաման (Սաքսոնիա)	2 » բուրվառ
1 Հաֆիսէլի կանթեղ	1 Զէթի բարբզ արոյրէ
13 կանթեղ	2 Մաշթոց 1ը մեծ
1 Թաղում	1 կոնդակ Ստեփաննոս Պր.քի
6 Գրքակալ	2 Պատրիարքական աթոռ
16 Դեղին պնակ	2 ճաշոց
1 Երգեհոն	1 Յայամաուրք
16 Պատկեր	4 Աշտանակ փատեայ
1 Պնակ (Քեասէ)	2 Մոմակալ
1 Դեղին խնկաման	1 Ժահնոց (Ֆարաշ)
1 Մեծ աշտնկ 43 մոմակալով	1 Լսնապղինձ խաչ

Հատ	Հատ
1 Մոմակալ գործիք	2 Զոյգ ծնծղայ
1 Տաղարան	2 » Արոյր քրոց
20 Բիւրեղեայ մոմակալ	1 » Լսնապղինձ քրոց
1 Լսնապղինձ դգալ խաչա- հանգստի	2 Գլուխ արծաթ
1 » Թաս »	6 Սիրտ »
1 Արծաթ գօտի պատարագ- չի ուլունքով բանուած	8 Աչք »
3 Արոյր կանթեղակալ	6 Փոքր խաչ »
1 Ժամացոյց մեծ	7 Ոտք »
3 Սեղան	1 Բուպիյէ 20նոյ
1 Մնտուկ	1 Կէս ատիէ 10նոց
1 Աւետարան բռնիչով	2 Բուպիէ 10նոց
1 Հովուական լսնապղինձ գա- ւազան սոկեղօծ	2 Բուպիէ 5նոց
1 զոյգ պատֆօն բուրվառ	2 Քաւթ Օամ. սոկեղ
	5 Արծաթ պատկեր
	1 Արծաթ ձեռք
	1 Փոքր արծ. խաչ 4 տրմնոց
	2 Փոքր սոկի Թռչնանկար
	Արժողութիւն Ղրշ. 4993, 50

Ս. Փրկչի ՄԱՏՈՒՌԻՆ ԶԳԵՍՏՔ

Հատ	Հատ
2 Սէտճատէ	
2 Փիլօն	
16 Շուրջառ	6 Շապիկ Թաւշեայ ուսնոցով (կիսամաշ)
12 » հողաթափ ու փապուճ	2 Թաւշեայ դրօշակ
2 Զաթալ թագ	1 Զեռ պատարագիչի զգեստ
1 Արտախուրան	4 Անձեռնոց ժամարարի, մին սոկեթեղ
5 Վակաս մին հնու թիւն	10 Սև շապիկներ օձիքներով
6 Սաղաւարտ	2 Տանթէլա վարագոյր
1 Ղենջակ	3 Սկիհի ծածկոց ընտիր տեսկ.
9 Ուրար	1 Խալլու
8 Շապիկ ժամարարի	4 Զոյգ Փորուրար
16 Մեծ և փոքր վարագոյր	4 » Բազպան
33 Գորգ	1 Մետաքսեայ ֆութա
16 Սեղանի սփռոց, բռնիչ ու ծածկոց	Արժողութիւն Ղրշ. 7618
4 Մինտէր	
66 Շապիկ ճայնաւոր տղոց	

Խմբ. պիկետայի նախագահութեամբ

Յ Ո Ւ Ց Ա Կ

ՅԱՏՈՒԿ ՊԱՇՏՕՆԻ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳԻ

- Պաշտօն եւ Պատարագ. — Անուանակոչութեան Տեանն յաջորդ-
կիւրակէ օրը — Սպարթալեան Յովհաննէսի հօրը:
- Պաշտօն. — Սրբոյն Յովհաննու Կարապետին ծննդեան օրն — Կա-
րապետ Հաճարեանի:
- Պաշտօն եւ Պատարագ. — Ութօրէից օրը — Մկրտիչ Ա. Ֆրէնկ-
եանի եւ Կողակցւոյն Թրֆանտայի:
- Պատարագ. — Ս. Սարգսի Տօնին օրը — Սարգիս Սուքիասեան
Մալմանեանի:
- Պաշտօն եւ Պատարագ. — Ս. Սարգսի Տօնին օրը — Տօքթ. Սար-
գիս Արամեանի:
- Պատարագ. — Ղազարու Յարութեան Տօնին օրը — Ղազարոս Հա-
մամճեանի հոգւոյն:
- Պաշտօն. — Աւագ Հինգշաբթի օրը — Հաճի Մաթոս Սիմօնեանի:
- Պաշտօն եւ Պատարագ. — Նոր Կիւրակէի յառաջիկայ Երեքշաբթի
օրը — Նազարէթ եւ Յարութիւն Գ. Ունճեանի:
- Պաշտօն եւ Պատարագ. Ս. Չատկի երրորդ օրը — Խրիստի Մահ-
տեսի Յարութիւն Նազարէթօֆ Թիւթիւնճեանի:
- Պաշտօն եւ Պատարագ. — Ապրիլ 16ին — Սարգիս Արսլանեանի:
» » . — Ս. Չատկի եւ Ս. Աստուածածնայ Վե-
րափոխման Տօնին օրերը — Մաքրուհի Յովհաննէս-
եանի (յետ մահու):
- Պաշտօն եւ պատարագ. — Ապրիլ 23 — ԽՏԵԿԻԿԻ օրը — Գէորդ
Մինասեան իջօրօզողուի ննջեցելոց եւ յետ մահու իւր
հոգւոյն համար եւս:
- Պաշտօն. — Ս. Չատկի Գ. օրը — Յարութիւն Թօփհանէլեանի:
- Պաշտօն եւ Պատարագ. — Ս. Համբարձման Տօնին օրը — Պէգճեան
ամիրայի, Տատեանց, Պալեանց եւ այլ բարերարաց:
- Պաշտօն եւ Պատարագ. — Մայիսի 28ին — Մահտեսի Արգար Յով-
հաննէսեանի:

- Պաշտօն եւ Պատարագ. — Ս. Նիկողայոսի Տօնին օրը — Մ. Էֆ-
թիկ Տիկին Պիլէզիկճեանի (յետ մահու) եւ Մայիսի 19ին
իւր եւ հանգուցեալ որդւոյն, Նիկողոս Պիլէզիկճեանի:
- Պաշտօն եւ Պատարագ. — Մայիս 23ին — Օր. Ակիւլինէ Կէօմ-
րիւքճեանի:
- Պաշտօն. — Մայիս 20ին — Ժօրժ Զարիֆիի:
- Պաշտօն եւ Պատարագ. — Ս. Համբարձման եւ Սրբոց Հօփսիմ-
եանց-Գայեանեանց տօնի օրերը — Հօփսիմէ Գար-
րիէլեանի եւ եղբօրը Համբարձումի (յետ մահու):
- Պատարագ. — Ս. Համբարձման տօնի յաջորդ Կիւրակի օրը — Հո-
ւոր Հալէպեանի եւ եղբօրն Համբարձում Գարրիէլեանի
(յետ մահու):
- « Տէր Ողորմեա » ռսեչ. — Հոգեգալստեան տօնին օրը — Բարե-
պաշտուհի Տիկնոջ մը համար:
- Պաշտօն եւ Պատարագ. — Ս. Եղիայի տօնին օրը — Շահղատէ պաշիի,
Տիրէքլէր արասի սիֆիճի եւ գալաֆ արհեստաւորաց:
- Պաշտօն եւ Պատարագ. — Ս. Սահակայ եւ Մեսրոպայ տօնին օրը,
Սահակ վարդապետ Շահինեանի:
- Պաշտօն եւ Պատարագ. — Գիւտ նշխարաց Ս. Լուսաւորչի Շարաթ
օրը — Գրիգոր Պարոնեանի:
- Պաշտօն եւ Պատարագ. — Գիւտ նշխարաց տօնին առթիւ յաջորդ
Կիւրակէ օր — Պալաթցի Գալինիկէ Ա. յնճեանի կնոջ:
- Պաշտօն եւ Պատարագ. — Վարդեվառի օրը — Տիկին Վարդուհի
Պարտիզպանեանի եւ ծնողաց, ազգականաց ու ամուս-
նոյն Պապիկ Խաչատուրեանի (յետ մահու Տիկնոջ):
- Պատարագ. — Վարդեվառի տօնի Երկուշաբթի օրը — Ագապի Գրի-
գորեանի (յետ մահու):
- Պատարագ. — Օգոստոս ամսոյ վերջի Երեքշաբթի օրը — Լանկա-
քօլի սափրիչ արհեստաւորաց ննջեցելոց հոգւոյն հա-
մար (բարձրաստիճան եկեղեցական մը պատարագելու է):
- Պաշտօն եւ Պատարագ. — Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման յա-
ջորդ Կիւրակէն — Տիկին Նէվրէսիմէ Մարգարեանի
գերդաստանին եւ յարեւատութիւն կենդանեաց:
- Պատարագ. — Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին օրը —
Տիկին Տիրուհի Ֆրէնկեանի ծնողաց՝ Յովհաննէսի, Տի-

- կին Նէվրիկի եւ եղբորն Միքէ Փէչտմալճեանի, նախկին հիւպատոս ի Սանթա-Մալրա :
- Պաշտօն եւ Պատուածածնայ վերադարձման տօնին օրը — Տի- կին Իսկուհի Եղիազարեանի եւ ամուսնոյն Յակոբ Սարգիսեանի (յետ մահու) :
- Պաշտօն եւ Պատուածածնայ տօնին Բշ . օրը — Իսկուհի Գորգորեանի, նաեւ եղբորը Նշան Շահինեանի եւ իւր որդւոց Գրիգորի, Կարապետի, Տիգրանի եւ Զենոբի :
- Պաշտօն եւ Պատուածածնայ տօնին օրը — Յովսէփ Կարապետեանի :
- Պատուածածնայ տօնին օրը — Մ . Թէֆար Մի- նասեանի :
- Պաշտօն եւ Պատուածածնայ տօնին օրը — Գօր- քրզնի եւ հազրքնի արհեստաւորաց ննջեցելոց :
- Պաշտօն եւ Պատուածածնայ տօնին օրը — Գաբրիէլ արհեստաւորաց :
- Պաշտօն եւ Պատուածածնայ տօնին օրը — Ֆերանդի ար- հեստաւորաց :
- Պաշտօն եւ Պատուածածնայ տօնին օրը — Զարչը քօլը դերձակ արհեստաւորաց :
- Պաշտօն եւ Պատուածածնայ տօնին օրը — Գէորգ Յա- կոբեանի, Գէորգ Մինասեան Խօրօղլուի ննջեցելոց և յետ մահու իւր հոգւոյն համար եւս :
- Պաշտօն եւ Պատուածածնայ տօնին օրը — Տէր Խաչա- տուր Աւագ քահանայ Տէր Գարրիէլեանի :
- Պաշտօն եւ Պատուածածնայ տօնին օրը — Մի- զանճեան Սերովբէի եւ կողակցին Նուրդիկ Տիկնոջ :
- Պաշտօն եւ Պատուածածնայ տօնին օրը — Ստե- փան Ֆինճանճեանի :
- Պաշտօն եւ Պատուածածնայ տօնին օրը — Յակոբ Գարազաչեանի :
- Պաշտօն եւ Պատուածածնայ տօնին օրը — Յով- հաննէս Սիւթճեանի եւ իւր քենւոյն Մաքրուհիի :
- Պաշտօն եւ Պատուածածնայ տօնին օրը — Վարդանեան Յակոբճեանի :
- Պաշտօն եւ Պատուածածնայ տօնին օրը — Պօղոս Վարդանեանի :

Մ Ա Ս Ն Գ .

ԿԱԼՈՒԱԾՔ, ԿՏԱԿՔ, ՎԱԳԸՖՔ, ԱՐԺԵԹՈՒՂԹՔ

ՀԱՇՈՒԵՑՈՒՅԱԿ ԵՒ ԵՒՄՏԻՅ ԵՒ ԸՆԴՀ. ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՈՒ

Ա. Կ Ա Լ ՈՒ Ա Ծ Ք

ՅԱՆԿ ԿԱԼՈՒԱԾՈՅ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ

Թաղ	Թիւ	Կարուած	Տարեկան վարձք
Հիւանդանոց	—	Ջուր մէկ մասուրա (1)	
Եկտիգուլէ Չիֆթլիքաթ	1	Հիւանդանոցի դի- մացի պարտէզը (2)	2160
» Իսպիթալեա փողոց	50		
» » »	48		
»	—	Պօսթանի միւլք և կէտիկ (5)	500
» Խասթախանէ	»	Հիւանդանոց	—
» Թիմուրխանէ	»	125 Սրճարան և պարտէզ (4)	—
Սամաթիա Թօրթազ	»	14 Գետինի 3/4 բաժին	—
» Սուլու մանասթըր	47	Գետին	—
» Ինէպէկ փողոց	29	»	—
» Պալըզի Հաճի Գէ- որդ փողոց	14	»	—
» Էրմէնիլէր չէլմէսի	22	Տուն (3)	480
Եկնի գարու Քեաթիպ Գասթմ	49	»	1560
մահալլէսի Օրթա փողոց	49	»	960
Գումգարու Մօլա թաշի	28	Սրճարան	1920
Չուգուր Չէլմէ խան	23	Սենեակ (6)	300
Էթ մէյտան Բէչտիմալճի խան	10	»	480

Թաղ	Թիւ	Կալուած	Տարեկան վարձը
Շահգ. Պաշի, Տիրէքլէր արասի	48	Կրպակ	1080
Սուլթան Պայազիտ	148	»	600
Սուլթան Պայազիտ Հասան բա-			
շա Գարադօլ խանի տակ	139	»	—
» » » »	137	»	—
» » » »	7	»	—
Շուկայ, Քէսէճիլէր փողոց	125	»	1296
» Սանտալ Պէզէսթէն	13	Երկու Քէրէնք տօլապ(8)	—
» Կէլինճիք փողոց	25	Կրպկ. 1/3	—
» Եարբ Թաշ խան փողոց	3	»	—
» » » »	7	»	—
» Եօրկանճըլար	63	»	—
» Գազազհանէ	53	»	—
» Պաթ բազար	80	»	—
» Սըրմաքէշլէր փողոց	72	»	—
» Ալի բաշա խան	35	Սենեակ	—
» » » » վերի յրկ.	27	»	—
» » » »	3	Կրպկ. 1/3	—
Ճամիլի խան	8	»	—
Ուզուն Չարշի	404	»	960
Ուն գարան, Չէյրէկ փողոց	27	Սըճարան	3000
Մազասճիներու մէջ	5	»	1920
» » »	31	Կրպակ 2/3 բաժին	720
Կէտիկ բաշա, Բէշտիմալճի փղց.	10	Տուն	1800
Վէզիր խան, վերի յարկ	11	Սենեակ(10)	—
» » » »	13	»	—
Շուկայ, Եունճու խան	3	»	—
Եաղճի խան, վերի յարկ	20	»	—
Աստարճի խան	6	»	—
Գըզլար Աղասի խան վերի յարկ	15	» 1/2	—
Շուկայ Եալտըզճի խան »	11	»	240
Եաղճի խան վերի յարկ	14	»	300
» » » »	11	»	600
Մեծ Սաֆրան խան	13	»	480
Վարազճի խան	7	» (12)	1008

Թաղ	Թիւ	Կալուած	Տարեկան վարձը
Սաղսըլը խան, վերի յարկ	5	Սենեակ } (15)	—
» » միջին »	5	»	—
Քիւրքճի » վերի »	3	»	600
Չինիլի » » »	5	»	720
» » » »	6	»	1720
» խանի միւլքին 1/4 բաժինը		(14)	—
Վալիտէ խան, վերի յարկ	36, 37	Սենեակ և խոհանոց	1620
» » » »	38, 39	» »	1620
Մեծ Նոր » վարի »	29	»	720
» » միջին »	50	»	960
» » » »	51	» (15)	—
Սիւլէյմանիէ Թիրեաքի Չարշի		Կրպակ (16)	—
Թահմիզ փողոց	10, 12, 14	Սէրէթճի խանի կէսը (17)	1320
Թարազճըլար ճատտէսի	98	Մաղազա	4320
Ա. յազմա գարու. Քէրէսթէճիլէր	442	»	3240
Էյուպ, Պապա Հայտար մահալ-			
լէ Սօֆուլար ճատտէսի	25	Տուն	360
Թօրգարու, Քէհալ Պաղի	29	»	360
Պէշիկթաշ, Ճիհաննիւմա մահալ-			
լէսի, Չըզմազ փողոց	7	»	840
Ղալաթիա, Թօրճըլը ճատտէսի	168, 170	Բասաժ (11 սենեակով)	19680
Բերա, Տէրվիշ փողոց	25	Տուն (18)	7776
» Նառ փողոց	6	»	2592
» Տուվարճի փողոց	4, 6, 61	Երեք կէս տուն	480
» Էրիկ »	2	Երկու կրպակ	1776
» Պիւլպիւլ տէրէսի	75	Գետին	—
» Գափուն փողոց	25	»	—
» Թաթալլա ճատտէսի	1	» 300 կանգուն	—
» » » »	8	» 349 »	—
» » » »	6	» 749 »	—
» » » »	7	»	—
Պօյաճի գիւղ, Ֆըսթըբլըք	9	»	—
Պէօյիւք տէրէ, Ֆըսթըք սույու.	19	»	—
Սկիւտար, Արապ գատէ	19	»	—
» » »	6	Տուն (19)	1440

Թաղ	Թիւ	Կարուած	Տարեկան վարձը
Սկիւտար Սէլամուզ Մէյխանէ փղ.	44	»	960
»	»	» 46 Կրպակ	} (20)
»	»	» 42 »	
»	»	» 48 »	
»	»	» 7 Տուն	
»	»	Ճատտէսի 371 Գետին	—
»	»	» 375 »	—
»	»	» 377 »	—
»	»	» 379 »	—
»	»	Թոսպաթ փղց. 3 Տուն (փլած) (21)	—
»	»	Տիպէկ փողոց 22 Գետին (22)	—
Գրնալը կղզի	7	» (1000 կանգուն)	—
Պօսթանճը պաշը Քէօբրիւսի		» (1200 »)	—
Խասգիւղ, Ա. յազմա փողոց	19	Տուն (23)	—
» Պատէմլիք	13	Գետին	—
Սալմաթօմրուք, Արբաճի պագալ	18	Տուն (24)	600
Ալէմտաղի	—	Գետին	—
Չանագ գալէ, Ա. յվաճըզ գիւղ	— 2	Զիթաստան (400 ծառ.)	2500
Բարեբոլ, Քէլէվէրէկ գիւղ	— 3	Արտ (25)	—
Անդրիանուպոլիս	— 1	Կրպակ	370

Ընդհանուր գնահատեալ կարուածոց արժէքն է 1,422,996 Ղրշ. :

ԲԱՑՍԱՐՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՔ ԿԱԼՈՒԱԾՈՑ ՎՐԱՅ

- (1) Սոյն ջուրը Հիւանդանոց հոսեցնել տրուեցաւ 1899ին :
- (2) Ա. յս այգին որ երեք հեկտարներունի այժմ գրօսավայրի վերածուած է :
- (3) Ա. յս միւլիէն քանի տարիներէ ի վեր վարձք առնուած չէ, խնդրոյ տակ լինելուն համար :
- (4) Սոյն սրճարանն և պարտէզն Որբանոցին խառնուած են :
- (5) Սոյն տան միայն երկու սենեակը բնակելի ըլլալուն ամսական 40 զրշ. վարձու տրուած է :
- (6) Սոյն սենեակը տարւոյն մեծ մասը պարապ մնաց :

- (7) Սոյն կարուածոց սեփականութիւնը խնդրոյ տակ է :
- (8) Ա. յս երկու ֆեքեմիները երկար տարիներէ ի վեր վարձու չեն բռնուիր :
- (9) Երկրաշարժէն մնասուած և վերանորոգեալ, սակայն ցարդ վարձուած չեն :
- (10) Սոյն երկու սենեակները փլած են :
- (11) Երկրաշարժէն փլած են :
- (12) Վարազճի խանի սենեկապետ Խօրօղլու Գէորգ աղայէն նուիրեալ է :
- (13) 1854ի երկրաշարժէն փլած են :
- (14) Սոյն միւլքի փոխարէն Հիւանդանոցն ալ միւլքի վարձուց վճարելի հաշիւ ունենալով նոյն խանին մէջ, իւր պարտքը կը հաշուակցի միշտ պահանջքին :
- (15) Ա. յս սենեակը Հոգարարձութեանս տրամադրութեան տակ է :
- (16) Սոյն կրպակին տեղն անորոշ վիճակի մէջ է :
- (17) Սոյն խանը վերջին երկրաշարժէն մասամբ փլած է :
- (18) Ազգ. Մեծանուն բարերար վառօդապետ Պօղոս պէյ Տատեանի կողակից հանգուցեալ տիկին Բէմպէի կողմանէ Հիւանդանոցիս նուիրեալ է. պայմանաւ որ Հիւանդանոցի սնտուկն ամէն տարի 1250 զրշ. վճարէ Մայր եկեղեցւոյ սնտուկին, Պօղոս պէյի մարմնոյն անդ ամիսական համար :
- (19) Սոյն տունը հանգուցեալ Ասատուր էֆ. Ֆրէնկեան իւր կենդանութեան Հիւանդանոցիս նուիրած է :
- (20) Սոյն երկու փայտաշէն տուներն և տակի խանութները Սկիւտարի բնակիչներէն հանգուցեալ Թարհանճեան եղբայրներէն կտակեալ են, որոց երկու կրպակները պարապ են :
- (21) Սոյն տունէն երկար տարիներէ ի վեր վարձք առնուած չըլլալով, և խարխուլ վիճակի մէջ ըլլալուն փլցուեցաւ :
- (22) Խնդրոյ ներքեւ է :
- (23) Սոյն տունն անբնակելի վիճակի մէջ կը գտնուի :
- (24) Սոյն արտերու սեփականութիւնը խնդրոյ տակ է :
- (25) Տիկին Կալինիկէ Ա. յնաճեանէ կտակեալ :

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆՍ ՕՐՈՎ ՅԱԻԵԼԵԱԼ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐ

Ներկայ Հոգաբարձութեան օրով կալուած առնուած չէ, այլ սակայն նախապէս կտակեալ հետեւեալ կալուածներն՝ իրենց տէրերուն մահուամբ՝ Հիւանդանոցիս մնացած են:

Գնահատեալ արժէք

1. — Իւսկիւտարի բնակիչներէն Թարհօնճեան Գարբիէլ և Միքայէլ եղբարց 1891 Սեպ. 2ին կտակած կալուածներ	Ղրց.
Ա. — Իւսկիւտար Սէլամսըզ Մէքթէպ փողոց թիւ 7 տունն	5000
Բ. — » Մէյխանէ փողոց թիւ 44 տունն	12.000
Գ. — » » » թիւ 42, 46 և 48 երեք կրպակներն	8800
2. — Եէնի գարուի բնակիչներէն Հոուր Գարբիէլ Հալէպլեանի 1887 Դեկտ. 22ին կտակած Եէնի գարու Քեաթիպ Գասըմ մահալլէսի Օրթա փողոց 49 եւ կրկին 49 թիւ երկու տուններն	19,000
3. — Էյուպի բնակիչներէն Իսկուհի Աբրահամեան՝ Հիւանդանոցի վրայ դարձուցած Էյուպ՝ Պապա Հայտար փողոց թիւ 25 տունն	4000
4. — Կալինիէ Այնաճեանի մահուամբ՝ ի կենդանութեան Հիւանդանոցիս կտակած Սալմաթօմրուքի ճատտէն Աբրահի Պաղալ փողոց՝ թիւ 18 տունն:	3500
5. — Արուս Բարթամեան անուն Բերայի կնոջ և իւր եղբորը կողմանէ ի փոխարէն իւրեանց ցմահ պատասպարութեանն՝ Հիւանդանոցիս վրայ դարձուած	
Ա. — Բերա Մանկասար Պօսթան թաղ թիւ 1 տուն	11,500
Բ. — » » » » » 15 գետին	1500

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆՍ ՕՐՈՎ ԿՏԱԿԵԱԼ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐ

1. — Տիկին Էպրոս Համարձումեան՝ իւր ստացուածքն եղած Պէլիթաշ Շէրպէթհանէ փողոց թիւ 31 տունը ցմահ իրեն, եւ յետ մահու Հիւանդանոցիս կտակած է:

2. — Քահլէ տէյրմէնճիսի Մ. Յարութիւն Վարդերէսեան՝ իւր ստացուածքն եղած՝ Պոլիս Մաքասճիներուն մէջ թիւ 31 խանութին ²/₃ բաժինը Հիւանդանոցիս նուիրած է, պայմանաւ որ ցմահ անդ պատասպարուի:
3. — Բերայի բնակիչներէն գինեպան Մ. Յակոբ Պետրոսեան Հիւանդանոցիս նուիրած է՝ իւր ստացուածքն եղած Բերա՝ Մաճառի կողմը Այնալուա փողոց թիւ 13 քարուկիր խանութը, իւր մահուընէ յետոյ Հիւանդանոցիս կալուածոց կարգը դատուելու պայմանաւ:

Բ. ԿՏԱԿՔ

Գ Ա Ն Ձ Ե Լ Ի Կ Տ Ա Կ Ք

	Ղրուց
Սպարթալեանի կտակ տարեկան 14 ¹ / ₂ Օսմ. ոսկիի, Զմիւռունիոյ Ազգ. վարչութենէն գանձելի	1566
Մատթէոս Սիմէոնեանի կտակ, տարեկան 800 Ղրչ. Ղալթիոյ եկեղեցւոյ խնամակալութենէն գանձելի	800
Մարիամ Իյնէճեանի կտակ, տարեկան 702 Ղրչ. Բերայի կալուածոց Հոգաբարձութենէն գանձելի	702
Հետեւեալ կտակներն Մայր եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհրդէն գանձելի են	
Գազաղ Յովսէփ	տարեկան 22 Ղրչ.
Գուանեան Տիրուհի	» 21 »
Ալաճաճեան Արշակ	» 92 »
Խօրասանճեան Զիլճի Արուս	» 28 »
Եազըճեան Գերդաստան	» 80 »
Զէօմէկճի Սամուէլ	» 5 »
Թովմայեան տիկին Մարինոս	» 48 »

Ալեմտաղցի Տէր Յարութիւն	տարեկան	14 Ղրշ.	
» » » ի երեցկին	»	13 »	
ձէվահիրճի Սաչատուր	»	44 »	
Աղլաղանեանի կողակից	»	8 »	
Փիլիպոսեան Նաղլը տիկին	»	75 »	450
			<u>3518</u>

Վ. Ճ. Ա. Ր. Ե. Լ. Ի. Կ. Տ. Ա. Կ.

Տարեկան 1250 ղրշ. Մայր եկեղեցւոյ կը վճարուի Տատեան Պօղոս պէյի հոգւոյն, ամէն տարի Պօղոս Պետրոսի օրը Ս. պատարագ մատուցանելու համար:

Գ. Վ. Ա. Գ. Յ. Ք.

ՀՐԻԱՆԴԱՆՈՑԻՍ ՈՒՆԵՑԱԾ ՎԱԳՅՆԵՐԸ

	Կսոր	Վերածեալ	Կսոր
Ղալաթիա	2	Բերա	1
Օրթագիւղ	13	Եէնի գիւղ	2
» Շէօհրէթ օղլու պօսթանը	8	Իւսկիւտար	53
Գուրուչէշմէ	1	Գարթալ	1
Խասգիւղ	3	Հէյպէլի-Ատա	1
Լանկա	2	Նարլը-գաբու	5
Գոււգարու	5	Արնավուա-գիւղ	1
Էյուպ	1	Պէօյիւք տէրէ	1
Վերածելի	<u>111</u>	Գոււար	<u>176</u>

Գ. ԱՐԺԷԹՈՒՂԹՔ

ՅՈՒՅԱԿ ՊԱՏՐԱՍ ԱՐԺԷԹՂԹՈՅ 1900 ԴԵԿՏ. 31

178 ՀԱՏ ԱՐԵԻԷԼԵԱՆ ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՈՅ ԲԱԺՆԵՏՈՍՔ

33900	213090	512664	929196	1287678	1631352
61992	219913	517558	934244	1291640	1635011
71962	231744	527010	935151	1309738	1659740
77161	245879	563050	936456	1336987	1680861
77162	266577	574593	946325	1336988	1688251
82542	289377	584963	955162	1336989	1743989
86737	299132	611723	962214	1336990	1756060
104921	309825	613457	965056	1336991	1766283
104922	309873	613466	972143	1338269	1785342
104924	318379	613467	977950	1379901	1785343
104929	325277	613468	979870	1379905	1800693
104931	333605	613469	979871	1379907	1804095
104933	335884	613470	984062	1419747	1807400
104934	342070	613471	986474	1421217	1813481
104941	400707	613834	994087	1426036	1816502
104942	411225	615311	994607	1427754	1822798
104950	415717	615314	994608	1435468	1823482
105952	420692	623108	1074399	1449378	1831464
104955	424282	627306	1074400	1452370	1831466
104956	431178	632367	1149626	1458061	1854405
104961	440359 ⁽¹⁾	689069	1181477	1462619	1869182
104964	445393	738840	1202090	1480051	1869502
109945	453566	744863	1203544	1499950	1885487
131656	461109	750363	1222172	1508366	1888393
157006	468882	821085	1223253	1557113	1937900
175046	474915	821087	1228284	1573436	1943329
192114	474919	821095	1257050	1578119	1975674
198498	474921	821096	1261813	1594387	1976195
206788	507798	821100	1265662	1598416	
212747	509470	910705	1281347	1614310	

(1) 1900 Ապրիլ 1ի 181րդ վիճակահանութեան ամօրքի շահած է:

ԲՈՒՍԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱՏՈՄՄԲ

13286	Սէսի	20 թիւ	1864 Տարւոյ
8369	»	15 »	» »
18356	»	26 »	1866 »
18357	»	26 »	» »
18358	»	26 »	» »
18359	»	26 »	» »
14013	»	20 »	» »

ՔՐԷՏԻ ՖՕՆՍԻԷ ԷԺԻԲՍԻԷՆ

94782	128160
128055	128161

ՊՈՒԿԱՐԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱՅՈՒՂՔ

2423

ՎԻԼՏԵԼԻՅՆ

555703

ՎԻԼՏԵ ՊՐԻԻԲՍԷԼ

18642	Սէսի	2 թիւ
18642	»	3 »
18642	»	4 »
42427	»	23 »
42427	»	24 »
42427	»	25 »
54142	»	3 »

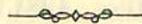
ԷՄՎԱԼԻԻԹԱՄ

49776 զրշ. արժէքով

ՕՍՄ. ՔՕՆՍՕԼԻՏԷ

440 հատ

Արժեթղթոյ արժէքն է 122968 $\frac{3}{4}$ զրուշ:

Ե. ԵԼԵԻՄՈՒՏՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՍ

Հաստատութիւնն տարեկան շուրջ 12.000 ոսկւոյ ծախս մ'ունի, որպէս կը տեսնուի ելեւմտից ցուցակին մէջ, որոյ փոխարէն շուրջ 5000 ոսկւոյ գրեթէ հաստատուն եկամուտ ունիմք, 5000 ոսկւոյ հաւանական եկամուտ, և 2000 ոսկւոյ բաց մը՝ զոր նիւթական և դրամական նուիրատուութեամբ կը փակեմք: Յետագայ ցուցակն ամիսի գաղափար մը կուտայ մեր եկամտից մասին:

ՀԱՍՏԱՏ. ԵԿԱՄՈՒՏ	1. Կալուածներու և վազմներու հասոյթ, արկն. շուրջ 850	
	2. Կառավարութեան հացի և մսի նպաստն » » 3600	
	3. Մալիէի թոշակն (1) » » 220	
	4. Մշտնջենական կտակ (էջ 81) » » 30	
	5. Արհեստակ. վարժ.ի Խնամակալ. նպաստ (2) » 600	
	6. Պհնջ. Արժէթ. և իլրավի Կտրոն և տոկոս » » 50	
ՀԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԱՄՈՒՏ	7. Մոմատուն (էջ 52), սիկառի թղ. (3), Օրացոյց (4) » » 850	
	8. Յնցոտատուն (էջ 54) և ննջեցելոց աւանդ. (5) » » 50	
	9. Անցադրատան, նշանտուութեան (6) հասոյթ » » 330	
	10. Եկեղ. պնակներէ, եկեղ. և առան. դնձնկ (7) » » 650	
	11. Ս. Փրկչի մատրան հասոյթ » » 60	
	12. Տօնկն. այցել. ծաղկեպսիկ և ծաղկեփ. (8) » » 530	
	13. Տարեկան նուագահանդէսի (9) հասոյթ » » 800	
	14. Պատուար. թոշակ, մտից և ցկեանս տուրք » » 1200	
	15. Զանազան հասոյթներ » » 200	
	16. Նիւթական և դրամական նուէրներ տարեկան » 2000	
	Գումար	12,000

Այս 1900 տարւոյ ելեւմտից իրական վիճակն յետագայ ցուցակաւ կը պատկերեմք:

(1) Ի փոխարէն Տատեան գերդաստանի կողմանէ Հաստատութեանն թողուած մսի ունձիկին: (2) Արհեստական վարժարանի Խնամակալութիւնն 1894էն ի վեր տարեկան 600 ոսկւոյ նպաստ մը կուտայ, ի փոխարէն 100 որբոց արհ. կրթութեան: (3) 1894էն ի վեր ի նպաստ Հաստատութեանս սիկառի թուղթ պատրաստելու արտօնութիւն ստացուած է: (4) 1882էն ի վեր ի նպաստ Հաստատութեանս տարեկան Օրացոյց մը կը հրատարակուի, 1900էն ի վեր սկսուած է եւ մի « Տարեցոյց » հրատարակուի: (5) Հաստատութեանս մէջ մեռնող պատուարելոց անձնական հագուստից վաճառման արդիւնքն է: (6) Պատրիարքարանն իւրաքանչիւր անձագրի համար 12 զրշ. կը գանձէ ի նպաստ Հաստատութեանս. իսկ նշանտուութեան հասոյթին կէսը կուտայ: (7) Առտնին զանձանակները հաստատեալ են 1898ին: (8) Տօնական այցելութեանց փոխադէն նպաստն հաստատեալ է 1875ին փոխան ծաղկեպսակին՝ 1894ին եւ փոխան ծաղկեփունջին 1899 ին: (9) Հաստատեալ 1899 ին:

	Հրուշ	Սնդ.
1. Կալուածք { Կալուածք . . . . . 72,062,50 Պարտէզի վարձք . . . . . 2,737 Զիւնաստան . . . . . 5,110 Պարտէզի միւլքի վարձք 500	80,409	50
2. Վազրճի հասոյթ	4,980	50
3. Կապտ կառավարութեան (հաց եւ միս)	335,350	
4. Թոշակ Մալիէի	28,836	
5. Կտակեալ զբամազուխ (նաւիրեալ կալուածք	16,500	
6. Կտակք { Միանուագ կտակ . . . . . 29,160 Տարեկան մշտնջենական կտակք 3,464	32,624	
7. Արհեստական վրժ.ի Խնամակալութեան նպաստ (600 սակի)	64,600	
8. Պահանջներու տոկոս	1,400	50
9. Արժէքից կտրոններէ եւ իյնածի տոկոս	4,042	50
10. Մոմտան շահ	21,025	75
11. Յնցոտատան հասոյթ	3,897	
12. Սիկառի թղթի հասոյթ	26,399	
13. Դպրոցական տետրակներու կնքում	163	
14. Օրացոյցի հասոյթ { Պարզ . . . . . 21,982,75 Ընդարձակ 16,415	38,398	25
15. Անցագրատուն	15,612	
16. Նշանատուութիւն	18,617	50
17. Եկեղեցեաց եւ Հաստատութեան գանձանակներէն	19,399	50
18. Կանկներէ	25,021	25
19. Աւտին գանձանակներէ	23,891	75
20. Ս. Փրկչի մատրան հասոյթ { Բանկալ . . . . . 2382 Թաղման նուէր 3748	6,130	
21. Տօնական այցելութեանց փոխարէն	7,452	
22. Ծաղկեպտակ յուղարկաւորութեանց	34,701	50
23. Ծաղկեպտակ հարսանեաց	14,380	
24. Տարեկան նուագահանդէս	84,224	50
25. Թոշակք պատասխարելոց { Երրոց . . . . . 6,373 Յիմարաց . . . . . 52,759,50 Որրոց . . . . . 11,901 Հիւանդաց 39,217	110,250	50
26. Մտից տուրք հիւանդաց	17,175	75
27. Յիւանս մուտք	1,836	
28. Դրամական նուէրներ { Պարբերական (բժնորդ.) 4,740 Միանուագ . . . . . 123,234 Տարեկան հանգստեան 24 623	152,597	
29. Նիւթական նուէրներ	86,617	
30. Զանազան հասոյթ	9,540	75
31. Կահագործ Հիւանդանոցի	1,987	25
32. Թիւեղագործ	1,731	25
33. Զուլիակ Հիւանդանոցի	1,227	
34. Անասնարան	3,050	75
35. Որբանոցի արհեստանոցներէ { Ոստայնանկ . . . . . 2813 Կոշիակար . . . . . 10024 Կահագործ . . . . . 474,50 Դերձակ 237,50	13,549	
36. Դրամական շահ	4,396	50
37. Աւանդը ննջեցեոց	1,565	
	1,363,779	75

	Հրուշ	Սնդ.
1. Մնունդր	552,056	25
2. Լուսաւորութիւն, լուսոց եւ վառելանիւթք	41,219	25
3. Հանդերձեղէն { Մաշած . . . . . 105,930,75 Նորոգութիւն 696,25	106,627	25
4. Դեղորայք	26,696	25
5. Որբանոցի պաշտօնէից ամսական եւ դպրոցական պիտոյք	74,053	25
6. Պաշտօնէութեան ամսականք	266,713	
7. Կարասիք { Հինցած . . . . . 14,467 Նորոգութիւն 11,825,75	26,292	75
8. Շինութիւնք եւ նորոգութիւնք { Հիւանդանոցի 43,572 Ս. Յակոբի 11,349	59,921	75
9. Զանազան ծախք (որորումն էլ պարգեւք եւն.)	50,170	25
10. Տպագրական ծախք	2,769	
11. Դրասնեկաց ծախք	1,796	50
12. Վարձք Հոգաբարձութեան զբանեակի	1,920	
13. Կալուածական ծախք	5,897	
14. Կալուածական տուրք	19,719	75
15. Ապահովագրութիւն	3,924	75
16. Անցագրատան ամսական	6,000	
17. Վճարելի կտակ	1,250	
18. Բժշկական եւ վիրարութեան պիտոյք	7,066	25
19. Յատկացեալ ամսականաց	5,890	
20. Պաշտօնէից նուէր	1,620	
21. Աղջկանց ձեռագործի արհեստարանին համար ծախք	189	25
22. Դանձանակաց համար տասանորդ	3,931	75
23. Վազրճի համար տասանորդ	938	
24. Բաժանորդագրութեան հաւարչին	480	
25. Նշանատուութեան ծախք	2,655	
26. Զէն եւ Շահ	2,655	25
Հասոյթից առաւելութիւն	1,027	
	92,949	25
	1,363,779	75

	Հրուշ	Սնդ.	Հրուշ	Սնդ.
Ընդհանուր կալուածոց արժէք (էջ 78)	1,422,996			
Արժէքից արժէքը (էջ 84)	122,968	75		
Պատրաստ անասունք (էջ 66)	13,600			
» հանդերձեղէնք (էջ 58)	194,707	25		
» դեղորայք (էջ 54)	7,137	50		
» կարասիք { Կարասիք (էջ 60)				
{ Զգեստեղէնք մատուռի (էջ 71)				
{ Արծաթեղէնք » (էջ 70)				
{ Անօթք » (էջ 71)	245,770	50		
» պարէնք { Մնուկը (էջ 63) 13,256				
{ Իլուս. Լուսաց. Կառելի (էջ 64) 18,358,75	31,614	75		
» » անասնոց (էջ 67)	5,035			
Մոմարանի դրամագլուխը (էջ 53)	65,157	37½		
Պատրաստ ընդարձակ օրացոյց (Մայր տոմ. 175) 8120				
» պարզ օրացոյց . . (» » 184) 2500	10,620			
» գործիք բժշկական (» » 170)	5,201			
» 4օշիկ 3520				
» Ոստայնանկ 2291				
» Զիւսն 1364				
» Կահազործ 3833,75				
» Դերձակ 2727,75				
» Զեռագործ 1437	15,173	50		
Սիկառի Թղթի դրամագլուխ (Մայր տոմար 91) . .	15,284			
Զանազաններէ պահանջք (» » 10)	2,640,934	25	4,796,196	87½
Պատրաստ դրամ . . . . . (» » 171)			29,759	
			4,825,958	87½

	Հրուշ	Սնդ.	Հրուշ	Սնդ.
Զանազանաց պարտք	433,670			
Ներկայ դրամագլուխ	4,392,288	87½	4,825,958	87½
			4,825,958	87½

Յ Ա Ի Ե Լ Ո Ւ Ա Ծ

ՅԱՆԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՆՍ ՊԱՇՏՈՆԷԻՅ

ԳՐԱՍԵՆՆԱԿ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆ

Մաքսուտ Խրտավէրտեան	Տեսուչ
Հայրապետ Շնորհքեան	Համարակալ-Քարտուղար
Պօղոս Վարժապետեան	Գրագիր
Յովակիմ Գալաֆեան	Մատակարար
Գէորգ Գայրջեան	Հաւաքիչ կալուածոց վարձից
Ռուբէն Ասատուրեան	Հաւաքիչ պատասպարելոց թոշակ.
Գրիգոր Պէնկեան	Երթեւեկ
Յովհաննէս Աղաճանեան	Մոմատան վաճառ. պաշտօնեայ

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄԱՏՈՒԹ

Վարդան Վարդ. Բրօխործեան	Հոգեւոր Հովիւ
Տօքթ. Յ. Գ. Շիրինեան	Տնօրէն
Յովհաննէս Յ. Բիւրքճեան	Դեր-Տնօրէն
Գարեգին Մերկերեան	Դիւանապետ
Արմենակ Այվազեան	Գործակատար Տնօրէն. Գրասեն.
Մկրտիչ Գարպասեան*	Օժանդակ գրագիր
Սարգիս Գույումճեան*	Լրատար
Կարապետ Տէօքմէճեան	Դռնապան
Տիրան Օհաննէսեան	Լուսարար
Պօղոս Շահեան	Հակահսկող
Յարութիւն Յովհաննէսեան	Սեղանապետ պաշտօնէից
Տիգրան Սահակեան	Արձարար
Կարապետ Կէօզէրեան	Լուսաւորութեան պաշտօնեայ
Պետրոս Յակոբեան	Մաքրութեան և ջեռուցման հսկող
Յարութիւն Կարապետեան	Սպասաւոր Տնօրէն. Գրասենեկի
Գրիգոր Փիլիպպոսեան	Արձարար » »

Հ Ի Ի Ա Ն Գ Ս Ր Ա Ն

Տօքթ. Ն. Տաղաւարեան	Բժշկապետ
» Մ. Զարդարեան	Վիրաբոյժապետ
» Կ. Իբլիքճեան	Օժանդակ բժիշկ
» Մ. Բարաղամեան	» »
Քրիստինէ Փափազեան*	} Հսկող մայրապետք Հիւանդր.
Սրբուհի Եաղճեան*	
Արմաւենի Չափատիչեան*	
Աղաւնի Մոմճեան*	
Գալուստ Բամպուկճեան	Վիրադարման ներքին ճիւղին
Արտաշէս Սահակեան	» արտաքին »
Յակոբ Թորոսեան	Հիւանդապահ
Մաքսուտ Մէհտէրեան	»
Միհրան Աճէմեան	»
Գրիգոր Քէրէմեան	»
Նշան Գալուստեան	»
Աբէլ Պօղոսեան	»
Անդրանիկ Խաչիկեան	»
Յակոբ Ունճեան	»
Աեպուհ Մինասեան	»
Կարապետ Գևորգեան	»
Օղիտա Գրիգորեան	Հիւանդապահուհի
Հնազանդ Համբարձումեան*	»
Էլմաս Սարգիսեան*	»
Օր. Մաղթիկ Ապահունի*	Հանդերձապահ
Յակոբ Տէր Բարթող	Գիշերապահ
Կարապետ Յակոբեան	Մատակարար
Պետրոս Կարապետեան	Սեղանապետ
Ենովք Սարգիսեան*	Լոգանաց պաշտօնեայ
Պետիկ Գրիգորեան	Սափրիչ
Սիրական Տիրատուրեան*	Դռնապան

Յ Ի Մ Ա Ր Ա Ն Ո Յ

Տօքթ. Լուիճի Մօնճէրի	Յիմարարոյժ
» Ա. Գազազեան	Օգնական յիմարարոյժ

Ճանիկ Գրիսեան	Պետ յիմարապահ
Խաչիկ Նշանեան	Յիմարապահ
Կարապետ Օհաննէսեան	»
Արտաշէս Գեորգեան	»
Գալուստ Մարտիրոսեան	»
Թաղուր Փէշլիվանեան	»
Լեւոն Խաչիկեան	»
Պետրոս Յակոբեան	»
Մկրտիչ Անդրիկեան	»
Յովհաննէս Կարապետեան	»
Նազար Գեորգեան	»
Սարգիս Դաւթեան	»
Միքայէլ Յովակիմեան	»
Հնազանդ Օհաննէսեան	Պետ Յիմարանոցի կանանց
Փարիս Յակոբեան	Յիմարապահուհի
Խորովուհի Բարսեղեան	»
Աննա Յովակիմեան	»
Մարիամ Կարապետեան	»

Ո Ր Բ Ա Ն Ո Յ

Յակոբ Նիկողոսեան	Տեսուչ Որբանոցի
Օր. Բուբուլ Չայեան	Աւագ վարժուհի
Օր. Իսկուհի Չիթճեան	Դաստիարակ վարժուհի
Օր. Հայկանուշ Թօփուղեան	»
Օր. Հայկանուշ Յարութիւնեան	»
Օր. Մարթա Սիմոնեան	Ուսուցիչ ձեռագործի
Միքայէլ Նալպանդեան	Դաստիարակ Ուսուցիչ
Գրիգոր Ասլանեան	»
Մարտիրոս Եասաքճեան	»
Աբգար Պալմեան	»
Միհրդատ Նիկողոսեան	»
Յակոբ Յակոբեան	»
Անդրանիկ Չանոյեան	»
Գրիգոր Հալէպեան	»
Պետրոս Կարապետեան	Ուսուցիչ Թուրքերէնի
Աբրահամ Մուրատեան	» Կրօնագիտութեան

Միհրան Տէօքմէճեան	Ուսուցիչ Գեղադրութեան
Տիգրան Քէրէստէճեան	» Երաժշտութեան
Վահրամ Մանուկեան	» Գծագրութեան
Րիզա Պէյ	» Օսմ. Պատմութեան
Տօքթ. Նահապետեան	Այցելու բժիշկ
Մարիամ Կարապետեան	Տնտեսուհի
Սառա Գրիգորեան	»
Գեղամ Բաղրեւանդեան	Գիշերապահ
Մանուէլ Վարդապարեան	»
Մկրտիչ Յարութիւնեան	Սեղանապետ
Գրիգոր Իսաղէրտեան	Շորապահ
Յովհաննէս Սարգիսեան	Սեղանապետ
Խաչիկ Բանոսեան	Դռնապան
Բարթիկ Մուրատեան	Տնտես

Ծ Ե Ր Ա Ն Ո Յ Ե Ի Ո Ի Ս Ա Ն Ո Ղ Ք

Գրիգոր Կարապետեան	Պետ Ծերանոցի և Ուսանողաց
Գրիգոր Յարութիւնեան	Ծերապահ արանց
Յարութիւն Տէր Համբարձումեան	»
Մկրտիչ Մէհտէրեան*	Սպասաւոր ուսանողաց
Սիրուն Խիւտավէրտի*	Սեղանապետ ձերոց և ուսանողաց
Եղիսաբեթ Մկրտիչեան*	Ծերապահ կանանց
Մարիամ Կարապետեան*	Սեղանապետ ձերանոցի կանանց

Դ Ե Ղ Ա Ր Ա Ն

Յարութիւն Ֆէրհատեան	Ա. Գեղադրութ
Ռուբէն Փափազեան	Բ. »
Գաբրիէլ Յակոբեան	Օգն. »

ԼՈՒՅՍԱՐԱՆ, ՀԱՆԴԵՐՁԱՏՈՒՆ, ԴԵՐՁԱԿ

Կարապետ Սարգիսեան	Հանդերձապահ
Մանուկ Միքայէլեան	Դերձակ
Կիւլիկ Էսմէրեան	Հսկող լուացարարաց

Ագապի Օհաննէսեան	Յարգարիչ ճերմակեղինաց
Էֆթիկ Գեորգեան	Փռող ճերմակեղինաց
Կիւլիկ Թովմասեան	Լուսցարար
Մարիամ Թօհաֆճեան	»
Նազիկ Պաշիկեան	»
Սաղենիկ Ասատուրեան	»
Եպրաքսէ Մկրտիչեան	»
Բէրուզ Բագարատ	»
Ովսաննա Ոսկերչեան	Կարուհի
Պաշիկ Պուրիուճեան	Բաղնեպան եւ հնոցավառ

Մ Ա Ռ Ա Ն Ե Ի Խ Ո Հ Ա Ն Ո Յ

Սարգիս Ալաճաճեան	Մտանապետ
Աւետիս Գարամաճեան	Պոհարար
Յարութիւն Գրիգորեան	Օգն. »
Յովհաննէս Գեորգեան	» »
Գրիգոր Նիկողոսեան	» »

ԱՆԱՍՆԱՐԱՆ ՊԱՐՏԷՁ ԵՒ ԱՐՇԵՍԱՒՈՐՔ

Յակոբ Տէր Աթանասեան	Կառապան
Պապիկ Յարութիւնեան	»
Ալիքսան Պապիկեան	Հովիւ
Սողոմոն Սարգիսեան	Հովիւի օգնական
Գրիս Ստեփանեան	Պարտիզպան
Յովհաննէս Համարեան	Ատաղձագործ
Միհրան Կարապետեան	Թիթեղագործ
Առաքել Սարգիսեան	Մեքենավար
Սարգիս Ազարեան	Որմնադիր
Արթին Յովհաննէսեան	Հնակարկատ-կօշիակար

(*) Այս նիշն կրող պաշտօնեայներ, մայրապետներ եւ կամ պատասպարեալներ են և անվճար:

Յ Ա Ն Կ Ն Ի Ի Թ Ո Յ

Համարատուական գրութիւն առ Կեդր. Վարչութիւն

Էջ 3

Մ Ա Ս Ն Ա .

ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՍ ԶԱՆԱԶԱՆ ՄԱՍԵՐԸ

Ա . Հիւանդանոց Տեղեկագիր	Sof. Ն. Տաղաւարեանի	.....	9
»	Sof. Մ. Զարդարեանի	.....	28
Բ . Յիմարանոց	Sof. Լ. Մօննէրիի	.....	36
Գ . Որբանոց	Յ. Գ. Նիկողոսեանի	.....	40
Դ . Ծերանոց եւ Անկեղանոց	.....	.....	51
Ե . Ուսանողք	.....	.....	52
Զ . Մումարան	.....	.....	52

Մ Ա Ս Ն Բ .

ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՍ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԱՍԵՐԸ

Ա . Դեղարան	.....	54	
Բ . Հանդերձատուն, Լուսցարան, Յնցոտատուն եւ Բաղանիք	.....	54	
»	Յանկ պատաս Բանդերձեղինաց	.....	55
»	» կարասեաց	.....	58
Գ . Մտան	.....	61	
»	Յանկ սպառեալ եւ պատաս պարեհից	.....	61
»	Յանկ սպառեալ եւ պատաս վառելանիւրից, լուսաւորութեան ճիւրից եւ օճառի	.....	64
Դ . Խոհանոց	.....	65	
Ե . Անուսնարան	.....	65	
»	Յանկ սպառեալ սննդոց Անասնարանի	.....	66
»	» պատաս » »	.....	67

Զ. Արհեստաւորք.....	Էջ 67
Է. Մատենադարան եւ Դիւան	67
Ը. Պարտէզ	68
Թ. Մատուռ	68
Յանկ եկեղեցական արձարեղինաց, անօրից եւ զգեսեղինաց	69
Յուցակ յասուկ պաշտօնից եւ պատարագաց Մասուան	72

Մ Ա Ս Ն Գ .

ԿԱԼՈՒԱԾՔ, ԿՏԱԿՔ, ՎԱԳՖՔ, ԱՐԺԷԹՈՒՂԹՔ

ՀԱՇՈՒՆՅՈՒՑԱԿ ԵՒ ԵՒՄՏԻՑ ԵՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՇՈՒՆԿՇԻՒ

Ա. Կալուածք	
Յանկ կալուածոց Ազգ. Հիւանդանոցի	75
Ծանօթութիւն կալուածոց վրայ	78
Հոգաբարձութեան օրով յաւելեալ կալուածներ	80
Հոգաբարձութեան օրով եղած կտակներ	80
Բ. Կտակք	
Գանձելի կտակք	81
Վճարելի կտակ	82
Գ. Վազճէք	82
Դ. Արժէքուղքք	
Արժէքըրոց ցուցակներ	83
Ե. Ցուցակ եղեմտից	86-87
Զ. Ընդհանուր հաշուեկշիռ	88-89

Յ Ա Ի Ե Լ Ո Ւ Ա Մ

Յանկ Հաստատութեան պաշտօնէից.....	90
----------------------------------	----

384